

TC
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YETİŞKİN BİREYLERİN ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI,
NESNE İLİŞKİLERİ VE YAŞAM DOYUMLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Buse MAMUR

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Nuşin BİLGİN

İSTANBUL-2020

TEZ TANITIM FORMU

- YAZAR ADI SOYADI** : Buse MAMUR
- TEZİN DİLİ** : Türkçe
- TEZİN ADI** : Yetişkin Bireylerin Çocukluk Çağı Travmaları, Nesne İlişkileri ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
- ENSTİTÜ** : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
- ANABİLİM DALI** : Psikoloji
- TEZİN TÜRÜ** : Yüksek Lisans
- TEZİN TARİHİ** : 30.06.2020
- SAYFA SAYISI** : 121
- TEZ DANIŞMANLARI** : Dr. Öğr. Üyesi Nuşin Bilgin
- DİZİN TERİMLERİ** : Yetişkin Bireyler, Çocukluk Çağı Travmaları, Nesne İlişkileri, Yaşam Doyumları
- TÜRKÇE ÖZET** : Araştırmamızın amacı, yetişkin bireylerin çocukluk çağı travmaları, nesne ilişkileri ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın evrenini İstanbul; örneklemini İstanbul'da yaşayan yetişkinler oluşturmaktadır. Araştırmaya 250 kadın (%60,7) ve 162 erkek (%39,3) olmak üzere 412 kişi katılmıştır. Katılımcıların yaşları, 20 ve üzerini (32.47 ± 10.07) oluşturmaktadır.
- Araştırmamızda veri toplama aracı olarak Sosyodemografik Bilgi Formu'nun yanında, çocukluk çağı ruhsal travmalarını belirlemek için geliştirilen Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar; Nesne ilişkilerinin kalitesini ve gerçeği değerlendirme yetisini nesnel bir biçimde ölçmeyi amaçlayan Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme ve yaşamdan alınan doyumu ölçmek için de Yaşam Doyumu ölçeği uygulanmıştır. Araştırmaya katılan kişilere verilen ölçekler, çevrimiçi formatta verilmiş olup kartopu örneklem yöntemi ile doldurulmuştur. ÇÇTÖ beş alt boyut

(duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal), BORRTI yedi alt boyut (yabancılaşma, güvensiz bağlanma, egosentrizm, sosyal yetersizlik, gerçekliğin bozulması, algıların belirsizliği, halisünasyon ve delüzyon), YDÖ ve toplam puanlar üzerinden analize dahil edilmiştir. Araştırmanın modeli ilişkisel tarama modelidir. Verilerin analizinde SPSS 25 paket programı uygulanmış olup, betimsel istatistik testlerin yanında çocukluk çağı ruhsal travmaları, nesne ilişkileri ile gerçeği değerlendirme ve yaşam doyumu ölçeklerini sosyo-demografik veriler açısından karşılaştırmak için Non-Parametrik Mann Whitney-u ve Non-parametrik Kruskal Wallis-H analizleri; Çocukluk çağı travmaları, nesne ilişkileri ile gerçeği değerlendirme ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi belirlemek için Spearman Korelasyon analizi; Çocukluk çağı travmaları, nesne ilişkileri ile gerçeği değerlendirmenin yaşam doyumuna olan etkisini ölçmek için ise çoklu doğrusal regresyon analizleri uygulanmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır. Bulgular tablo halinde özetlenmiştir.

Araştırmada ana ve alt hipotezler oluşturulmuştur. İlk olarak nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme yetisi ile yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi öğrenmek için yapılan analize göre tüm nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme boyutları (yabancılaşma, güvensiz bağlanma, egosentrizm, sosyal yetersizlik, gerçekliğin bozulması, algıların belirsizliği, halisünasyon ve delüzyon) ile yaşam doyumu ilişkilidir. Çocukluk çağı travmaları ile yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi öğrenmek için yapılan analize göre çocukluk çağı travmaları alt boyutları ile (fiziksel, duygusal, cinsel istismar ve fiziksel, duygusal ihmal) yaşam doyumu ilişkilidir. Nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme yetisi ile çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişkiyi öğrenmek için yapılan analize göre tüm nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme boyutları (yabancılaşma, güvensiz bağlanma, egosentrizm, sosyal yetersizlik, gerçekliğin bozulması, algıların belirsizliği, halisünasyon ve delüzyon) ile çocukluk çağı travmaları ilişkilidir. Sosyodemografik verilerden cinsiyet ve anne-baba eğitim durumu tüm ölçeklerin (ÇÇTÖ, BORRTI, YDÖ) alt boyutları ile

karşılaştırılmış olup analizlere göre değerlendirilmiştir. Ölçeklerin (ÇÇTÖ, BORRTI) yaşam doyumuna etkisini öğrenmek için yapılan analize göre çocukluk çağı travmalarının alt boyutlarından duygusal ihmal ve duygusal istismarın, nesne ilişkileri alt boyutlarından yabancılaşmanın, gerçekliği değerlendirme yetisinin alt boyutlarından gerçekliğin bozulması ve algıların belirsizliği yaşam doyumunu için anlamlı yordayıcı olduğu, diğer değişkenlerin ise yordayıcı olmadığı görülmüştür. Sonuçlar, çocukluk çağı travmaları, nesne ilişkileri ve yaşam doyumunun doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkili olduğunu göstermiştir. Çalışmamızın sonuçlarından hareketle, klinik çalışmalarda, bireylerin yaşam doyumunu araştırılırken çocukluk çağı travmaları ve erken dönem nesne ilişkilerinin tespitinin de yapılması gerekmektedir.

DAĞITIM LİSTESİ

- : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Buse MAMUR

TC
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**YETİŞKİN BİREYLERİN ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI,
NESNE İLİŞKİLERİ VE YAŞAM DOYUMLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Buse MAMUR

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Nuşin BİLGİN

İSTANBUL-2020

BEYAN

Bu tezin/projenin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının ederlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin/projenin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez/proje olarak sunulmadığını beyan ederim.

Buse MAMUR

.../.../2020

T.C

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Buse MAMUR 'un **Yetişkin Bireylerin Çocukluk Çağı Travmaları, Nesne İlişkileri ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi** adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Dr. Öğr. Üyesi Nuşin
BİLGİN (Danışman)

Üye

Dr.Öğr. Üyesi Hakan
KARAŞ

Üye

Dr.Öğr. Üyesi Necmettin
AKSOY

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 2020

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Araştırmamızın amacı, yetişkin bireylerin çocukluk çağı travmaları, nesne ilişkileri ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın evrenini İstanbul; örneklemini İstanbul'da yaşayan yetişkinler oluşturmaktadır. Araştırmaya 250 kadın (%60,7) ve 162 erkek (%39,3) olmak üzere 412 kişi katılmıştır. Katılımcıların yaşları, 20 ve üzerini (32.47 ± 10.07) oluşturmaktadır.

Araştırmamızda veri toplama aracı olarak Sosyodemografik Bilgi Formu'nun yanında, çocukluk çağı ruhsal travmalarını belirlemek için geliştirilen Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar; Nesne ilişkilerinin kalitesini ve gerçeği değerlendirme yetisini nesnel bir biçimde ölçmeyi amaçlayan Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme ve yaşamdan alınan doyumu ölçmek için de Yaşam Doyumu ölçeği uygulanmıştır. Araştırmaya katılan kişilere verilen ölçekler, çevrimiçi formatta verilmiş olup kartopu örneklem yöntemi ile doldurulmuştur. ÇÇTÖ beş alt boyut (duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal), BORRTI yedi alt boyut (yabancılaşma, güvensiz bağlanma, egosentrizm, sosyal yetersizlik, gerçekliğin bozulması, algıların belirsizliği, halisünasyon ve delüzyon), YDÖ ve toplam puanlar üzerinden analize dahil edilmiştir. Araştırmanın modeli ilişkisel tarama modelidir. Verilerin analizinde SPSS 25 paket programı uygulanmış olup, betimsel istatistik testlerin yanında çocukluk çağı ruhsal travmaları, nesne ilişkileri ile gerçeği değerlendirme ve yaşam doyumu ölçeklerini sosyo-demografik veriler açısından karşılaştırmak için Non-Parametrik Mann Whitney-u ve Non-parametrik Kruskal Wallis-H analizleri; Çocukluk çağı travmaları, nesne ilişkileri ile gerçeği değerlendirme ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi belirlemek için Spearman Korelasyon analizi; Çocukluk çağı travmaları, nesne ilişkileri ile gerçeği değerlendirmenin yaşam doyumuna olan etkisini ölçmek için ise çoklu doğrusal regresyon analizleri uygulanmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır. Bulgular tablo halinde özetlenmiştir.

Araştırmada ana ve alt hipotezler oluşturulmuştur. İlk olarak nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme yetisi ile yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi öğrenmek için yapılan analize göre tüm nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme boyutları (yabancılaşma, güvensiz bağlanma, egosentrizm, sosyal yetersizlik, gerçekliğin bozulması, algıların belirsizliği, halisünasyon ve delüzyon) ile yaşam doyumu ilişkilidir. Çocukluk çağı travmaları ile yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi öğrenmek için yapılan analize göre çocukluk çağı travmaları alt boyutları ile (fiziksel, duygusal, cinsel istismar ve fiziksel, duygusal ihmal) yaşam doyumu ilişkilidir. Nesne ilişkileri ve

gerçeği değerlendirme yetisi ile çocukluk ağı travmaları arasındaki ilişkiyi öğrenmek için yapılan analize göre tüm nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme boyutları (yabancılaşma, güvensiz bağlanma, egosentrizm, sosyal yetersizlik, gerçekliğin bozulması, algıların belirsizliği, halisünasyon ve delüzyon) ile çocukluk ağı travmaları ilişkilidir. Sosyodemografik verilerden cinsiyet ve anne-baba eğitim durumu tüm ölçeklerin (T, BORRTI, YD) alt boyutları ile karşılaştırılmış olup analizlere göre değerlendirilmiştir. Ölçeklerin (T, BORRTI) yaşam doyumuna etkisini öğrenmek için yapılan analize göre çocukluk ağı travmalarının alt boyutlarından duygusal ihmal ve duygusal istismarın, nesne ilişkileri alt boyutlarından yabancılaşmanın, gerçekliği değerlendirme yetisinin alt boyutlarından gerçekliğin bozulması ve algıların belirsizliği yaşam doyumunu için anlamlı yordayıcı olduğu, diğer değişkenlerin ise yordayıcı olmadığı görülmüştür.

Sonuçlar, ocukluk ağı travmaları, nesne ilişkileri ve yaşam doyumunun doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkili olduğunu göstermiştir. Çalışmamızın sonuçlarından hareketle, klinik çalışmalarda, bireylerin yaşam doyumunu araştırılırken çocukluk ağı travmaları ve erken dönem nesne ilişkilerinin tespitinin de yapılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yetişkin Bireyler, ocukluk ağı Travmaları, Nesne İlişkileri, Yaşam Doyumu

SUMMARY

The purpose of our study is to examine the relationship between adult traumas, object relations and life satisfaction of adult individuals. The universe of the research is Istanbul; the sample consists of adults living in Istanbul. 412 people, 250 women (60.7%) and 162 men (39.3%), participated in the study. The ages of the participants were 20 and over (32.47 ± 10.07).

In our study, the Sociodemographic Information Form was used for the purpose of collecting personal data. CTQ was applied to determine childhood traumas. BORRTI has been applied to measure the quality of the object relations and the ability to evaluate the truth objectively, Life Satisfaction Scale was used to measure the satisfaction with life. The scales of the study given to the participants were given in online format and filled with the snowball sampling method. There are five sub-dimensions (emotional abuse, physical abuse, sexual abuse, physical neglect, emotional neglect) in CTQ and seven sub-dimensions (alienation, insecure attachment, egocentrism, social disability, distortion of reality, uncertainty of perceptions, hallucination and delusion) in BORRTI. All the scores in the measurement tools were included in the analysis. The model of the research is the screening model. In the analysis of the data, SPSS 25 package program was applied and Non-Parametric Mann Whitney-u and Non-parametric Kruskal Wallis-H analyzes to compare descriptive statistical tests in terms of childhood psychological traumas, object relations, and life satisfaction scales in terms of socio-demographic data. Spearman correlation analysis to determine the relationship between childhood traumas, object relations, and life satisfaction; Multiple linear regression analyzes were used to measure the effect of childhood traumas on the relationship between object relations and reality assessment and life satisfaction. In the analysis, the level of significance was taken as 0.05.

In the research, main and sub-hypotheses were created. Firstly, according to the analysis conducted to find out the relationship between object relations and the ability to evaluate reality and life satisfaction, all object relations sub-dimensions (alienation, insecure attachment, egocentrism, social insufficiency, distortion of reality, ambiguity of perceptions, hallucination and delusion) are associated with life satisfaction. According to the analysis conducted to learn the relationship between childhood traumas and life satisfaction, childhood traumas are correlated with sub-dimensions (physical, emotional, sexual abuse and physical, emotional neglect).

According to the analysis conducted to reveal the relationship between object relations and childhood traumas, all object relations sub-dimensions (alienation, insecure attachment, egocentrism, social insufficiency, distortion of reality, social insufficiency, distortion of reality, ambiguity of perceptions, hallucination and delusion) and childhood traumas. From socio-demographic data, gender and education status of parents were compared with the sub-dimensions of all scales and evaluated according to the analyzes. According to the analysis conducted to find out the effect of the scales (CTQ, BORRTI) on life satisfaction, emotional neglect and emotional abuse, alienation, disability of reality, the ability to evaluate reality and ambiguity of perceptions are significant predictors of life satisfaction.

The results showed that childhood traumas, object relations and life satisfaction are directly or indirectly related. Based on the results of our study, in clinical studies, while investigating the life satisfaction of individuals, it is necessary to determine childhood traumas and early object relations in further studies.

Keywords: Adults Individuals, Childhood Traumas, Life Satisfaction, Object Relations

İÇİNDEKİLER

	SAYFA
ÖZET	i
SUMMARY	iii
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR LİSTESİ	viii
TABLolar LİSTESİ	ix
EKLER LİSTESİ	xii
ÖNSÖZ	xiii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM : ARAŞTIRMANIN ÖZELLİKLERİ	4
1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	4
1.2. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ	5
1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	5
1.4. SAYILTIAR.....	6
1.5. SINIRLILIKLAR	6
1.6. TANIMLAR	7
İKİNCİ BÖLÜM : KURAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1.PSİKOLOJİK TRAVMA	8
2.1.1. Travma Sonrası Stres Bozukluğu.....	8
2.1.2. Travmatik Stresin Etiyolojisi	11
2.2. ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI	11
2.2.1. Çocukluk Döneminde Kötüye Kullanım ve İhmal.....	13
2.2.2. Fiziksel ve Duygusal İstismar	14
2.2.3. Cinsel istismar	15
2.2.4. Çocuğun İhmali.....	16
2.2.5. Ailede İşlev Sorunları	18

2.2.6. Çocukluk Çağı Travmasının Risk Faktörleri	18
2.2.7. Çocukluk Çağı Travmalarının Sonuçları	19
2.3. NESNE İLİŞKİLERİ	20
2.3.1. Nesne İlişkileri ve Psikolojik Travma	24
2.3.1.1. Freud'un Travma Kuramı	24
2.3.1.2. Fairbairn'in Travma Kuramı	25
2.3.1.3. Ferenczi'nin Travma Kuramı	26
2.3.1.4. Winnicott'ın Travma Kuramı	26
2.3.1.5. Kohut'un Kendilik Psikolojisi	27
2.3.1.6. Bowlby'nin Travma Kuramı	27
2.4. YAŞAM DOYUMU	28
2.4.1. Yaşam Doyumu ile İlişkili Faktörler	29
2.4.1.1. Kişilik	29
2.4.1.2. Benlik Saygısı	30
2.4.1.3. Hayata Bakış Açısı	30
2.4.1.4. Yaş	31
2.4.1.5. Yaşam Olayları ve Deneyimleri	31
2.4.1.6. Değer Yargıları	32
2.4.1.7. Kültür	33
2.4.1.8. Aile	33
2.4.1.9. Kariyer	34
2.4.2. Yaşam Doyumunu Açıklayan Modeller	34
2.4.3. Yaşam Doyumu ve Travma İlişkisi	35
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM : GEREÇ VE YÖNTEM	37
3.1. EVREN VE ÖRNEKLEM	37
3.2. HİPOTEZLER	37
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	38
3.3.1. Sosyodemografik Bilgi Formu	38
3.3.2. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği	38

3.3.3. Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği.....	38
3.3.4 Yaşam Doymu Ölçeği	39
3.4. VERİLERİN ANALİZ EDİLMESİ	40
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM : BULGULAR	41
4.1. SOSYO-DEMOGRAFİK FAKTÖRLERE İLİŞKİN BULGULAR.....	41
4.2. ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI, NESNE İLİŞKİLERİ VE GERÇEKLİĞİ DEĞERLENDİRME İLE YAŞAM DOYUMUNA İLİŞKİN BETİMSSEL İSTATİSTİKLER	43
4.3. NESNE İLİŞKİLERİ VE GERÇEKLİĞİ DEĞERLENDİRME İLE YAŞAM DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİYE İLİŞKİN BULGULAR	44
4.4. ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI İLE YAŞAM DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİYE İLİŞKİN BULGULAR	46
4.5. NESNE İLİŞKİLERİ VE GERÇEKLİĞİ DEĞERLENDİRME İLE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI ARASINDAKİ İLİŞKİYE İLİŞKİN BULGULAR.....	47
4.6. ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARININ YAŞAM DOYUMUNA ETKİSİNE İLİŞKİN BULGULAR	50
4.7. NESNE İLİŞKİLERİ VE GERÇEĞİ DEĞERLENDİRMENİN YAŞAM DOYUMUNA ETKİSİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	51
4.8. ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI, NESNE İLİŞKİLERİ İLE GERÇEĞİ DEĞERLENDİRME VE YAŞAM DOYUMUNUN CİNSİYETE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN BULGULAR	52
4.9. ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI, NESNE İLİŞKİLERİ İLE GERÇEĞİ DEĞERLENDİRME VE YAŞAM DOYUMUNUN ANNE – BABA EĞİTİM DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN BULGULAR	55
BEŞİNCİ BÖLÜM : TARTIŞMA	64
ALTINCI BÖLÜM : SONUÇ VE ÖNERİLER	75
6.1.SONUÇLAR.....	75
6.2.ÖNERİLER.....	77
KAYNAKÇA	78
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

KISALTMALAR LİSTESİ

YDÖ : YAŞAM DOYUMU ÖLÇEĞİ

ÇÇTÖ : ÇOCUKLUK ÇAĞI RUHSAL TRAVMA ÖLÇEĞİ

BORRTI : BELL NESNE İLİŞKİLERİ VE GERÇEĞİ DEĞERLENDİRME
ÖLÇEĞİ

TABLolar LİSTESİ

SAYFA

Tablo 1 Örneklem Grubunun Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı	41
Tablo 2 Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Betimsel İstatistikleri	43
Tablo 3 Bell Nesne İlişkileri ve Gerçekliği Değerlendirme Ölçeği Betimsel İstatistikleri.....	43
Tablo 4 Yaşam Doyum Ölçeği Betimsel İstatistikleri.....	44
Tablo 5 Bell Nesne İlişkileri ve Gerçekliği Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutları Puanlarıyla Yaşam Doyumu Ölçeği Toplam Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Korelasyon Analizi Sonuçları.....	44
Tablo 6 Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyutları Puanlarıyla Yaşam Doyumu Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Korelasyon Analizi Sonuçları.....	46
Tablo 7 Bell Nesne İlişkileri ve Gerçekliği Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutları Puanlarıyla Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Korelasyon Analizi Sonuçları	47
Tablo 8 Çocukluk Çağı Travmalarının Yaşam Doyumuna Etkisi.....	50
Tablo 9 Nesne İlişkilerinin Yaşam Doyumuna Etkisi	51
Tablo 10 Gerçeği Değerlendirmenin Yaşam Doyumuna Etkisi	51
Tablo 11 Örneklemin Cinsiyet Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyutları Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları	52
Tablo 12 Örneklemin Cinsiyet Değişkenine Göre Bell Nesne İlişkileri ve Gerçekliği Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutları Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları	53
Tablo 13 Örneklemin Cinsiyet Değişkenine Göre Yaşam Doyum Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları	54
Tablo 14 Örneklem Grubunun Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Yaşam Doyum Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	55
Tablo 15 Örneklem Grubunun Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyutlarının Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	56
Tablo 16 Örneklem Grubunun Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarının Puanları Arasındaki Farkın	

Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	57
Tablo 17 Örneklem Grubunun Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Yaşam Doyum Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	60
Tablo 18 Örneklem Grubunun Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ve Alt Boyutlarının Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	60
Tablo 19 Örneklem Grubunun Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarının Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	62

EKLER LİSTESİ

EK-A BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

EK-B ÇOCUKLUK ÇAĞI RUHSAL TRAVMALAR ÖLÇEĞİ

EK-C BELL NESNE İLİŞKİLERİ VE GERÇEĞİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

EK-D YAŞAM DOYUMU

EK-E SOSYODEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

ÖNSÖZ

Tez sürecinde bilgilerini benimle paylaşan değerli hocam Dr.Öğr. Üyesi Nuşin Bilgin'e, eğitim ve öğretim hayatım boyunca akademik yönden beni geliştiren hocalarıma, yüksek lisans eğitimim boyunca yanımda olan kıymetli arkadaşlarıma ve güvenle bağlandığım aileme,

Sonsuz teşekkürler.

Buse MAMUR

GİRİŞ

Antik Yunanca 'travma' (yara) kelimesinden türetilmiş ve etimolojik özgünlüğünde korunmuş psikolojik travma, ruhen yaralanmayı içeren bir olgudur. Travma genellikle insanın psişik potansiyelini parçalayan ve insanın ilişki kurma kapasitesini etkileyen ve başkalarıyla otantik olarak hissedilen ve dayanılmaz olduğu düşünülen herhangi bir deneyim olarak tanımlanır.¹ Kalsched'a göre, travma, bilinçli olarak dayanabileceğimizden daha fazla deneyim verildiğinde, özellikle ortaya çıkan zihinsel durumları metabolize edecek kaynakların olmaması durumunda meydana gelen hissetme kapasitesinde bir tür psikolojik zararı ifade eder. Böyle bir deneyim dünyada tutarlı, güvenli ve anlamlı bir şekilde yaşama duygumuzu bozabilir.² Greening'in belirttiği gibi: travma yaşadığımızda, varoluşla olan ilişkimiz parçalanır.³

Travmatik deneyimler, yoğunluğu ile karakterize olan acı verici bir yaşam olayıyla, kişinin bu olaylara sağlıklı ve yeterince yanıt vermesinin zorluğu ve psişik organizasyon üzerindeki patolojik uzun süreli etkileri ile geniş ölçüde ilişkilidir.⁴ Bu nedenle, psikolojik travma, tek bir olayın veya kalıcı koşulların eşsiz bireysel deneyimidir, burada: (a) bireyin duygusal deneyimlerini entegre etme yeteneği bunalır ve (b) birey öznel olarak yaşamı, psikosomatik bütünlüğü tehdit eder, ya da zihinsel akıl sağlığı ön plandadır.⁵ Travmatik deneyimlerle ilişkili yaygın komorbid tanılar travma sonrası stres bozukluğu, yeme bozuklukları ile kişilik bozukluklarını duygusal, bilişsel ve fiziksel olarak bunalmış olarak örneklendirilmektedir.

Travma etkisi genellikle güncel bir tehdit, güven ihaneti, psikolojik ve somatik sınırların ihlali, güç kaybı, tuzak, çaresizlik, karışıklık, ağrı, ayrışma ve kayıp içermektedir.⁶ Travmatik bir sekel ile ilişkili olayların geniş örnekleri, doğal afetler ve kazalar gibi nispeten kişiliksiz olayları veya psikolojik, cinsel ve fiziksel saldırılar, savaşlar ve işkence gibi birçok istismar biçimi gibi kişisel karakterli olayları içerir.

Ek olarak, kişilerarası ilişkilerde ihmal ve terk gibi deneyimleri, diğer deneyimler kadar travmatik olmasa dahi bireyin psikolojik bütünlüğü açısından tehdit oluşturabilmektedir. Travmanın kişiye özgü bir deneyim olması, nesnel olarak

¹ Justine McCarthy, "A framework for healing from loss: A further integration of psychodynamic and social work theory", *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 2006,14(3), p.45-79.

² Donald Kalsched, *The Inner World of Trauma: Archetypal Defenses of the Personal Spirit* Routledge, London/New York, 1996, p.124.

³ Thomas Greening, "PTSD from the perspective of existential-humanistic psychology" *Journal of Traumatic Stress*,1990,3(2),p.323-326.

⁴ Helen Lazaratou, "Interpersonal trauma: Psychodynamic psychotherapy and neurobiology", *European Journal of Psychotraumatology*,2017, 8(4), p.135-202.

⁵ Laurie Pearlman and Karen Saakvitne, "Trauma and the therapist: Countertransference and vicarious traumatization in psychotherapy with incest survivors", *The American Journal of Clinical Hypnosis*, 1995, 38(4), p.298-299.

⁶ Pearlman and Saakvitne, a.g.e., p.298.

açıklanmasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, travmanın formülasyonunun merkezinde, bireyin öznel yaşam dünyasının biricikliği ve psikolojik olarak örseleyici deneyimlere maruz kalmanın bir sonucu olarak parçalanmış olabileceği gerçeğidir.⁷ Travmatik stresin bireydeki etkisi, nesnel olayların sübjektif deneyimiyle ortaya çıkmaktadır. Psikolojik olarak, travmanın alt çizgisi örseleyici bir duygu ve tamamen çaresizlik hissi olabilmektedir. Ayrıca, travmada bedensel yaralanma olabilir veya olmayabilir, ancak psikolojik travma, uzun vadeli etkilerde rolü olabilecek fizyolojik tepkilerle ilişkilendirilmektedir.⁸

Travmanın nörobiyolojisi ele alındığında, birçok çalışma çevresel stresin beyindeki etkilerine moleküler ve hücresel mekanizmalar aracılığıyla aracılık ettiğini göstermiştir. Nörogörüntüleme alanındaki araştırma bulguları, travmatik stres sonucunda, beyin prefrontal / frontal lob hacimlerinde kalıcı yapısal değişiklikler ve kronik olarak kötü muamele gören çocuklarda nörotransmitter sistemlerinde değişiklikler olduğunu göstermiştir.⁹ Ek olarak, ayrı veya uzun süreli travmatik stres altında dopaminin hızlı artmasının, beyin dokusunda DNA mutasyonlarına neden olduğu gösterilmiştir. Bu bulguların ana sonucu, erken tekrarlanan travmanın duygudurum bozuklukları gibi psikopatoloji ile ilişkili kalıcı beyin değişikliklerine yol açabileceğidir. Ayrıca, nesne ilişkileri ve travmatik deneyimlerin ilişkisine yönelik destekleyici bir görüş olarak, bağlanma sistemindeki erken yoksunluk ve ihmal deneyimlerinin limbik sistemde bozulmaya ve kritik nöronal hücre ölümüne yol açabileceğini göstererek, ilişkisel travmanın etkilerini vurgulamıştır.¹⁰ Bu bağlamda, bireylerin travmatik deneyimleri olarak erken dönem yaşantılarına dair ayrıntıların rol oynadığı düşünülmektedir. Erken dönemde bakım verenle kurduğu fiziksel ve duygusal bağın kalitesiyle ilişkili olarak, yaşamın başlangıcında travma kavramıyla karşılaşmasına zemin hazırlayabilmektedir.¹¹ Yaşamın ilk yıllarında kişilerin hem fiziksel hem de duygusal olarak ihtiyaçlarının karşılanması için bakım verene ve kendisinden farklı ve "öteki" olan birine gereksinim duymaktadır. Bu ihtiyaç, kendiliğın yapılanması açısından önem arz etmektedir. "Nesne" olarak nitelendirilen ve "ben ve öteki" ayrımına vurgu yapan nesne ilişkileri yaşamın ilk yıllarında şekillenmeye başlayan gelişimsel bir olgudur.¹² Nesneyle kurulan ilişkinin kalitesi, yaşamın ilerleyen dönemlerinde kişilerin nasıl bireyler olacağı hakkında önemli bir role sahiptir. Kurulan

⁷ Jon Allen, *Coping with Trauma: A Guide to Self-Understanding*, Washington, DC: American Psychiatric Press, 1995, p.45-46.

⁸ Allen, a.g.e., p.45.

⁹ Andrea Jackowski vd., "Neurostructural imaging findings in children with post-traumatic stress disorder: Brief review", *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 2009, 63(1), p.1-8.

¹⁰ Jackowski vd., a.g.e. p.5.

¹¹ Lazaratou, a.g.e., p.137.

¹² Barbara R. Sarason vd., "Perceived social support and working models of self and actual others", *Journal of Personality and Social Psychology*, 1991, 60(2), p.273-287.

ilişkinin ihtiyaçları karşılayabilecek ölçüde olmaması ise, travmatik bir deneyim olarak nitelendirilmekte ve yaşamın ilerleyen dönemleri bu deneyim çerçevesinde şekillenen kendilik algısıyla yapılanmaktadır.¹³ Bu doğrultuda, erken dönem travmatik deneyimlerin nesne ilişkileri bağlamında ele alınması, nesne ilişkilerinin kapsamını değerlendirmek açısından önem arz etmektedir.

Nesne ilişkilerinin travmatik deneyimlerle olan bağlantısına ek olarak, kişilerin erken dönemde kişilerarası ilişkilere yönelik yaşantılarının travmatik sonuçlarının yaşamın ilerleyen dönemlerinde olan etkisi daha önce yapılan çalışmalarla desteklenmiştir.¹⁴ Bireylerin kendileri ve dış dünya hakkındaki görüşlerini çerçevlendiren deneyimlerin erken dönemde oluşmaya başladığı düşünüldüğünde, nesne arayışı, nesne ile kurulan ilişkiler ve erken dönem travmatik yaşantıların kişilerin ruh sağlığı ve işlevsellikleri üzerinde etkisi olabileceği düşünülmektedir.¹⁵

Yaşam doyumu, kişinin kendi hayatına ilişkin olumlu düşünce ve algıları olarak tanımlanmaktadır.¹⁶ Bu doğrultuda, nesneyle kurulan ilişkilerde travmatik izlerin olmasıyla birlikte kendileri ve dış dünya hakkındaki görüşleri olumsuz şekillenen bireyler için hayattaki zorlukların üstesinden gelmek zorlayıcı olabilmekte ve bu durum ruh sağlığı ve algılanan yaşam kalitesi açısından risk faktörü oluşturabilmektedir. Bu doğrultuda, nesne ilişkileri ve çocukluk çağı travmaları ilişkisinin bireylerin algılanan yaşam doyumuna ilişkin sonuçlar sağlayabileceği öngörülmektedir. Erken dönem travmatik yaşantılar, kişilerin kendileri ve diğerleri hakkındaki düşüncelerinin şekillenmesinde önemli işlevlere sahiptir.¹⁷ Travma etkilerinin kişilerin işlevsellikleri üzerinde önemli bir rolü bulunmaktadır. Bu bağlamda çalışmamızın bulguları, ilgili alanyazınına olumlu katkılar sunmayı ve erken dönem örseleyici yaşantıları ele alan çocukluk çağı travmaları, kişilerarası ilişkilerin en önemli unsuru olan nesne ilişkileri ve bireylerin yaşam doyumu ile ilişkisine katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

¹³ Heinz Kohut, *The Restoration of the Self*, International Universities Press. New York, 1977, p.43.

¹⁴ Peter Fonagy and Mary Target, "Attachment and reflective function: Their role in self-organization", *Development and Psychopathology*, 1997,9(4), 679-700.

¹⁵ Fonagy and Target, a.g.e., p. 679-700.

¹⁶ Paul Anand, *Happiness Explained*. Oxford University Press, 2016, p. 52.

¹⁷ Saranson vd., a.g.e., p.273-287.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN ÖZELLİKLERİ

İlk bölümde yer alan araştırma ile ilgili problemden, hipotezlerden, amaçtan, önemden, sayıtlardan, sınırlılıklardan ve tanımlardan bahsedilecektir.

1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Çocukluk döneminde sağlıklı insan gelişimi, bireylerin intrapsişik boyutlarını ve ilişkisel kapasitelerini şekillendiren güvenli ve istikrarlı kişilerarası ilişkilerine ve bağlamsal deneyimlerine bağlıdır. İntrapsişik ve kişilerarası arasındaki etkileşim, büyük ölçüde yetişkinlerin işlevselliğini ve iyi oluşunu, özellikle kişinin kendilik duygusu ve etraflarındaki dünyanın deneyimi açısından belirleyicidir.¹⁸ Travmatik deneyimler, çocukların doğal gelişim potansiyellerine çarpıcı etki edebilecek önemli deneyimlerdir. Bir diğer deyişle, benliklerinde kendilerini güvende hissetmeye, çevrelerinde bir aidiyet duygusu oluşturmaya yönelik yeteneklerinde, zihinsel temsillerinde, otantik olarak ifade etme becerilerinde ve başkalarının zihinsel durumlarını tanımlamada, onlara empatik olarak yanıt vermelerinde, hayal ve sembolize etmelerinde, özerk davranıp başkalarına güvendiklerinde ve sevgi alanlarında geçmiş yaşantılarının büyük ölçüde etkisi söz konusudur.

Bireylerin erken dönem yaşantıları, kendileri ve diğerleri hakkındaki zihinsel temsillerin oluşmasına ve erken dönemdeki sevgi arayışının sonucunda ilişkilere yönelik bakış açılarına önemli ölçüde etki etmektedir. Kişilerarası ilişkilerde algılanan memnuniyet, aynı zamanda kişilerin hayattan aldığı doyumunu arttıracak önemli bir işlev alanı olarak kabul görmektedir. Bireylerin erken dönemdeki örseleyici yaşantıları ve nesne arayışında oldukları dönemde bu ihtiyaçlarının tam manasıyla karşılanamamış olması, ilerleyen yaşlarda kendisi ve hayata dair uyumlu olmayan tutum, davranış ve düşünce kalıplarının oluşmasına zemin hazırlayabilmektedir. Erken dönem travmatik yaşantıların içinde ele alınabilecek nesne ilişkileri ile bireylerin algılanan yaşam doyumunu düzeyleri arasında ilişki olacağı varsayımları bu çalışmanın sorusunu oluşturmaktadır.

¹⁸ Shoshana Ringel and Jerrold R. Blandell, *Trauma: Contemporary Directions in Theory Practice, and Research*, London, Sage, 2012, p.110-112.

1.2. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırma kapsamındaki hipotezler aşağıdaki gibidir:

H₁: Nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme yetisi ile yaşam doyumu arasında anlamlı ilişkiler beklenmektedir.

H₂: Çocukluk çağı travmaları ile yaşam doyumu arasında anlamlı ilişkiler beklenmektedir.

H₃: Nesne ilişkileri alt boyutları ve gerçeği değerlendirme alt boyutları ile çocukluk çağı travmaları arasında anlamlı ilişkiler beklenmektedir.

H₄: Çocukluk çağı travmaları (duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal, fiziksel ihmal, cinsel istismar) yaşam doyumunu anlamlı şekilde yordamaktadır.

H₅: Nesne ilişkilerinin kalitesi yaşam doyumunu yordamaktadır.

H₆: Gerçeği değerlendirme yetisi yaşam doyumunu yordamaktadır.

H₇: Çocukluk çağı travmalarının cinsiyete göre farklılaşması beklenmektedir.

H₈: Nesne ilişkileri alt boyutlarının ve Gerçeği değerlendirme yetisi alt boyutlarının cinsiyete göre farklılaşması beklenmektedir.

H₉: Yaşam doyumunun cinsiyete göre farklılaşması beklenmektedir.

H₁₀: Yaşam doyumunun anne eğitim durumuna göre farklılaşması beklenmektedir.

H₁₁: Çocukluk çağı travmalarının anne eğitim durumuna göre farklılaşması beklenmektedir.

H₁₂: Nesne ilişkileri alt boyutları ve gerçeği değerlendirme alt boyutları anne eğitim durumuna göre farklılaşması beklenmektedir.

H₁₃: Yaşam doyumunun baba eğitim durumuna göre farklılaşması beklenmektedir.

H₁₄: Çocukluk çağı travmalarının baba eğitim durumuna göre farklılaşması beklenmektedir.

H₁₅: Nesne ilişkileri alt boyutları ve gerçeği değerlendirme alt boyutları baba eğitim durumuna göre farklılaşması beklenmektedir.

1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bireylerin doğduğu andan itibaren dış nesneyi algılamasıyla birlikte kendilik tasarımları geliştirmektedir. Anneyi ilk nesne olarak kabul etmekte, almak istediği haz ve dürtünün yatırımını o nesneye yapmaktadır. Yaşamının ileriki dönemlerinde o yatırımı diğer nesnelere aktarmaktadır. Bireylerin erken dönemde kurduğu ilişkilerin niteliği, bir başkasıyla kurduğu ilişki de kendini nasıl algıladığı gibi birçok nokta nesne

ilişkileri kuramında açıklanmaktadır.¹⁹ Çocukluk çağı travmalarında kişinin karşılaştığı ihmal ve istismar bireylerde derin etkiler yaratabilmektedir. Nesne ilişkilerinde ve çocukluk çağı travmalarında yaşamın erken dönemlerindeki etkileri ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde de görülebilmektedir. Bu iki etken bireylerin iyi hissetmeyle ilintili olan yaşam doyumunu da etkisi altına alabilmektedir. Bu bağlamdan yola çıkarak çalışmamızın amacı, kişilerin travmatik yaşantıları deneyimleme sonucunda, erken dönemde oluşan nesne ilişkileri kalitesi ve yaşamdan aldığı doyum ile ilişkisini incelemektir.

Çalışmaya yönelik veriler beklenen nitelikte olduğu takdirde nesne ilişkileri kalitesinin çocukluk çağı travmalarında ve yaşam doyumunda bireyler açısından önemli bir etken olduğu anlaşılacaktır. Sonuçlar anlamlı olması halinde, bulguların klinik ortamlarda erişkinlik dönemindeki kişilerin psikolojik problemlerinin daha iyi değerlendirilmesi için nesne ilişkileri kalitesini de göz önünde bulundurulması çalışmamızın bir diğer amacını oluşturmaktadır.

Literatüre bakıldığında çocukluk çağı travmaları, yaşam doyumunu ile ilgili çeşitli çalışmalara ulaşılabilmekte,²⁰ nesne ilişkileri ile de çalışmalar bulunabilmektedir. Ancak ülkemizde benzer çalışmanın olmaması, benzer çalışmalarla kısıtlı olması, diğer ülkelerde ise benzerlik gösteren çalışmaların olması, böyle bir araştırmacının gerekli ve yararlı olacağını göstermektedir. Bu bağlamda yapılan araştırma literatüre fayda sağlamak ve diğer çalışmalara katkı sağlamak için önem arz etmektedir.

1.4. SAYILTILAR

1. Araştırmacının hipotezlerinin test edilmesi amacıyla uygulanan anket çalışması kapsamında araştırmacı tarafından seçilen veri ölçüm araçları, araştırma değişkenlerini ölçme konusunda geçerliliği ve güvenilirliği kanıtlanmış uygun araçlar olduğu varsayılmaktadır.

2. Araştırmaya katılanların, ölçeklere içtenlikle ve kendileri açısından doğru yanıt verdikleri varsayılmaktadır.

1.5. SINIRLILIKLAR

1. Araştırmadaki örnekleme yer alan yetişkin bireyler, 20 yaş üstü kitle ile sınırlandırılacaktır.

¹⁹ Serap Erbaş, Yeme Tutumlarının Nesne İlişkileri Kuramı Çerçevesinde İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2015, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

²⁰ Nilsu Gürcan ve Şahide Güliz Kolburan, "Üniversitedeki Kız Öğrencilerin Yeme Tutumlarının Yaşam Doyumu ve Çocukluk Çağı Travmaları ile İlişkisi", *Aydın Toplum ve İnsan Dergisi*, 2018, 5(1), 9-28.

2.Araştırma verileri Sosyo-Demografik Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar Ölçeği, Bell Nesne İlişkileri ile Gerçeği Değerlendirme Ölçeği ve Yaşam Doyumu Ölçeklerinden elde edilen verilerle sınırlı olacaktır.

3.Erişkinlik düzeyindeki bireylerle sınırlıdır. Gelişim düzeyindeki diğer bireyler (ergenler veya çocuklar) araştırmaya katılmayacaktır.

4.Örnekleme sadece İstanbul ili ile sınırlıdır.

1.6. TANIMLAR

Çocukluk Çağı Ruhsal Travma: Kişilerin erken dönemde karşılaştığı cinsel, fiziksel, emosyonel istimar ile fiziksel, emosyonel ihmali kapsayan örselenmiş yaşantıların tümüdür.

Nesne İlişkileri: Bireyin dünyaya geldiği ilk andan itibaren diğer insanlarla ve bakımından sorumlu olan kişi ile ilişki oluşturabilmek için daha önceden oluşturduğu uyum becerileridir.

Yaşam Doyumu: Bireylerin istek ve arzularıyla içinde bulunduğu durumların değerlendirilmesiyle elde ettikleri sonuçtur.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde genel başlıklarda yer alan psikolojik travmadan, çocukluk çağı travmalarından, nesne ilişkilerinden, yaşam doyumundan ve ilgili konularından bahsedilecektir.

2.1. PSİKOLOJİK TRAVMA

Psikolojik travma, üzücü bir olayın sonucunda ortaya çıkan ve zihinsel bütünlüğü riske atan bir durum olarak tanımlanmaktadır. Travma, genellikle kişinin bu deneyimle ilgili duygularla başa çıkma veya bu duyguları bütünleştirme yeteneğini aşan ezici miktarda stresin sonucunda ortaya çıkmaktadır.²¹ Travma, bireylerin tek bir üzücü deneyim ile karşılaştığı veya acil durumlara başa çıkmaya çalıştığı sonrasında kişide haftalar, yıllar ve daha uzun vade ile tekrar eden bunaltıcı olaylardan kaynaklanabilmektedir. Travma, bireyler arasında farklılık gösterdiğinden öznel deneyimlerine göre insanlar benzer travmatik olaylara farklı tepki göstermektedirler. Bununla birlikte, bazı insanların büyük bir travmatik olaya maruz kaldıktan sonra travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) geliştirmesi mümkündür.²² Risk oranındaki bu tutarsızlık, bazı bireylerin travma ile baş edebilmelerini sağlayan koruyucu faktörlere bağlanabilir. Bu faktörler mizaç ve çevresel faktörler olarak örneklendirilebilir (örneğin, psikolojik dayanıklılık).

2.1.1. Travma Sonrası Stres Bozukluğu

Travma sonrası karşılaşılan stres bozukluğu terimi, DSM'nin 3. baskısında resmi bir psikopatoloji olarak kabul görmüştür.²³ Bu baskısı kullanılmadan önce, travmaya bağlı psikopatolojik anormallikler, DSM'nin 1. baskısında travma "bireyin şiddetli fiziksel taleplere, savaşta veya sivil felakette (yangın, deprem, patlama vb.) aşırı duygusal strese maruz kaldığı" şeklinde tanımlanmıştır. Yani, travmatik strese maruz kalmanın yol açtığı psikolojik sıkıntı, bireyin uyum kapasitesine bağlıydı.²⁴

²¹ McCarthy, a.g.e. p.45-79.

²² Pearlman and Saakvitne, a.g.e., p.298-299.

²³ American Psychiatric Association, *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (III)* (3rd ed.) American Psychiatric Press, Washington, DC, 1980, p.236.

²⁴ Edgar Jones and Simon Wessely, "A paradigm shift in the conceptualization of psychological trauma in the 20th century", *Journal of Anxiety Disorders*, 2007,21(2), p.164-175.

TSSB kategorisinin resmi olarak tanınması, örseleyici deneyimlerin etkilerinin ayrıntılı bir analizinin yapılması açısından kritik bir adımdır. TSSB'nin resmi hale gelmesiyle birlikte "İnsanların travmatik stresi hangi belirtilerle yaşadıklarına, farklı insanların zaman içinde trajik deneyimleri nasıl organize ettiklerine ve acılarının nasıl hafifletilebileceklerine dair sistematik araştırmaların önü açılmıştır.²⁵ APA'nın TSSB'yi psikiyatrik bir tanı olarak dahil etmesi, travmanın Vietnam Savaşı gazileri üzerindeki etkilerinin tanınmasıyla yakından ilişkilidir. Bir birey, DSM'de travmatik bir stresör olarak bilinen bir tetikleyici olaya maruz kaldığında TSSB tanısına karşılık gelebilmektedir.²⁶ TSSB psikopatolojisinin klinik profili değişebilmektedir; bazı bireylerde korku temelli yeniden yaşantılama ya da duygusal ve davranışsal semptomlar baskındır. Öte yandan, diğer olgularda, anhedonik veya disforik ruh hali durumları ve olumsuz bilişler veya uyarılma ve tepkisellik daha belirgin olabilmektedir. Bazı durumlarda ise TSSB belirtileri semptomların bir kombinasyonu şeklinde seyredebilmektedir. TSSB kriterlerini karşılayan bireyler, travmatik bir olayla ilgili endişelerini ifade etmeyebilir. Bunun yerine, ruh hali bozuklukları, öfke, ilişki problemleri, uyku sorunları veya baş ağrısı ve gastrointestinal problemler gibi fiziksel sağlık şikayetleri gibi çeşitli problemlerle bu durumu yansıtabilmektedirler. Travmatik bir olaydan bahsetmemenin arkasındaki nedenlerin, kısmen TSSB'nin tanısal özelliği olan kaçınmayı yansıttığı düşünülmektedir.²⁷

DSM'nin 3. baskısı TSSB'yi anksiyete bozukluğu kategorisinde ele almıştır. TSSB, bireyin uyum sağlama kapasitesinden "genel olarak olağan insan deneyiminin dışında olan psikolojik travmatik bir olay" deneyimine belirgin bir kayma olarak tanımlanmıştır. "Kriter A" nın bir parçası olarak nitelikli bir travmatik stresöre maruz kalmak, diğer semptomatoloji, süre ve fonksiyonel bozukluk kriterlerinin TSSB tanı kriterleri arasında en önemli belirti olarak ele alınmıştır.²⁸ Travmatik stresörler olarak ise "tecavüz, saldırı, savaş ve çatışma, doğal afetler, insan eliyle oluşan felaketler (ciddi fiziksel yaralanmalı trafik kazaları, uçak kazaları ve büyük yangınlar) ve kasıtlı afetler (bombalama, işkence, ölüm kampları)" şeklinde örneklendirilmiştir.²⁹

DSM-III-R'de TSSB için Kriter A önemli ölçüde daha ayrıntılı hale gelmiş ve ikincil travma eklenmiştir. Travmatik stres faktörleri kalmış ve bu nedenle stresli olayın yalnızca TSSB'ye değil, farklı ruh sağlığı problemlerine yol açabileceği fikri ön plana

²⁵ Bessel A. Van der Kolk and Alexander C. McFarlane, "The black hole of trauma" Bessel A. Van der Kolk, Alexander C. McFarlane and Lars Weisaeth, (eds) In **Traumatic Stress. The effects of overwhelming experience on mind, body, & society** New York, NY, Guilford Press, 1996, p.3-223.

²⁶ American Psychiatric Association, **Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5)** (5th ed.). American Psychiatric Publishing, Arlington, VA, 2013, p.271.

²⁷ American Psychiatric Association, a.g.e., p.271.

²⁸ Dean G. Kilpatrick vd., **Youth victimization: Prevalence and implications**, U.S. Department of Justice, Washington, DC, 2003, p. 15.

²⁹ American Psychiatric Association, a.g.e., p.236.

çıkılmıştır. Daha öncesinde ise, aşırı strese yanıt olarak uzun süreli psikopatoloji geliştiren bireyler, travmaya bağlı bir bozukluğun göz ardı edilmesiyle karşı karşıya kalmıştır.³⁰

DSM-IV'te TSSB tanı kriterlerinde değişiklikler meydana gelmiş ve yeni bir travmaya bağlı bozukluk olan Akut Stres Bozukluğu başlığı eklenmiştir.³¹ DSM-IV TSSB çalışma grubunda Kriter A'ya ilişkin bir bölme yapılmış ve bazı maddeler etiyolojik değerlendirme açısından ön plana çıkarılmıştır. Olayın kendisinin önemli olmadığı, bunun yerine olayın öznel olarak nasıl algılandığı önemli hale gelmiştir. Eğer travmatik olarak algılanırsa, o zaman bir kişinin semptomatik olup olmadığını değerlendirilmektedir.³² Ayrıca klinisyenlerin Kriter A'ya ihtiyaç duymadıkları ve semptomlar, süre ve bozulma ile kendisini göstererek tanı koyabilecekleri düzeye gelebileceği ileri sürülmüştür.³³ Akut Stres Bozukluğu, DSM-IV'e ve travmatik bir strese maruz kalma ile TSSB gelişimi arasındaki geçici boşluğu açıklamak için tercih edilen tanı olmuştur.³⁴ Akut Stres Bozukluğu tanısı, travmatik deneyim sonrasındaki etkilerin en az iki gün ve en fazla dört hafta sürdüğünde verilmiş ve DSM-5'te TSSB (ve Akut Stres Bozukluğu), anksiyete bozuklukları kategorisinden yeni bir kategoriye, 'travma ve stresle ilişkili bozukluklara' taşınarak TSSB'nin sadece kaygı temelli bir bozukluk olmadığı göz önüne alındığında, bu yeni kategorinin eklenmesi otoriteler tarafından uygun karşılanmıştır.³⁵ TSSB tanı kriterleri travma sonrası stres tepkisinin daha kapsamlı bir profilini oluşturmak amacıyla genişletilmiştir. Ayrıca, yapılan değişiklikler yeni bir semptom kümesini içermektedir (negatif değişimler, biliş ve ruh hali), Kriter A2 (yani, travmatik bir strese maruz kaldıktan sonra yoğun korku, çaresizlik veya dehşet tepkileri) kaldırılmış ve pasif kaçınmadan aktif kaçınmayı ayırt etmek için kaçınma semptomu (Kriter C) eklenmiştir.³⁶

Travmatik stresörler listesi, 'cinsel saldırı' yerine 'cinsel şiddet' (örneğin, Zorla cinsel penetrasyon, alkol / uyuşturucu ile kolaylaştırılmış cinsel penetrasyon, kişinin isteği dışında cinsel temas, temassız cinsel istismar, fuhuş) hariç ve travmatik olaylara tekrar tekrar veya aşırı maruz kalmanın tanınması olmak üzere ağırlıklı olarak aynı düzeyde bırakılmıştır. Tanı ölçütlerindeki ve travmatik stres faktörlerindeki

³⁰ American Psychiatric Association, **Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-III-R)** (3rd revised ed.), American Psychiatric Association, Washington, DC, 1987, p.240.

³¹ American Psychiatric Association, **Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-IV-TR)** (4th revised ed.), American Psychiatric Association, Washington, DC, 2000, p.251.

³² Gerard M. Rosen, **Posttraumatic Stress Disorder: Issues and Controversies**, Wiley, West Sussex, 2004, p.145.

³³ Rosen, a.g.e., p.146.

³⁴ Matthew J. Friedman and Patricia Resick, "DSM-5 criteria for PTSD. Progress and Challenges", In **Handbook of PTSD, science and practice** (2nd ed.) Matthew J. Friedman, Terrece M. Keane and Patricia A., Resick (Eds.) New York, NY: Guildford Press, 2014, p.21-37.

³⁵ Jane Brylewski and Lorna Duggan, "Antipsychotic medication for challenging behaviour in people with learning disability", **Cochrane Database of Systematic Reviews**, 2004,3, p.1-19.

³⁶ American Psychiatric Association, a.g.e., p.271.

değişiklikler, TSSB'nin klinik ifadesindeki geniş heterojenliğini hala yansıttığı düşünülmektedir.³⁷

2.1.2. Travmatik Stresin Etiyolojisi

Travmatik strese maruz kalmanın yaşam boyu yaygınlığı Dünya genelindeki genel nüfusta %40-90 arasında olduğu düşünülse de, TSSB'nin genel yaşam boyu yaygınlığının %7-12 olduğu tahmin edilmektedir.^{38 39} Bu durum travmatik bir strese maruz kalmanın, bozukluğun etiyojisini tamamen açıklamadığı ve biyolojik, çevresel ve yaşam deneyimi de dahil olmak üzere birçok farklı faktör arasında karmaşık bir ilişkinin muhtemelen TSSB'nin gelişimine katkıda bulunduğu anlamına gelmektedir.⁴⁰

TSSB'nin davranışlar, biliş, duygu ve fizyolojideki değişiklikleri içeren 'fenotipik olarak karmaşık' bir fenomen olduğu göz önüne alındığında, tek bir genin tanımlanmasının olası olmadığı düşünülmektedir.⁴¹

Nörobiyoloji ayrıca TSSB, özellikle daha küçük bir hipokampal hacim ve septum pellucidumdaki anormalliklerin gelişiminde rol oynamaktadır.⁴² TSSB semptomlarının gelişiminde rol oynaması beklenen diğer yordayıcılar arasında ailede psikopatoloji öyküsü (örneğin, genel anksiyete bozukluğu), önceki travma (kişilerarası şiddet) ve maruz kalan kişinin kendi psikolojik problemleri, şiddetli duygudurum ve anksiyete bozuklukları da dahil olmak üzere önceden var olan psikiyatrik rahatsızlıkları olan bireylerin, psikolojik travmaya ve TSSB'ye maruz kalma öyküsü bildirme olasılıklarından daha yüksek oranda olduğu belirlenmektedir.^{43 44}

2.2. ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI

Erken dönemden yetişkinlik dönemine dek birçok kritik gelişim aşamaları kaydedilmektedir. Bireylerin gelişimi aynı zamanda çevrelerinden önemli ölçüde etkilenebilir.⁴⁵ Gelişimi etkileyen unsurlar ele alındığında, 0-6 yaş arası çocukların

³⁷ Friedman and Resick, a.g.e., p.21-37.

³⁸ Naomi Breslau, "The epidemiology of trauma, PTSD, and other posttraumatic disorders", *Trauma, Violence, & Abuse*, 2009, 10(3), p.198-210.

³⁹ Ronald C. Kessler vd., "Posttraumatic Stress Disorder in the National Comorbidity Survey", *Archives of General Psychiatry*, 1995, 52(12), p.1048-1060.

⁴⁰ Julian Ford vd., *Etiology of PTSD: what causes PTSD? In Posttraumatic Stress Disorder* (2nd ed). San Diego, Academic Press Inc, 2015, p. 81-132.

⁴¹ Ford vd., a.g.e., p.81-132.

⁴² Flavia S.May vd., "Cavum septum pellucidum in monozygotic twins discordant for combat exposure: Relationship to posttraumatic stress disorder", *Biological Psychiatry*, 2004, 55(6), p.656-658.

⁴³ Emily J.Ozer vd., "Predictors of posttraumatic stress disorder and symptoms in adults: A meta-analysis." *Psychological Bulletin*, 2003, 129(1), p.52-73.

⁴⁴ Kim T. Mueser vd., "Psychometric evaluation of trauma and posttraumatic stress disorder assessments in persons with severe mental illness" *Psychological Assessment*, 2001, 13(1), p.110-117.

⁴⁵ Megan R. Gunnar, Integrating neuroscience and psychosocial approaches in the study of early experiences, *In Roots of mental illness in children* J. A. King, C.F. Ferris and I. I. Lederhendler (Eds.), The New York Academy of Sciences, New York, NY, 2003, p.238-247.

travmatik deneyimlerinin etkilerinde hala netlik olmamasına ilişkin görüşlerin söz konusu olduğu görülmekte ve küçük çocuklar duygularını daha büyük çocuklara kıyasla sözelleştiremese de, erken çocukluk döneminde toksik stres gelişiminin erken aşamalarında çok savunmasız olan beyin üzerinde derin etkileri olabileceği öne sürülmektedir.⁴⁶

Toplum, çocuklara yönelik şiddetin fakına varmaya 20. Yüzyılın ikinci yarısında başlamakta olup dikkatlerin ailelere ve küçük sosyal gruplara çekilmesi ile çocuklara yapılan kötü muamelenin sorgulanması neticesinde birçok farklı yaşam kesiminden insanları içerdiğini gözlemlenmektedir.⁴⁷ Çocuk Hakları sözleşmesi 18 yaşından küçük bireyleri yasaların belirttiği yetişkinlik kriterlerine uymadığı takdirde çocuk olarak kabul etmektedir. Çocuk, karakterini ve psikolojik yapısının temellerini dünyaya geldiği ilk andan itibaren ailesiyle kurduğu iletişimden elde etmektedir. Bir toplumun kişilik gelişiminin sağlıklı olabilmesi için çocuk ve gençlerin ruhsal gelişimine değer vermek gerekmektedir. İlgili ve sevgi gereksinimi fizyolojik ihtiyaçlar kadar önemli olmaktadır. Çocuk, refah düzeyi yüksek, sıcak ve sevgi dolu aile ortamında edindiği deneyimlerin uyumlu yönlerini sosyal ilişkilerine aktarmaktadır. Ebeveyn tutumları, çocuğun bedensel ve ruhsal gelişimine sağlıklı katkı sağlayarak sağlıklı toplumların doğmasına imkan tanımaktadır. Bu sebepten dolayı çocukların yetiştikleri çevre, anne baba tutumu ile şekillenmekte olup oldukça önemli olmaktadır.⁴⁸

Psikolojik travmanın ortak bir paydası yoğun korku, çaresizlik, kontrol kaybı olabilmektedir.⁴⁹ Yaşamsal değeri zorlaştıran bu travmalar, çocuğun psikolojik ve fizyolojik olarak kaliteli gelişimine ket vurmaktadır. Kişilerin karşılaştığı bu travmatik olaylar kişinin çevresindeki evreni adlandırma, hatırlama, farkındalığını artırma, öğrenme, düşünme, kendisini ve etrafındaki bireyleri idrak etme biçimini yoğun bir şekilde etkilemektedir. Bireylerde oluşabilecek mağduriyet onu çaresizlik hissi ile bir arada bırakmakta ve kendine değer verme, topluma güven duyma duygularını etkileyebilmektedir. Genellikle geçmiş yaşantılarında ihmal ve istismara uğramış kişiler, istismara maruz bırakan bireylerden oluşabilmektedir.⁵⁰ Ulusal Ruh Sağlığı Enstitüsü, bir çocuğun duygusal boyutta kendini kötü hissetmesine neden olan ona yoğun sıkıntı yaşatan, genellikle uzun süreli fiziksel ve ruhsal etkiler bırakan bir olayı

⁴⁶ Gunnar, a.g.e., p.238-247.

⁴⁷ Gert Jacobi vd., "Child abuse and neglect: Diagnosis and management", *Deutsches Ärzteblatt International*, 2010, 107(13), 231-240, s.231.

⁴⁸ Saliha Altıparmak, "Çocuk istismarı ve ihmalinin çocuk bedeni üzerine etkileri", *Çocuk Dergisi*, 2008, 8(1),9-13,s.9.

⁴⁹ Caroline Browne and Cecelia Winkelman, "The effect of childhood trauma on later psychological adjustment", *Journal of Interpersonal Violence*, 2007, 22(6),684-697,s.685.

⁵⁰ Mustafa Şen, Psikolojik Destek Alan ve Almayan Bireylerde Çocukluk Çağı Travmaları ve Dürtüsellik İlişkisinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maltepe Üniversitesi, İstanbul,2019,s.5, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

deneyimlemesini çocukluk çağı travması olarak adlandırmaktadır. Yaşadıkları bu olaylar terörizm, savaş, doğal afetler gibi toplumsal olaylardan kendi çevresinde bulunan aile içi ihmal, şiddet, fizyolojik darp, cinsel içerikli durumlar gibi yoğun bunalım ve stres içeren kötü muameleye kadar değişkenlik göstermektedir.⁵¹

2.2.1. Çocukluk Döneminde Kötüye Kullanım ve İhmal

Aile, çocuğun yaşamının ilk dönemlerinde karşılanmasını beklediği ilgiden bakımdan, güvenden, sonraki dönemlerinde ise bağımsızlaşmasından sorumlu yapı taşı olmaktadır. Huzurlu, güvenli ve sağlıklı bir aile ortamında gelişmeyen bireyler sonraki yıllarda da sosyal ve gelişimsel problemlerle karşılaşma ihtimalleri fazla olabilmektedir. Bu sebeple, çocukluk örselenmelerinde en çok dikkat çeken konular, sağlıklı olmayan gelişim ortamlarından ele alınmaktadır.⁵²

Çocukluk dönemi ihmal ve istismarın yaygınlığını Sofuoğlu ve arkadaşlarının, 2014 yılında Türkiye’de 7,540 çocukla yaptıkları çalışma sonuçlarına göre %42 ile %70 aralığında bulunmaktadır.⁵³ Geniş bir yelpazede ihmal ve istismar olgularının sebepleri, yöntemleri, neden ve sonuçları değişkenlik göstermektedir. Erişkinlikte travmatik etkileri ile hayatını sürdüren kişiler, ruhsal, bedensel ya da cinsel ihmal ve istismar deneyimlerini 18 yaşından önce gelişiminden sorumlu olan bireylerce maruz kaldığı söz konusu olmaktadır.⁵⁴ Çocukların ruhsal ve bedensel iyiliğinin önemine uzunca bir süre değinilse de “Hırpalanmış Çocuk Sendromu” adlı çalışma 1962 yılında Kempe ve arkadaşları tarafından önemli atılım yaparak o zamana dek çocukluk örselenmeleri olgusuna farklı bir bakış açısı katmaktadır.⁵⁵ “Hırpalanmış Çocuk Sendromu” klinik bulguların küçük çocuklarda meydana gelen fiziksel istismarı bulması için kullanılan bir terim olmaktadır.⁵⁶ Bu terimin gündeme gelmesinden 40 sene sonra ortaya çıkan araştırmalar, çocuk istismarının dünya genelini ilgilendiren bir sorun olduğuna dair bulguları ortaya koymaktadır.⁵⁷ Çocukluk çağı örselenmeleri hiç beklenmeyen bir zamanda ortaya çıkan, kişinin fizyolojik ve psikolojik düzeninin

⁵¹ Ceren Şimşek, Yüz İfadelerinden Duygu Tanıma Ve Çocukluk Çağı Travmaları İle İlişkisinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara,2019, s.4 .(**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

⁵² Ayça Büyükcibeci, “Çocukluk çağı örselenme yaşantılarının yaratıcı kişilik özellikleri ve aleksitimi ile ilişkisi”, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*,2019, 8 (4), 3187-3213,s.3190.

⁵³ Zeynep Sofuoğlu vd., “Türkiye’nin üç ilinde olumsuz çocukluk çağı deneyimleri epidemiyolojik çalışması”, *Türk Pediatri Arşivi*, 2014, 49(1), s.47-56,

⁵⁴ Sara Bottiroli vd., “Traumatic experiences, stressful events, and alexithymia in chronic migraine with medication overuse”, *Frontiers in Psychology*, 2018, 704(9), p.1-9.

⁵⁵ Şimşek, a.g.e., s.6.

⁵⁶ C. Henry Kempe vd., “The Battered Child Syndrome”, *Journal of American Medical Association*, 1962, 181, p.17-24.

⁵⁷ Şimşek, a.g.e., s.6.

veya hayatını riske düşüren olaylardan oluşmaktadır.⁵⁸ Ökseleyici yaşam tabirinin geneline bakıldığında, bir tarafın bir diğere bilerek zarar vermesi ve amacının kötü olması şeklinde açıklanmaktadır.⁵⁹ Erken çocukluk döneminde bakım verene bağıllık bireylerin gelişiminde hayati bir rol oynamakta, kurulan sağlıklı bağlar ise çocuğun güvenlik, sevgi ve aidiyet için temel ihtiyaçlarını karşılayarak çocukların başkalarına nasıl güveneceklerini, başkalarıyla nasıl etkileşime gireceklerini, duyguları düzenleyeceklerini, benlik saygısını geliştireceklerini ve bir dünya görüşü geliştireceklerini bakım verenleriyle kurduğu bağ tarafından etkilenmektedir.⁶⁰ Birincil bakım verenler tarafından istismar edilen ve ihmal edilen çocuklar, sağlıklı bağlar kurmakta zorlanmakta ve sağlıklı bağlar geliştirmeyen çocuklar genellikle duygusal dengeyi koruma, güven geliştirme, başkalarıyla bağlantı kurma, ilişkiler geliştirme konusunda problem yaşayan ve stres, hayal kırıklığı veya cesaretsizlik gibi zorluklarla karşılaşabilmektedir.⁶¹

2.2.2. Fiziksel ve Duygusal İstismar

Fiziksel istismar, bir bakım veren veya bağımlı olduğu bir kişi tarafından kasıtlı veya ihmal edilebilir bir fiziksel eyleme maruz kalması olarak tanımlanır.⁶² Fiziksel istismar belirtileri arasında başkası tarafından sık yaralanmalar, bakım veren ve çocuk arasında çelişkili açıklamalar, okulda alışılmışın dışında yüksek devamsızlık oranları ve yürüme veya hareket güçlüğü (ağrı nedeniyle) yer almaktadır.⁶³ Nörolojik etkileri bakımından değerlendirildiğinde, bebeklik döneminde fiziksel istismar, beynin belirli bölgelerinde malformasyona ve disfonksiyona neden olabilmektedir. Fiziksel istismar, çocukluk dönemindeki uyku bozuklukları, hiperaktivite, davranış bozuklukları ve travma sonrası stres bozukluğunun yanı sıra dil gelişimi, biliş (hafıza, dikkat ve öğrenme) ve sosyo-duygusal gelişimde gecikmeler gibi problemlere yol açabilmektedir.⁶⁴ ⁶⁵ Ayrıca, çocuklukta fiziksel istismar, akciğer hastalığı, kalp

⁵⁸ Samuel Tiano vd., "Seven-year follow-up of child survivors of a bus-train collision", *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*, 1996, 35(3),65-367, p.369.

⁵⁹ Evrim Erten vd., "Bipolar bozukluk ve çocukluk çağı travması", *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 2015, 7(2),157-165, s.158.

⁶⁰ Mary D. Ainsworth, "Attachment as related to mother-infant interaction" *Advances in the Study of Behavior*, 1979, 9, p. 1-51.

⁶¹ David M. Fergusson and Michael T. Lynskey, "Physical punishment/maltreatment during childhood and adjustment in young adulthood", *Child Abuse and Neglect*, 1997, 21(7), p.617-630.

⁶² Amy B. Gross and Harold R. Keller, "Long-term consequences of childhood physical and psychological maltreatment", *Aggressive Behavior*, 1992, 18(3), p.171-185.

⁶³ Howard Dubowitz and Susan Bennett "Physical abuse and neglect of children", *The Lancet*, 2007, 369(9576), p.1891-1899.

⁶⁴ Bruce D. Perry and Jana Rubenstein, "The child's loss: Death, grief and mourning: How caregivers can help children exposed to traumatic death", *Parent and Caregiver Education Series*, 1999, 3(1), p. 23.

⁶⁵ Leah K. Gilbert, vd. "Childhood adversity and adult chronic disease: An update from ten states and the District of Columbia, 2010", *American Journal of Preventive Medicine*, 2015, 48(3), p.345-349.

hastalığı, yüksek kolesterol, karaciğer hastalığı, obezite ve yüksek tansiyon dahil olmak üzere yaşam boyu görülebilecek kronik sağlık sorunlarına da neden olabilir.⁶⁶

Fiziksel istismar yaşayan çocukların yetişkinlikte madde kötüye kullanma olasılıkları 1,5 kat daha fazla bulunmuştur.⁶⁷ Duygusal istismarın bazı örnekleri sevgi göstermeme, cezalandırma tehditleri, çocuğu sevmemek veya nefret ettiğini hissettirmek, çocuğu tanımlamak için aşağılayıcı veya olumsuz terimler kullanmak, mantıksız talep ve beklentiler, sürekli haksız yere suçlamak gibi noktalar söz konusu olup duygusal istismarın davranışsal sonuçlarına bakıldığında saldırganlık veya aşırı itaatkârlık, düşük benlik saygısı, antisosyal davranış, geri çekilme veya akıl dışı korkular, olgunlaşmamış veya aşırı olgun davranışlar, dikkat ve sevgi arayışı, iş birliği yapmama, güvensizlik ve akranlarla bağlantı sorunları yer almaktadır.⁶⁸

Çocuklar istismara maruz kalmaları halinde cezalandırılma korkusu, evlerinden uzaklaştırılma korkusu, suçluluk ve utanç yüzünden istismarı kabul etmekten veya bildirmekten korkarlar.⁶⁹

2.2.3. Cinsel istismar

Cinsel istismar, çocuk ve yetişkin (veya daha büyük bir çocuk) arasında failin cinsel yolla uyarılmasını amaçlayan bir dizi cinsel davranış içermektedir.⁷⁰ En yaygın olaylar oral, anal veya vajinal ilişki ve cinsel okşama, dokunma veya öpmeyi içermekle birlikte, cinsel istismar, bir çocuğu pornografik materyalleri, röntgenciligi veya teşhirciliği izlemeye veya bakmaya zorlayan cinsel istismar (örn. Pornografi veya fuhuş) içerebilir.⁷¹ İstismarcılar, mağdurlarını kendilerini özel hissetmelerini amaçlayan faaliyetler veya hediyelerle manipüle ederek ikna edebilmektedir.⁷²

Cinsel istismara uğrayan çocuklarda uyku problemleri, kabuslar, depresyon, anksiyete, regresyon (örn. Yatak ıslatma veya parmak emme), zayıf okul performansı, kötü kişisel hijyen ve cinsel içerikli konuşma veya uygunsuz cinsel içerikli oyunlar oynama görülebilmektedir.⁷³ Cinsel istismara uğramış erkek çocukların öfke

⁶⁶ Andrea Danese vd., "Adverse childhood experiences and adult risk factors for age-related disease", **Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine**, 2009, 163(12), p.1135-1143.

⁶⁷ Cathy Spatz-Widom vd., "Childhood victimization and illicit drug use in middle adulthood." **Psychology of Addictive Behaviors**, 2006, 20(4), p.394-403.

⁶⁸ Angela Kent and Glenn Wallar, "The impact of childhood emotional abuse: An extension of the child abuse and trauma scale", **Child Abuse and Neglect**, 1998,22(5), p.393-399.

⁶⁹ Phillip G. Ney vd., "The worst combinations of child abuse and neglect", **Child Abuse and Neglect**, 1994, 18(9), p.705-714.

⁷⁰ David Finkelhor, "The trauma of child sexual abuse: Two models", **Journal of Interpersonal Violence**, 1987, 4(2), p.348-366.

⁷¹ David Finkelhor, **Sexually victimized children**, The Free Press. New York, 1979, p.42.

⁷² Samantha Craven vd., "Sexual grooming of children: Review of literature and theoretical considerations", **Journal of Sexual Aggression**, 2006, 12(3), p.287-299.

⁷³ Angela Browne and David Finkelhor, "Impact of child sexual abuse: A review of the research", **Psychological Bulletin**, 1986, 99(1), p. 66-77.

patlamaları, başkalarına zulüm, kaçma, ayrılma ve davranış bozuklukları gibi dışsal davranışlar sergilemesi ve cinsel istismara uğramış kızların geri çekilmesi depresyona girmesi daha yaygın olmakla birlikte, cinsel istismar mağduru olan daha büyük yaş çocuklar kendine zarar verme ve intihar girişimlerinde bulunabilirler.⁷⁴

Cinsel tacize uğrayan dört çocuktan üçü genellikle tanıdıkları biri tarafından mağdur edilmektedir.⁷⁵ Bununla birlikte, cinsel istismarcıların sadece %30'u aile üyeleri ve faillerin çoğu (yaklaşık %60'ı) aile üyeleri, arkadaşları, komşular ve bebek bakıcıları gibi kişiler olmaktadır.⁷⁶

Çocukken cinsel istismara uğramış ergen ve genç kadınların 15 yaşına kadar cinsel ilişkiye girme olasılığı iki kat daha fazla, gençken hamile kalma üç kat daha fazla, doğum kontrolünü kullanmama olasılığı iki kat daha fazla ve birden fazla cinsel partneri olması mağdur olmamış olanlara kıyasla iki kat daha fazla görülmektedir.⁷⁷ Erken çocukluk döneminde cinsel istismara uğramış ergen ve genç erkeklerde, istismar öyküsü olmayanlara kıyasla üç kat daha fazla, korunmasız cinsel ilişkiye girme olasılığı, iki kat daha fazla genç yaşta gebeliğe neden olduğu saptanmıştır.⁷⁸

2.2.4. Çocuğun İhmali

İhmal, bakım verenin çocuğun yaşı için uygun olan bakımı sağlayamadığında ortaya çıkar.⁷⁹ Genel ihmal biçimleri fiziksel ihmal, tıbbi ihmal, duygusal ihmal, eğitim ihmal, çevresel ihmal, yetersiz denetim olarak belirtilmiştir. Fiziksel ihmal, beslenme ihmalini, giyim ihmalini ve terk etmeyi içermektedir.⁸⁰ Fiziksel ihmal ayrıca bir çocuğu uzun süre (örneğin günler, haftalar veya aylar) sürekli olarak başkalarına emanet etme olarak görülebilmekte ve fiziksel ihmal türleri arasında, çocuğun hayatını ve sağlığını riske atabilecek ebeveyn ihmalleri yer almaktadır.⁸¹ Çocuğun gerekli durumlarda tedavilerini aksatmak, yeterli beslenememesi gibi durumlar fiziksel ihmal türü olarak değerlendirilmektedir.⁸²

⁷⁴ Shanta R. Dube vd., "Long-term consequences of childhood sexual abuse by gender of victim." *American Journal of Preventive Medicine*, 2005, 28(5), p. 430-438.

⁷⁵ Kilpatrick vd., a.g.e., p. 15.

⁷⁶ Howard N. Snyder, *Sexual assault of young children as reported to law enforcement: Victim, incident, and offender characteristics*, Washington, DC: U.S. Department of Justice, 2000, <https://www.bjs.gov/content/pub/pdf/saycrle.pdf>, (Erişim Tarihi:15.04.20).

⁷⁷ Jacqueline L. Stock vd., "Adolescent pregnancy and sexual risk-taking among sexually abused girls", *Family Planning Perspectives*, 1997, 29(5), 200-227.

⁷⁸ Yuko Homma vd., "The relationship between sexual abuse and risky sexual behavior among adolescent boys: A meta-analysis", *Journal of Adolescent Health*, 2012, 51(1), p.18-24.

⁷⁹ Howard Dubowitz vd., "A conceptual definition of child neglect", *Criminal Justice and Behavior*, 1993, 20(1), p.8-26.

⁸⁰ Ferol E. Mennen vd., "Child neglect: Definition and identification of youth's experiences in official reports of maltreatment", *Child Abuse and Neglect*, 2010, 34(9), p.647-658.

⁸¹ James M. Gaudin, *Child Neglect: A Guide for Intervention*, Washington, DC: National Center on Child Abuse and Neglect, 1993, p. 38.

⁸² Çiğdem Dereboy vd., "Çocukluk çağı travmalarının, kimlik gelişimi, duygu düzenleme gücü ve psikopatoloji ile ilişkisi", *Türk Psikiyatri Dergisi*, 29(4), s.269-278.

Tıbbi ihmal, çocuğa ihtiyaç duyulan ilaçları vermemek, koruyucu diş veya tıbbi bakım vermemek, hasta veya yaralı bir çocuğa bakım vermemek ve zihinsel sağlık hizmeti vermemek gibi bir çocuğun sağlık bakım ihtiyaçlarını reddetmeyi veya geciktirmeyi içermektedir.⁸³ Duygusal ihmal, bakım verenin çocuğa dikkat etmediğinde ya da çocuğun sosyal etkileşimlerini reddettiğinde ortaya çıkmaktadır.⁸⁴ Duygusal ihmalin fiziksel ihmalden daha olumsuz ve daha uzun süreli etkileri olduğu düşünülmektedir.⁸⁵ Eğitimsel ihmal, çocuğa ödev konusunda yardımcı olamamayı ve okulla ilgili sorumlulukları ihmal etmeyi içermektedir.⁸⁶

Çevresel ihmal, uyuşturucular, zehirler, merdivenler, silahlar, bozuk yiyecekler gibi sağlıksız ev koşullarına maruz kalmayı içermektedir. Yetersiz denetim, küçük bir çocuğu evde tek başına veya küçük kardeşleri ile yalnız bırakmak, çocuğun tehlikeli veya yasadışı faaliyetlere katılmasına izin vermek, çocuğu terk etmek ve yaşa bağlı olarak, çocuğu içeride ve dışarıda düzgün bir şekilde gözlemlemeyi içermektedir.⁸⁷ İhmale ilişkin, annenin doğum öncesi ilaç ve alkole maruz kalması çocukların fiziksel, zihinsel ve gelişimsel engeller açısından daha yüksek risk maruz kalmasına sebep olabilir.⁸⁸

Çocukluk dönemindeki ihmalin ömür boyu süren olumsuz gelişimsel etkileri olduğu bulunmuş ve bu etkiler, sağlık, fiziksel, entelektüel, bilişsel, duygusal, psikolojik, sosyal ve davranışsal alanlarda gözlenmiş olup çocuk ihmalinin göstergeleri olarak yetersiz beslenme (şişkin mide veya olağandışı derecede zayıf), sıklıkla evde yalnız bırakılmak, kirli veya kötü kıyafetler, hava koşullarına uygun şekilde giydirilmeme, hastalıkları için tedavi etmeme, yaralanmalar veya diş sorunlarında tıbbi destekten mahrum bırakma, kötü hijyen gibi durumlarda kendisini göstermektedir.⁸⁹

⁸³ Deborah A. Frank, vd., **Failure to thrive. In Child abuse: Medical diagnosis and management** R. M. Reece, & S. Ludwig (Eds.), Lippincott, Williams and Wilkins, Philadelphia, PA, 2001, pp. 307- 337.

⁸⁴ Martha Farrell Erickson and Byron Egeland, **Child neglect**, In J. E. Myers, L. Berliner, J. Briere, C. T. Hendrix, C. Jenny, and T. A. Reid (Eds.), **The APSAC handbook on child maltreatment**, Thousand Oaks, CA Sage, 2002, p. 3-20.

⁸⁵ Jill Goldman vd., **Coordinated response to child abuse and neglect: The foundation for practice**, Washington, DC: U.S. Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families, Administration on Children - Youth and Families, Children's Bureau, Office on Child Abuse and Neglect, 2003.

⁸⁶ Mennen vd., a.g.e., p.647-658.

⁸⁷ Susan Zuravin, "Issues pertinent to defining child neglect",The CPS response to child neglect: An administrator's guide to theory, policy, program design and case practice, In: T. D. Morton, & B. Salovitz (Eds.), **National Resource on Child Maltreatment**, Duluth, GA, 2001, pp. 2-1-2-22.

⁸⁸ Barry Zuckerman and Karen Bresnahan, "Developmental and behavioral consequences of prenatal drug and alcohol exposure", **Pediatric Clinics of North America**, 1991, 38(6), p.1387-1406.

⁸⁹ Diane DePanfilis, "Child neglect: A guide for prevention, assessment, and intervention", Washington, DC: U.S. Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families, Administration on Children, Youth and Families, Children's Bureau, Office on Child Abuse and Neglect, <https://www.childwelfare.gov/pubPDFs/neglect.pdf>, 2006, (Erişim Tarihi: 15.03.2020).

2.2.5. Ailede İşlev Sorunları

Aile disfonksiyonu birbiriyle ilişkili ve örtüşen birkaç durumu kapsamaktadır. Bakım verenin madde kullanımı olması, psikiyatrik rahatsızlığının olması, aile içi şiddet ve mahkûmiyet, boşanma ve genel olarak ailedeki düzensizliklere maruz kalan çocuklar, bir dizi davranışsal, psikiyatrik ve tıbbi sorunlara daha yatkındır.⁹⁰ Ayrıca çocuklar, bu aile ortamlarında, suçluluk, kararsızlık, korku ve güvensizlik duygularına sahip olabilmektedirler.⁹¹ Bu çocuklar arasında depresyon, anksiyete, yeme bozuklukları, sosyopati, dikkat eksikliği / hiperaktivite ve intihar girişimlerinin yaygınlığı yaşlılarından çok daha yüksektir.⁹² Akademik konular, çocukların yorgun olması ve okulda konsantre olamamaları, ödevleri tamamlama konusunda çok az desteğe sahip olmaları ve daha fazla öğrenme güçlüğü çekmeleri bu durumun sonuçları arasında sayılmaktadır.⁹³

2.2.6. Çocukluk Çağı Travmasının Risk Faktörleri

Çocukların istismar veya ihlale uğraması için birçok faktör mevcuttur. Çocuğun dört yaşının altında olmasının akabinde ergenlik döneminde olması da bu faktörleri arttırmaktadır. Ebeveyninin beklentilerini karşılamaması ve çocuğun fiziksel veya psikolojik olarak özel gereksinimlerinin olması da bu durumu arttırmaktadır. Bunların tamamı istismar ve ihmali arttırmasının mümkün olduğu ve riskli dönemler olarak nitelendirilmektedir.⁹⁴

Çocuklarına istismarcı şekilde yaklaşan ebeveynlerin de yaşamları boyunca fiziksel ve cinsel istismara maruz kalma durumunu desteklemektedir. Bu aile bireyleri aslında kendileri de şiddet gördüğü için içerisinde bulunduğu durumu doğal bir süreç gibi yaşıyor olabileceği olasılıkları yüksek olarak belirtilmiştir.⁹⁵

Bir üniversitede yapılan araştırmaya göre duygusal istismara maruz kalmış öğrencilerin anne- babalarında boşanmış oldukları ve kişilerin gelir düzeyinin düşük olduğu görülmüştür.⁹⁶

⁹⁰ Vincent J. Felitti vd., "Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults: The Adverse Childhood Experiences (ACE)Study", *American Journal of Preventative Medicine*, 1998, 14(4), p.245–258.

⁹¹ Rena L. Repetti vd., "Risky families: Family social environments and the mental and physical health of offspring", *Psychological Bulletin*, 2002, 128(2), p. 330-366.

⁹² Felitti vd., a.g.e., p. 245-258.

⁹³ Marie A. Leahy, "Children of mentally ill parents: Understanding the effects of childhood trauma as it pertains to the school setting", *International Journal of Educational Research*, 2015, 71, p.100–107.

⁹⁴ World Health Organization "Violence Against Children,2006, https://www.who.int/health-topics/violence-against-children#tab=tab_1 (Erişim Tarihi: 28.04.2020).

⁹⁵ Benjamin J. Sadock vd., *Kaplan & Sadock's Synopsis of Psychiatry: Behavioral Sciences/Clinical Psychiatry*, 10th ed. Philadelphia: Wolter Kluwer/Lippincott Williams & Wilkins, 2007, p.142.

⁹⁶ Cem Zeren vd., "Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı istismarı sıklığı", *Dicle Tıp Dergisi*, 2017, 39(4), s.536-541.

2.2.7. Çocukluk Çağı Travmalarının Sonuçları

Literatürdeki bulgular travmaya maruz kalmanın çocuklukta karşılaşılan olayların psikolojik refahı etkilediğine yönelik olmaktadır.^{97 98} Turner ve Butler'in bir çalışmasında çocuklukta yaşanan travmatik olayın erken yetişkinlikte depresyon gibi psikolojik bozukluklar için bir risk faktörü olduğunu; aile içi şiddete tanık olmanın bile çocuğun sağlığı üzerinde zararlı bir etkisi olduğunu belirtmiştir.⁹⁹ Çocuklukta travmatik olaylara maruz kalınmasının yetişkinlikte alkol, madde kullanımı ve cinsel davranışlar gibi çok çeşitli riskli davranışları ortaya çıkardığı gözlemlenmektedir.¹⁰⁰

Brown, Cohen, Johnson ve Smailes (1999), çocukluklarında kötü muamele gören ergenlerin ve genç yetişkinlerin, böyle bir geçmişi olmayan kişilere kıyasla depresyon yaşama veya intihar etme olasılıklarının 3 kat daha fazla olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca, kötü muamele türleri arasında, çocuklukta cinsel istismarın, gençlerde intihar girişimleri ile yüksek oranda ilişkili olduğunu ve ergenliğin bu açıdan, intihar girişiminde en savunmasız dönem olduğunu belirterek ihmalin bazı belirgin sonuçlarını bir dizi bağlamsal faktörden kaynaklandığını ve bu durumlarda daha geniş müdahale odağının gerekliliği belirtilmektedir.¹⁰¹ Ayrıca, çocukluklarında istismar yaşayan erkeklerin yetişkin olarak şiddete maruz kalma olasılıklarının daha yüksek olduğu ve belirli türdeki istismarların yetişkinliklerinde belirli şiddet eylemleri ile ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Örneğin, fiziksel kötü muamele öyküsü olan erkeklerin fiziksel olarak şiddete maruz kalma riski daha fazladır.¹⁰² Bu doğrultuda, literatürde ki bulgular, çocukluk travması ile yaşamın farklı evrelerinde çocukluk çağı travmalarının psikolojik iyi oluş ve yaşam kalitesi arasında kesin bir ilişki olduğuna işaret etmektedir.

⁹⁷ John Briere vd., "Symptomatology in men who were molested as children: A comparison study", *American Journal of Orthopsychiatry*, 1988, 58(3), p.457.

⁹⁸ Ettience G. Krug vd., "The world report on violence and health", *The lancet*, 2002, 360(9339), p.1083-1088.

⁹⁹ Heather A. Turner and Melisa J. Butler, "Direct and indirect effects of childhood adversity on depressive symptoms in young adults", *Journal of youth and adolescence*, 2003, 32(2), p.89-103.

¹⁰⁰ Felitti vd., a.g.e., p. 245-258.

¹⁰¹ Jocelyn Brown vd., "Childhood abuse and neglect: specificity of effects on adolescent and young adult depression and suicidality", *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 1999, 38(12), p.1490-1496.

¹⁰² Donald G. Dutton and Stephen Hart, "Evidence for long-term, specific effects of childhood abuse and neglect on criminal behavior in men", *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 1992, 36(2), p.129-137.

2.3. NESNE İLİŞKİLERİ

Bowlby bağlanmayı evrimsel bir olgu olarak formüle ederken, diğer teorisyenler kişilerarası ilişki ihtiyacını kendi içinde evrimsel veya içgüdüsel dürtülerden kaynaklanmayan bir ihtiyaç olarak kavramsallaştırmıştır.^{103 104 105} Greenberg ve Mitchell¹⁰⁶ nesne ilişkilerini “bireyin dış ve iç nesne olmak üzere diğer insanlarla etkileşimleri ve iç ve dış nesne dünyaları arasındaki ilişki” olarak tanımlamaktadırlar.

Fairbairn¹⁰⁷ travmanın, gelişmekte olan kişilik üzerindeki etkisini açıklayan bir iç nesne ilişkileri teorisi geliştirmiştir. Fairbairn'a göre, insanda libido, başkalarıyla bağlantı kurmak için (yani “nesnelere”) bir nesne arayışıdır. Fairbairn, Bowlby gibi kişinin erken bakım verenlerle olan deneyimlerinin, daha sonraki yaşamda sonraki kişiler arası ilişkiler için bir model veya referans haline geldiğine inanmaktadır. Sağlıklı ebeveynlik tipik olarak “gerçek insanlara yönelik, gerçek temas ve değişim sağlayacak dışa yönelimli bir çocuk” ortaya çıkarmaktadır.¹⁰⁸ İnsan libidosunun nesne arayışı olduğu göz önüne alındığında, bir çocuk, sağlıklı ebeveynlik yokluğunda, kötü bir nesneyi daha iyi göreceğinden, bakım verenin iç görüntüsünü (yani iç nesnesi) ideal tutmak için bastırma savunmasını benimsemektedir. Bastırma savunması, bir çocuğun ebeveynlik / bakım görevinde başarısız olduğu gerçeği ile karşı karşıya kaldığında ortaya çıkacak kaygıyı önlemektedir. Bastırma öncelikle çocuğun bakım verenin kötülüğünü sorgulaması ve bu kötülüğü benlikten kaynaklandığı kabulü ile başlamaktadır.¹⁰⁹

Bakım verenle ile ilişki ne kadar iyi olursa, nesne o kadar idealdir ve nesnesi o kadar az bastırılır. Diğer taraftan libidinal ego, nesnesi olarak heyecan verici nesneye, bakıcının çocuğun bu özlemleri böldüğü ve tüm ilişkili etkilerini bilinçsizliğe kadar ölçülemeyen dayanılmaz yoğunluk deneyimleri yaratan kısımlarına sahiptir. Bu baskı nedeniyle, tolere edilebilir yoğunluktaki özlemler daha sonra engellenen, kısıtlanmayan ve zevk üretemeyen merkezi egodan kaybolur. Antilibidinal ego, nesnesi olarak, çocuğun ihtiyaçlarını karşılamayan bakım verene karşılık gelen reddetme nesnesine sahiptir. Çocuğun ihtiyaçlarının karşılanmaması sebebiyle çok

¹⁰³ Heinz Kohut, *The Analysis of the Self*, International Universities Press, New York, 1971.

¹⁰⁴ Melanie Klein, *Envy and gratitude In: Envy and Gratitude and Other Works*, 1946-1963 Delacorte Press, New York, 1975.

¹⁰⁵ Donald Winnicott, *Metapsychological and clinical aspects of regression within the psychoanalytical setup In: Through Paediatrics to Psychoanalysis*, Hogarth Press, London, 1958.

¹⁰⁶ Jay Greenberg and Stephen A. Mitchell, *Object Relations in Psychoanalytic Theory* Cambridge, Mass: Harvard University Press, 1983.

¹⁰⁷ Ronald Fairbairn, *An Object Relations Theory of the Personality*, Basic Books. New York, 1952, p.150.

¹⁰⁸ Stephen Mitchell and Margaret Black, *Freud and Beyond: A History of Modern Psychoanalytic Thought*, New York, Basic Books, 1995, p.28.

¹⁰⁹ Martha Stark, *Modes of Therapeutic Action*, Jason Aronson, Edition Unstated edition, 1999, p.62.

fazla hayal kırıklığına uğraması, çocuğun bakım verene karşı dış dünyada nesnenin ideal bir imajını korumak için bastırılmış olan agresif duygulara sahip olmasına sebep olmaktadır. Normal koşullar altında, tüm çocuklar bakıcılarını zaman zaman ihtiyaçlarını görmezden geldikleri ve dolayısıyla kötü nesnelere olduklarını deneyimlemektedir. Bununla birlikte, travma vakalarında, bir bakıcının aslında kusurlu olduğu durumlarda, Fairbairn¹¹⁰ nesne ilişkilerinin zulmedici ve reddedici kısmının çocuğun kişiliğine etki ettiğini öne sürmüştür. Çocuğun dış nesnelere özdeşleşmesi libidonun bir numaralı hedefi olduğundan, çocuk bakım vereniyle özdeşleşerek kendini kötü olarak algılamaya başlayacak ve bu da düşük öz saygısı ile sonuçlanabilmektedir.¹¹¹

Nesne ilişkileri teorisi, iç temsillerin nasıl oluştuğunu ve insan davranışında nasıl ortaya çıktıklarını açıklamaktadır. Bu teorinin kökenleri Freud'un, dürtü doyumunun, nesnenin yatırımı, yani bakım veren, dürtünün hedefi olan "nesne" yoluyla meydana geldiği görüşündedir. Nesne ilişkileri teorileri, insanların dürtüleri doyurmak için değil, öncelikle nesne teması aramaya motive olduklarını varsaymaktadır. Örneğin, nesne ilişkileri kuramcıları bir ego olduğunu kabul etseler de, bunun bir nesne arayışı olduğunu düşünürler ve hatta sadece bir nesneye bağlı olduğu sürece var olduğunu söylerler. Nesne ilişkileri teorilerinin bir sonucu, kendini temsil etme ve nesne gösterimi ve nesnelere deneyimler yoluyla gelişme olarak aşamalandırılmıştır.¹¹² Benlik yapısı, nesnelere ilişkilerdeki erken deneyimlerin içselleştirilmesi ve istikrarlı kendini temsil etme ve nesne temsillerinin oluşması sonucunda oluşmaktadır. Nesne ilişkileri teorisyenleri erken dönemde bakım verenlerle ilişkiler açısından, çocuğun içselleştirdiği nesnenin temsilinin iyi bir nesne olacağını ve sevgi ile aşılacağını göstermektedir. Bununla birlikte, eğer deneyimler tatmin edici değilse, temsil nefretle dolu kötü bir nesne olarak algılanabilmektedir. Kendi temsilleri ve nesne temsilleri paralel olarak geliştiğinden, gelişimsel görev iyi ve kötü ilkel nesne temsillerini bir araya getirmekten ibarettir. Bu gerçekleşirse, çocuk nesneye karşı kararsızlık yaşayabilir ve nesne sabitliğini, yani kendini temsil etmekten farklı, istikrarlı bir nesne temsilini elde edebilir. Dahası, çocuk kendisi ile bakım veren arasındaki erken etkileşimlerin kalıplarını içselleştirir; bu ilişki kalıpları kişinin dünyadaki diğer insanlarla nasıl ilişki kuracağını belirlemektedir.¹¹³

¹¹⁰ Fairbairn, a.g.e., p.150.

¹¹¹ Jill S. Scharff ve David E. Scharff, *International object relations library series. Scharff notes: A primer of object relations therapy*, Jason Aronson, 1992, p.76.

¹¹² Fairbairn, a.g.e., p.150.

¹¹³ Arnold H. Modell, *Object Love and Reality*, International Universities Press, New York, 1968, p.170.

Klein, Freud'un dürtülerinin bilinçdışında olduğunu belirttiği gibi, çocukların fantezilerinin veya düşlemlerinin merkezi olduğunu öne sürmüştür. Ancak, onun vurgusu, bebeklerin nesnelere olan ilişkileri ve bu nesnelere deneyimlerinin içselleştirilmesiydi.¹¹⁴ İç dünyaları, bakıcılarının sahip oldukları düşlemlerle doludur. Ayrıca, Mahler, dürtülerin önemini vurgulayarak ve çocukların gelişiminin bir embriyoya olana benzer olduğu yönündeki benzersiz görüşünü formüle ederek kendi yoluna yön verdi. Çocuklar, bakım verenden ayrılmadıkları simbiyotik bir aşamadan ilerler ve ayrışma ve bireyselleşme şeklinde elde ettikleri bir aşamaya ilerler. Son olarak Kernberg, araştırma stratejileri ile doğrulanabilir bir çerçeve oluşturmak için Freud, Klein, Jacobson ve Mahler'in ego psikolojik ve gelişimsel modellerini sentezlemiştir. Çerçevesinin, bazı narsistik ve sınırdaki kişilik bozuklukları olmak üzere bazı psikopatolojinin dinamiklerinin açıklanması için geniş bir uygulama olduğu görülmektedir.

Nesne ilişkileri teorilerinden ortaya çıkan gelişimsel teoriler, dürtü teorisyenlerinin pozitivist, bilim temelli bakış açısı içinde kalır. Çocuğun gelişmesi için olumlu psikolojik desteğe ihtiyaç duyduğu gibi düşünen bir organizma modeline sahip olduğu bilinmektedir.¹¹⁵ Bununla birlikte, çocukların fantezileri, dış dünyanın sağladığı yanıtlar sebebiyle yozlaşabilmektedir. Düşünen organizma modeli çocuğun nesne ile ilişkisinin yeterliliğini veya yetersizliğini vurgulamaktadır. Nesnenin çocuğun ihtiyaçlarına yanıt verebilirliği ve çocuğun sonraki gelişim aşamalarında başarılı bir şekilde ilerleyip ilerlemeyeceğini belirleyiciliği nesne ilişkilerinde temel oluşturan aşamalardır. Nesnenin sunduğu besin maddesi toksikse, yani öfke veya ayrılma ile kaplanmışsa, çocuk psişik bir hazımsızlık geliştirmesi ve dahil edilen nesneyi metabolize edememesi söz konusu olabilmektedir. Özellikle, Klein'in çocukların psişik hazımsızlıklarına ilişkin paranoid konumda baskın olan projeksiyon savunmasında olduğu gibi, aldıkları şeyi kusabilir veya yansıtımlı özdeşimin savunmasında olduğu gibi, fırlattıklarını tekrar alabilirler. Bu durumda, çocuklar daha fazla beslenmeyi reddederek anorektik, depresif bir duruma düşebilmektedir.

Nesne ilişkileri ile, insanların ilişkilerini sürdürdükleri zihinsel temsiller betimlenmektedir.¹¹⁶ Olgun nesne ilişkileri, olanların etkisi ile beraberinde aidiyet ve bağlılık duygusu taşır. Bu durum, insanların reddedilmelerinin ve hayal kırıklığına uğratılmalarının yerine başkalarıyla kurdukları ilişkilerinde daha sağlıklı olmalarını ve ödüllendirilmelerini beraberinde getirmektedir.¹¹⁷ Bir kişinin sahip olduğu filtre türüne

¹¹⁴ Klein, a.g.e. p.21.

¹¹⁵ Modell, a.g.e., p. 170.

¹¹⁶ Drew Westen, "Social cognition and object relations", *Psychological Bulletin*, 1991, 109(3), p. 429-455.

¹¹⁷ Greenberg and Mitchell, a.g.e., p.265.

bağlı olarak, ilişki geçmişten gelen bir ilişkinin daha önce oluşturulmuş bir şemasına bağlıdır. Birçok nesne ilişkileri teorisyenine göre, anne-çocuk ilişkisindeki şiddetli kararsızlık, bireyde psikolojik ve fizyolojik bir kırılganlık üretmektedir, çünkü çocukken birey annenin gerginlik düzenleyici işlevlerini içselleştirmede kendisini dizginleyememektedir. Bebeklerin ihtiyaçlarına cevap vermeyen bir ebeveyn, bebeklerin algılanan doyumunu ve ilgisini etkilemektedir. Bu algı ego gelişimiyle yakından ilişkili olup gelişimlerini bodurlaştırmakta ve dökülmek yerine içselleşmekte akabinde biraz değişerek yetişkin olduklarında yetersiz ve bakıma muhtaç hissetmelerine yol açabilmektedir.¹¹⁸ Olgun nesne ilişkileri olan yetişkinler çelişkileriyle rahattır ve hayal kırıklığına karşı koruma sağlamak için yeterli tamponlara sahiptir. Bu tamponlar, anne / baba ve çocuk arasındaki uyuma bağlı olarak genellikle 2.5 yaşına kadar olgun nesne ilişkilerini geliştirmiş olurlar.¹¹⁹ Yanlış temsil, izolasyonu, çaresizliği ve kendini ötesinde görememeyi ortaya çıkarır. Bu özelliklerin, fiziksel ve ilişki teması, yaşamı sürdürmek için yeterli olmasına; ancak yetersiz nesne ilişkileri nedeniyle, duygusal ve ilişki temasının kısıtlı olmasına yol açabilmekte ve ek olarak Winnicott'ın, "yeterince iyi anne olmaması" şeklindeki ifadesinde bu durum kişinin özünü sarabilmektedir.¹²¹ Winnicott, daha iyi bir çevreye yeniden doğmayı bekleyen "soğuk bir depoya" giren "sahte bir benliği" tasvir etmektedir.¹²² Kişinin arzusu, sevgi veremeyen veya alamayan duygusal bir manken olarak kalmamak gerçek bir insan olmaktır. Zayıf nesne ilişkileri olan kişilerde sahte benlik, başkalarını memnun etmeye çalışmakta veya tamamen başkalarına göre yaşamlarını sürdürmektedir. Bebekler, kişilerarası bağlantının olmadığı durumlarda bir nesneyle iletişimi (bakım veren) ne kadar kötü olursa olsun veya bağlantısı travmatik olsun ona rağmen bile bakım verenleriyle bağlantı kurmaya çalışırlar. Nesne ilişkileri teorisi bağlamında, bakım verenleri tarafından desteklenen ve olumlu deneyimleri olan çocukların diğerlerine güvenmeleri ve kendileri hakkında olumlu benlik kavramlarına sahip olmaları beklenmektedir Tersine, bakım verenlerden ve diğer yetişkinlerden olumsuz deneyimler yaşayan çocuklar, diğer insanlara güvenme konusunda zorlanmakta ve kendileri hakkında olumsuz temsiller geliştirmeye yatkın olabilmektedirler.

¹¹⁸ Lynette. E. Bassman, "Object relations and self-reported aids self-care behavior", *Psychological Reports*, 68(3), p.915-923.

¹¹⁹ John Bowlby, "The nature of the child's tie to his mother: Review of the psychoanalytic literature Attachment", *International Journal of Psycho-Analysis*, 1958, 39, p.350-373.

¹²⁰ Sarason vd., a.g.e., p.274.

¹²¹ Donald Winnicott, *The Maturation Processes and the Facilitating Environment*, International Universities Press. New York, 1965, p.42.

¹²² Henry Guntrip, *Schizoid Phenomena, Object Relations and the Self*, International Universities Press, In: Madison, Connecticut, 1992.

2.3.1. Nesne İlişkileri ve Psikolojik Travma

2.3.1.1. Freud'un Travma Kuramı

Freud, bebeklik ve erken çocukluk döneminde gerçek cinsel deneyimleri tüm travmaların nedeni ve nevrozun temeli olarak kabul etmiştir.¹²³ Freud'un bastırılmış bilinçdışı fantezi ve intrapsişik çatışmanın travmatik nevroz gelişimindeki kişilerarası faktörler üzerindeki rolünü savunması travmaya ilişkin önemli bir görüş olarak kabul edilmektedir.¹²⁴ Freud, bilinçdışı fanteziye ve sonuçta ortaya çıkan intrapsişik çatışmaya (örneğin, öfke ve karşı arzu) karşı gerçek olay temelinde travmatik ve anksiyete nevrozları arasında ayırım yapmaktadır. Freud'un klinik değerlendirmelerine göre, patojenik nesneye yönelik travmanın anısı ve hastaların inkâr, baskı ve ayrışma gibi ortaya çıkan kaygıyla başa çıkmak için geliştirdikleri savunma mekanizmaları odak noktasıdır. Nesne ilişkilerindeki travmatik deneyimin boşalmış bir etkisi, genellikle bu anıların bilinçli zihin tarafından erişilebilir, tolere edilebilir olmasına ve sıradan anılara dönüşmesine neden olmaktadır.¹²⁵

Olgularında travmayla ilgili bir kişilerarası gözlem, 'travmatik yeniden canlandırma' idi. Bu durum insanın bastırılmış, travmatik deneyimlerden kaynaklanan çatışmayı ele almak için önceki ilişki kalıplarını tekrarlama eğilimi olarak tanımlanmaktadır. Freud bu fenomeni 'hatırlama, tekrarlama ve üzerinden çalışma' üzerine yazdığı ilk yazılarında ele almıştır.¹²⁶ Hastalarının serbest çağrışım kullanarak ilişki modelleri ele alan Freud, terapistin (ve diğer önemli kişilerin) hastanın geçmişinden bir figürü sembolik olarak temsil ettiği ilişki bir fenomen olan aktarım kavramını ortaya atmıştır. Freud, aktarımın tezahürlerine (Örn., Hastanın terapistle nasıl davrandığı, beklentileri, istekleri ve öngörülen rolleri) yakından dahil olan ve amacını yavaş yavaş yorumlayarak (örneğin, terapistle aşırı güç vererek küfürlü bir ebeveyn hükmüne isteği) terapötik değişimi terapötik ilişki süreçlerine bağlayan ilk klinisyen olarak bilinmektedir. Bu nedenle, hastanın sadece terapistine olan kişisel tutumunda değil, aynı zamanda hayatını işgal edebilecek diğer tüm etkinlik ve ilişkilerde de hatırlanması gereken itici gücün travmatik deneyimlerinden kaynaklandığını ifade etmiştir.¹²⁷

¹²³ Mitchell and Black, a.g.e., p.28.

¹²⁴ Andrea Halewood, "Psychodynamic counselling psychology", In: Murphy D, ed. **Counselling Psychology: A Textbook for Study and Practice**. (1st ed.) Willey and Sons, London, 2017. p.89-103.

¹²⁵ Otto Fenichel, **The Psychoanalytic Theory of Neurosis**. W.W Norton, New York, 1996.

¹²⁶ Sigmund Freud, 'Remembering,' 'Repeating' and 'Working-Through' (Further Recommendations on the Technique of Psycho-Analysis II). In: Strachey J, (ed.) **The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud**, London: Hogarth Press, 1958, p.145-147.

¹²⁷ Freud, a.g.e., p.145-147.

Freud'un intrapsişik çatışma ve fantezi kavramlarına ek olarak, dış travmatik deneyimlerinin rolünü, erken çocukluk gerçeğinde ortaya çıkan travmatik deneyimlerin, benliğin ve zihinsel temsillerin oluşumu üzerindeki etkilerini vurgulayan "Carl Jung, Sandor Ferenczi, Anna Freud ve Alfred Adler" dahil olmak üzere birçok klasik psikanalistin yazılarında yaygın olarak belirtilmiştir. Freud'un Klein, Winnicott, Fairbairn ve Bion gibi takipçileri orijinal modelini daha da geliştirmiş ve travma sonrası kişilik ve karakter patolojisinin oluşumunda ilişkilerin, özellikle bağlanma süreçlerinin ve bebeklik dönemi deneyimlerinin merkezi olan nesnesi ilişkilerinin rolü olduğunu savunmuşlardır.

2.3.1.2. Fairbairn'in Travma Kuramı

Freud'un libido kavramsallaştırmasından önemli bir ayrılma, libido'nun yalnızca zevk arayışından ziyade nesne arayışı olduğuna inanan Ronald Fairbairn tarafından sunulmuş ve bu nedenle Eros, ilişkisel tatmin için bir itici güç olarak nitelendirilmiştir.¹²⁸ Çocukluk çağında libidinal dürtüler, çocuğun bağımlılık kısıtlamalarının hayal kırıklığı yüzünden engellenmesi ya da çocuğun onaylayıcı ve güvenli etkileşimler kurma çabaları bakım verenler tarafından karşılıklı olarak karşılanmazsa, dış gerçeklikten uzaklaşır. Bu bağlantıların yerine çocuk, çocuğun anlamlı bir ilişki kuramadığı ve sürdüremediği gerçek dünyadaki nesnelere özelliklerini içeren iç nesnelere bir fantezi dünyasını yaratır.¹²⁹

Kötü muamele gören çocuklarla yaptığı çalışmalardan ve yetişkinlikte şizoid durumlarını inceleyen Fairbairn, bebeklikteki travmatik deneyimlerin gelişmekte olan çocuğun kendi başına bir kişi olarak sevilmediğini ve aynı zamanda bakım verenlere karşı kendilerini esasen kötü, değersiz veya yıkıcı hissettiklerini gözlemlemiştir. Çocuk daha sonra ebeveyn özelliklerini almakta ve ebeveynlerin tepkisiz özellikleri ile özdeşleşmektedir. Böylelikle izole, depresif, mazoşist, zorbalık ve kendini yıkıcı özelliklere sahip olabilmektedir.¹³⁰ Fairbairn, bu patolojik karakter özelliklerini içselleştirerek, çocuğun ebeveynle yeniden bağlantı kurduğunu iddia etmiştir. Ebeveynlerin bu tür içselleştirilmesi de mutlaka egoda bir bölünme yaratmaktadır. Egodaki bölünme, benliğin bir kısmı dış dünyadaki gerçek ebeveynlere yönelik şekillenir ve çocuk ebeveynlerinden gerçek cevaplar arar. Bu şekilde, benliğin bir kısmı, bağlı olduğu iç nesnelere olarak hayali ebeveynlere yönlendirilmektedir.¹³¹

¹²⁸ Mitchell and Black, a.g.e. p.28.

¹²⁹ Ringel and Blandell a.g.e. p.105.

¹³⁰ Ringel and Blandell a.g.e. p.105.

¹³¹ Mitchell and Black, a.g.e. p.28.

Sonraki ilişkilerdeki travmatik canlandırmalar, nesne arama davranışının sancılı süreçleri olarak nitelendirilmektedir.

2.3.1.3. Ferenczi'nin Travma Kuramı

Ferenczi'nin travma teorisine katkıları, dışsal doğanın deneyimlerini ve kişilik gelişimi üzerindeki etkisi üzerine olmuştur. Ferenczi, taciz edilen hastalarla tedavide regresyon, tekrarlama olaylarını incelemiş ve çocuk ile fail arasındaki gerçek travmatik ilişkinin dinamiklerine verdiği vurgu dışında, önemli bir travmatik evrenin altını çizmiştir. Travmatik evren, travmatik olayın önemli ölçüde reddedilmesi çocuğun yaşamındaki insanlar, özellikle çocuğun annesiyle olan ilişkisinden ileri gelmektedir. Ferenczi için, çocuğun kabusunun çevresel reddi, ayrışmayı ve duyarsızlaşmayı geliştirerek çocuğun hayatta kalması için kendi gerçekliklerini bozmasıyla sonuçlanmaktadır. Bu tür bir savunmadaki sorun elbette Freud'un her zaman bastırılanın nevrotik semptomlar şeklinde dönüşü olarak adlandırdığı durumdur.^{132 133}

2.3.1.4. Winnicott'ın Travma Kuramı

Winnicott için travma deneyimi, güvensizlik ve özgünlük için yetersiz bir kapasiteye sahip, kırılabilir ve çoğu zaman gizli bir kimlik duygusu içeren 'sahte benliğin' gelişiminde merkezi bir öneme sahiptir. Winnicott: *"İnsanların dünyasını iki sınıfa ayırmayı yararlı buluyorum. Asla bebek olarak 'hayal kırıklığına uğramayan' ve bu ölçüde yaşamın tadını çıkarmaya yatkın olanlar var. Çevresel hayal kırıklığından kaynaklanan türden travmatik deneyimler yaşayanlar ve felaket anlarında buldukları çevrenin anılarını yanlarında taşımak zorunda olanlar da var. Bunlar travma, hastalık ve sıkıntı yaşayacak önemli adaylardır."*¹³⁴

Winnicott, bebeklerin varoluşsal özlerini yansıtan 'gerçek bir benlik' için 'kalıtsal bir potansiyel' ile hayata gözlerini açtığını belirtmiştir.¹³⁵ Mevcut, içeren, duyarlı ve duygusal olarak uyum sağlanmış bir anne figürü tarafından sağlanan ortamda, bebeğin Id'den kaynaklanan özgün, kendiliğinden ifadeleri gelişir ve kimlik duygusu sağlam bir şekilde oluşur. Öte yandan, tekrarlanan yoksunluklara veya darbelere maruz kalan bebekler hayatta kalır, ancak 'yanlış yaşamak' pahasına kalırlar.

¹³² Ringel and Blandell a.g.e. p.106.

¹³³ Sándor Ferenczi, "The confusion of tongues between adults and the child: The language of tenderness and passion." In: Balint M, Mosbacher E, vd. (eds). *Final Contributions to the Problems and Methods of Psycho-Analysis*, London, Karnac Books,1980, p. 156-167

¹³⁴ Winnicott, a.g.e., p.123.

¹³⁵ Donald Winnicott, *Ego Distortion in Terms of True and False Self. The Maturation Process and the Facilitating Environment*, International Universities Press, New York, 1960, p.140-152.

Winnicott için yanlış benlik, çocuğun yetersiz uyum sağlama becerileri veya bilinçdışı beklentileriyle uyumlu olarak annenin sevgisini korumak için sağladığı gerekli bir cephedir. Örneğin, depresif bir anne, tüm bilinçdışı isteklerini kurtarmak için yansıtarak, bir bebeği erken dönemde “neşeli” ve “güçlü” olmaya zorlayabilir; çok öfkeli, dengesiz ebeveynlerin çocuğu ise kendi daha karanlık duygularını ifade etmekten korkabilir veya müdahaleci ebeveynlerin çocuğunun bir başına yeterli olma ve duygularını düzenleme kapasitesi geliştirmesi örselenebilir.¹³⁶

2.3.1.5. Kohut’un Kendilik Psikolojisi

Kohut’un kendilik-psikoloji çerçevesi, normatif insani gelişme ve gelişimsel sapmaların yanı sıra bir psikopatoloji teorisini anlamak için yeni bir model içermektedir. Kohut’un teorisinin merkezinde, sağlıklı kişilik gelişiminin, yansıtma (tutarlı bir kimlik duygusu oluşturma), idealizasyon (benlik saygısı oluşturma) ve ikiz transferansı (bağlanma sistemi) içindeki çekirdek narsistik ihtiyaçların karşılanması gerekliliği yer almaktadır.¹³⁷ Kohut, psikolojik rahatsızlığı, çeşitli şekillerde (ör. Sınır durumlar, patolojik narsisizm ve diğer kişilik bozuklukları ile depresyon, anksiyete bozuklukları ve cinsel sapkınlıklar) ortaya çıkan hem kendiliğinden ortaya çıkan hem de yetersiz işlevlerle açıklamaktadır. Kohut bu koşulları, özellikle empatik başarısızlıklarda, ebeveyn bağlarında kronik olarak meydana gelen travmatik ilişkiler sonucu formüle etmiştir.¹³⁸ Olgunluğun ayrılma ve bireyselleşme ile eşit olduğu birçok nesne-ilişki teorisinden farklı olarak, kendilik-psikolojisi, benlik-nesne ilişkilerinin gelişimsel çizgisini doğumdan ölüme uzanan bir süreç olarak görür.¹³⁹ Bu nedenle, kendilik-psikolojisi ağırlıklı olarak bağlanma sistemi içinde çekirdek narsistik ihtiyaçların nasıl karşılandığına dayalı olarak intrapsişik gelişimi ele alan kişilerarası bir yaklaşımdır.

2.3.1.6. Bowlby’nin Travma Kuramı

Bağlanma teorisinin kökenleri, Bowlby’nin bebek ve birinci basamak bakım veren arasındaki yakınlık ilişkisinin sadece bir hayatta kalma mekanizması olarak hizmet etmediği, aynı zamanda bebeğin sosyal ve duygusal olarak gelişmesine de izin verdiği görüşüne vurgu yapmaktadır. Başka bir deyişle, bakım verene yakınlık, tehdit altındaki zamanlarda çocuğu güvende tutarken, psikolojik olarak çocuğun çevreyi keşfetmesine izin veren bir güvenli üs duygusu yaratır. Nesne ilişkilerinden

¹³⁶ Winnicott, a.g.e., p. 142.

¹³⁷ Kohut, a.g.e.,p.43.

¹³⁸ Ringel and Blandell a.g.e. p.106.

¹³⁹ Ringel and Blandell a.g.e. p.106.

etkilenen Bowlby, benlik ve başkalarının temsili modellerini erken bağlanma deneyimlerinin kalitesinden kaynaklanmasını tanımlamak için "içsel çalışan modeller" kavramını geliştirmiştir. Terk edilme, fiziksel veya cinsel istismar, ihmal veya ebeveyn ilgisizliği deneyimleriyle karakterize olan travmatik bağlar, romantik ve akran ilişkileri gibi çeşitli psikososyal gelişim alanlarını engellemek, düzenlemeyi bozmak ve benlik kavramına zarar vermek için teorileşmiştir.^{140 141} Çağdaş psikanalistler, Fonagy ve Target, kişinin kendi ve başkalarına ilişkin zihinsel temsillerini (örneğin, düşünceler, duygular, niyetler ve istekler) ve anlama yeteneğini tanımlamak için 'mentalizasyon' terimini tanıtmış ve yetersiz zihinselleştirme kapasitesini patolojik bir benliğe bağlayan, travmatik bağlanmada deneyimleri sınırlama modeli geliştirmiştir.¹⁴²

2.4. YAŞAM DOYUMU

Yaşam memnuniyeti, insanların duyguları (ruh halleri), gelecek için yönleri ve seçenekleri hakkında ne hissettikleridir. Ayrıca, yaşam doyumu, kişilerin ruh hali, ilişki doyumu, ulaşılan hedefleri, benlik kavramları ve kişinin günlük yaşamı ile başa çıkabilmek için kendi yeterliliğini algılama yeteneği açısından değerlendirilen bir iyi oluş ölçüsüdür. Yaşam memnuniyeti, mevcut duyguların değerlendirilmesinden ziyade kişinin hayatına karşı olumlu bir tutum içerir. Diğer pek çok konu arasında ekonomik doyum, eğitim derecesi, deneyimler, ikamet, yaşam memnuniyeti ölçülmüştür.¹⁴³

Yaşam memnuniyeti son birkaç on yıldır birçok araştırmacı tarafından önemli bir araştırma konusu olmuştur. Yaşam memnuniyeti araştırmalarının son zamanlardaki odak noktası, insanların yaşamlarından ne zaman ve neden memnun oldukları ve yaşam memnuniyetlerini hangi süreçlerin etkilediğidir.¹⁴⁴ Tüm araştırmacılar yaşam doyumu tanımının biraz farklı bir versiyonuna sahiptir; ancak esasen hepsi yaşam doyumunun bir kişinin yaşam kalitesini bir bütün olarak veya belirli yaşam alanlarında bilişsel değerlendirmesi olduğunu belirtmektedir.¹⁴⁵ Yaşam doyumu, olumsuz ve olumlu etkilerle birlikte, daha geniş öznel refah yapısının bileşenleri olarak görülmektedir. Öznel iyi olma terimi, bireyin mevcut değerlendirmesi veya mutluluğu olarak tanımlanır. Öznel iyi olma, bireyin hayatındaki herhangi bir zamanda mutluluğun bir değerlendirmesi olduğu için, memnuniyet, mevcut mutluluk

¹⁴⁰ Ringel and Blandell, a.g.e., p.105.

¹⁴¹ Halewood, a.g.e., p.89-103.

¹⁴² Fonagy and Target, a.g.e., p.679-700.

¹⁴³ Anand, a.g.e., p.52.

¹⁴⁴ Xun Liu and Robert Larose, "Does using the internet make people more satisfied with their lives? the effects of the internet on college students' school life satisfaction", *CyberPsychology & Behavior*, 2008, 11(3), p.310-320.

¹⁴⁵ Lisa Paolini vd., "An examination of worry and life satisfaction among college students", *Individual Differences Research*, 2006, 4(5), p.331-339.

düzeylelerine bağılı olarak zaman içinde önemli ölçüde dalgalanabilir.¹⁴⁶ Öznel refahtan bahsederken mutluluk, yaşam kalitesi, yaşamdan memnuniyet ve yaşam memnuniyeti terimler olduğundan, bu araştırmada terimler eş anlamlı olacaktır.

Yaşam memnuniyeti, bir kişinin hayatının gerçekte ne olduğuna bağılı olması gerektiğine inandığı şeye dayanır.¹⁴⁷ İnsanlar hayatlarının belli bir şekilde olması gerektiğine inandıklarında beklentileri artar. Yaşamları beklentilerini karşılamadığında yaşam doyumunda bir düşüş yaşarlar. Geçmişte yapılan araştırmalar, bir kişinin pozitif yaşam memnuniyeti düzeyini sürdürmesi durumunda normal yaşam adaptasyonu için çok önemli olduğunu göstermiştir. Negatif yaşam memnuniyeti seviyelerine düşerseniz, fiziksel veya psikolojik hastalık gibi uyumsuz yaşam sonuçları için artmış bir risk vardır.¹⁴⁸

2.4.1. Yaşam Doyumu ile İlişkili Faktörler

Yaşam doyumunu, yaş, cinsiyet, sosyoekonomik durum, öğrenci durumu, iş durumu, aile ve diğerleri gibi bir dizi yaşam alanına bağılıdır. Her alanın bireyin yaşam memnuniyeti üzerinde büyük etkisi vardır. Etki alanları, bir bireyin katıldığı roller oluşturur ve kişi birden fazla role katıldığında yaşam doyumunda bir azalma olması söz konusu olabilmektedir. Aşağıda belirtildiği gibi kişilerin yaşam doyumunu etkileyen çoklu faktörler bu başlıkta ele alınmıştır.

2.4.1.1. Kişilik

Kişilik özelliği olarak, kişilerin daha sık sosyalleşmesi de genel iyi oluşa katkıda bulunabilmektedir. Başkaları aracılığıyla yapılan sosyal desteğin yetişkinlerin yaşam doyumunu ve bu bireylerin genel sağlığını etkilediği gösterilmiştir.¹⁴⁹ Bu nedenle, iletişim kurma eğiliminde olan ve başkalarına daha açık oldukları düşünülen insanlar daha yüksek bir yaşam doyumuna sahip olmaktadır. Bununla birlikte, kalıtımın yaşam doyumunu açısından nasıl sıralandığı üzerinde bir etkisi olduğu gösterilmiştir. Kalıtım hem kişilik hem de bireysel deneyimlerde rol oynayabilmekte ve araştırmalar kalıtımın yaşam doyumunu bir dereceye kadar etkileyebileceğini düşündürmektedir.¹⁵⁰

¹⁴⁶ Liu and Larose, a.g.e., p.310-320.

¹⁴⁷ Paolini vd., a.g.e., p.331-339.

¹⁴⁸ Anastasia Kitsantas vd., "College women with eating disorders: self-regulation, life satisfaction and positive/negative affect", *The Journal of Psychology*, 2003, 137(4), p.381-395.

¹⁴⁹ Sophie Guindon and Philippe Cappeliez, "Contributions of psychological well-being and social support to an integrative model of subjective health in later adulthood", *Ageing International*, 2010, 35(1), p.38-60.

¹⁵⁰ Guindon and Cappeliez, a.g.e., p.38-60.

Stubbe ve meslektaşları tarafından yapılan çalışmada, yaşam doyumunun kalıtsallığı açısından erkekler ve kadınlar arasında bireysel bir fark bulunmadığı, ancak kalıttan etkilenen kişilik unsurlarının genel yaşam doyumları üzerinde bir etkisi olduğu sonucu elde edilmiştir. Ayrıca, olumsuz duygularla bağımsız olarak başa çıkabilmenin uzun vadeli yaşam memnuniyetini etkileyebileceği ileri sürülmüştür.¹⁵¹ Öfke veya nefret gibi duygularla düzgün bir şekilde başa çıkabilen bir kişiliğe sahip olmak, daha sonraki yaşamda benzer şeylerle uğraşırken etkili ve faydalı olabilmektedir. Duygularıyla daha kolay bir biçimde baş edebilenler, olumsuz duyguları ile dar görüşlü olanlardan farklı şekilde yaşam doyumuna sahiptir. Bu bireysel farklılıklar, insanların günümüzdeki sorunlarla nasıl başa çıkacağını ve gelecekte benzer durumlarla nasıl başa çıkacaklarını konusunda ipuçları vermektedir.

2.4.1.2. Benlik Saygısı

Yapılan çalışmalar, deneyimlerin ve olayların insanlar tarafından algılanmasındaki farklı bakış açılarına ve olumlu görüşlerine ek olarak, yaşam doyumunun benlik saygısı ile önemli ölçüde ilişkili olduğunu göstermektedir. Birçok çalışma benlik saygısının yaşam doyumunu etkilemede kesin bir rol oynadığını bulmuştur. Bir kişi kendini ve değerini bildiğinde, olumlu düşünmeye daha yatkın olduğu görülmektedir.¹⁵²

2.4.1.3. Hayata Bakış Açısı

Bir kişinin ruh hali ve hayata bakış açısı, kendi yaşam doyumunu algısını da etkilemektedir.¹⁵³ İnsanların yaşamlarını algılama biçimlerini etkileyebilecek iki tür duygu olduğu düşünülmektedir. Bunlar, umut ve iyimserlik olmak üzere, genellikle amaçlara ulaşma ve bu amaçların algılanmasına yönelik bilişsel süreçlerden oluşmaktadır. Ayrıca, iyimserlik daha yüksek yaşam doyumuna ile bağlantılı ve karamsarlık ise depresyondaki semptomlarla ilişkili olduğu öne sürülmektedir.¹⁵⁴

Seligman'a göre, insanlar ne kadar mutlularsa, hayatlarının olumsuz yönlerine o kadar az odaklanırlar. Daha mutlu insanlar, daha mutlu bir ortamı teşvik eden diğer insanları sevme eğilimindedir. Bu, başkalarıyla yapıcılığın yaşam memnuniyetini olumlu yönde etkileyebileceğinden dolayı, kişinin yaşamından memnuniyetinin daha

¹⁵¹ Owen R. Lightsey vd., "Self-efficacy for affect regulation as a predictor of future life satisfaction and moderator of the negative affect – life satisfaction relationship", *Journal of Happiness Studies*, 2013, 14(1), p.1–18.

¹⁵² Robert A. Cummins, "Normative life satisfaction: Measurement issues and a homeostatic model", *Social Indicators Research*, 2003, 64(2), p.225–256.

¹⁵³ Edward C. Chang and Lawrence J. Sanna, "Optimism, pessimism, and positive and negative affectivity in middle-aged adults: A test of a cognitive-affective model of psychological adjustment", *Psychology and Aging*, 2001, 16(3), p.524-531.

¹⁵⁴ Chang and Sanna, a.g.e., p.524-531.

yüksek olmasıyla ilişkilendirilir.¹⁵⁵ Bununla birlikte, yaşam doyumunun depresyon gibi son derece olumsuz duygusal durumlarla uyumlu olduğunu öne süren çalışmalar literatürde yer almaktadır.¹⁵⁶

2.4.1.4. Yaş

Yuval Palgi ve Dov Shmotkin (2009) ileri yaştaki bireylerin, geçmişini ve bugününü çok iyi düşündüğü öne sürmektedir. Bu insanlar, ankete tabi tutulan noktaya kadar hayatlarından çok memnun olduğunu belirtmiş; ancak sonun yakın olduğunu ve bu nedenle gelecek için umutlu olmadığını belirtmişlerdir. Bu doğrultuda, insanlar yaşlandıkça yaşam doyumu artar; yaşlandıkça daha bilgili hale gelirler, böylece hayatın daha iyi olacağını görmeye ve hayattaki önemli şeyleri daha iyi anlamaya başlarlar.¹⁵⁷ Bununla birlikte, ergenlerin yaşlılarından daha düşük bir yaşam doyumu düzeyine sahip oldukları görülmüştür. Bunun nedeni, birçok kararın ani olması ve bir ergenin hayatlarında ilk kez gerçek hayatla ve soyut kavramlarla karşı karşıya kalması gösterilmektedir. Her ne kadar birçok ergen birey hayatının birçok yönü hakkında güvensizliğe sahip olsa dahi arkadaşlık ilişkilerinden duyulan memnuniyet tutarlı bir düzeyde kalmıştır. Aynı zamanda, ergenlerin, aileden algıladığı memnuniyetin azaldığı görülmektedir. Bunun nedeni, tipik olarak ebeveyn figürleri tarafından daha fazla kural uygulanması ve ergenlerin kontrolünde olan eylemlere karşı eleştirel olması gösterilmektedir.¹⁵⁸

2.4.1.5. Yaşam Olayları ve Deneyimleri

Yaşam memnuniyeti düzeyimize katkıda bulunan çeşitli faktörlerin olduğu ileri sürülmüştür. Hem akut olaylar (örneğin, sevilen birinin ölümü) hem de kronik, günlük deneyimler (örneğin, devam eden aile anlaşmazlığı) olan deneyimler yaşam doyumunu etkiler. Tal Ben-Shahar'ın "Daha Mutlu" kitabı, mutluluğun alternatif seçimleri değerlendirmede birincil faktörün gerçekleştirilebilecek hedefler olması gerektiğini savunmaktadır. Altyazının da belirttiği gibi daha uzun vadeli, anlamlı hedefler, yaşam memnuniyetine katkıda bulunmaktadır.

¹⁵⁵ Martin Seligman, "Positive emotions undo negative ones", *Authentic Happiness*. New York: Simon & Schuster, 2002,p.18.

¹⁵⁶ Thomas, L. Carson "Happiness, Contentment and the Good Life", *Pacific Philosophical Quarterly*, 1981, 62(4),p.378-392.

¹⁵⁷ Yuval Palgi and Dov Shmotkin, "The predicament of time near the end of life: Time perspective trajectories of life satisfaction among the old-old", *Aging & Mental Health*, 14(5), p.577-586.

¹⁵⁸ Lutz Goldbeck vd., "Life satisfaction decreases during adolescence", *Quality of Life Research*, 2007,16(6), p.969-979.

Deneyim farklılıkları, etrafımızdaki dünyayı gözleme ve onlarla etkileşim kurma şeklimizi büyük ölçüde şekillendirmektedir. İnsanlarla konuşma şekli, toplum içinde hareket etme şekli ve genel bakış açısı yaşam doyumunu etkileyebilir. Çevre hakkında düşünme şeklini şekillendiren bu deneyimler yaşam memnuniyetimizi etkilemektedir. Dünyayı daha olumsuz bir ışıkta görme eğilimi olan bir kişi, çevresinin güzelliğine sürekli hayran olan birinden tamamen farklı bir memnuniyet seviyesine sahip olabilmektedir. Ortalama olarak daha fazla strese maruz kalan kişilerin daha düşük yaşam doyumuna sahip olması muhtemeldir.¹⁵⁹

2.4.1.6. Değer Yargıları

Genel yaşam doyumunun, bireyin kişisel değerleri ve neyin önemli olduğuna bağlı olarak bir birey kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Bazıları için aile, bazıları için aşk ve bazıları için para veya diğer maddi öğelerdir. Her durumda, bir kişiden diğerine değişim göstermektedir. Benzer bir biçimde materyalizm bir değer olarak düşünülebilir. Önceki araştırmalar materyalist bireylerin ağırlıklı olarak erkek olduğunu ve materyalist insanların materyalist olmayan meslektaşlarına göre daha düşük bir yaşam doyum düzeyi bildirdiklerini bulmuştur.¹⁶⁰ Aynı şey, diğer insanlara yardım etmek için paraya değer veren insanlar için de geçerlidir; çünkü sahip oldukları para onlara değerli buldukları varlıkları satın alma gücünü vermektedir.¹⁶¹ Materyalist insanlar yaşamdan daha az memnun olurlar çünkü sürekli olarak daha fazla maddiyat isterler ve bu bir kez elde edildiğinde değerini kaybeder ve bu da daha fazlasını istemesine neden olur ve döngü devam eder. Materyalist bireyler daha fazla maddiyat için kendisini tatmin edecek kadar paraları yoksa, kendilerini kötü hissedebilmektedirler. Öte yandan, gelenekler ve din konusunda değer yargıları olan bireylerin ise daha yüksek bir yaşam doyumuna olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu aynı zamanda bildirilen ibadet eden ve sık sık dua eden insanlar için de geçerlidir. Daha yüksek yaşam memnuniyeti bildiren diğer bireylerin manevi değerlere daha fazla önem verdiği görülmektedir.¹⁶²

¹⁵⁹ Kaspar Burger and Robin Samuel, "The role of perceived stress and self-efficacy in young people's life satisfaction: A longitudinal study", *Journal of Youth and Adolescence*, 2017, 1(46), p.78-90.

¹⁶⁰ Kau Ah Keng vd., "The influence of materialistic inclination on values, life satisfaction and aspirations: An empirical analysis", *Social Indicators Research*, 2000,49, p.317-333.

¹⁶¹ Yannis Georgellis vd., "Personal values as mitigating factors in link between income and life satisfaction: Evidence from the european social survey", *Social Indicators Research*, 2009, 91(3),p.329-344.

¹⁶² Chia-Huei Wu vd., "How do positive views maintain life satisfaction", *Social Indicators Research*, 91(2), p.269-281.

2.4.1.7. Kültür

Kültür öznel iyi oluşu ve yaşam doyumunu etkilemektedir. İyi oluş hem genel yaşam doyumunu hem de pozitif etki görelî dengesini günlük yaşamdaki olumsuz etkiyi içermektedir.

Kültürel faktörler, bireyci toplumlarda içsel süreçlere ve duygulara (olumlu ya da olumsuz etkiler gibi) doğrudan dikkat çekerken, kolektivist kültürlerde dikkat dış kaynaklara yönlendirilir (yani sosyal normlara bağılı kalmak ya da görevlerini yerine getirmek gibi). Yapılan bir çalışmada, bireylerin memnuniyetinin yaşam doyumunu ve pozitif etki yaygınlığı arasındaki ilişkinin daha yüksek olduğunu, kolektivistik kültürlerde ise normlara uymanın yaşam doyumunu için eşit derecede önemli olduğunu bulmuşlardır.¹⁶³ ABD ve Avrupa ülkeleri gibi modern batı toplumlarının çoğu bireyciliğe, Çin ve Japonya gibi doğu toplumları kolektivizme yönelmiştir. Kolektivist kültürün kültürleri, kişinin aileleriyle olan birlikteliğine odaklanmaktadır. Ayrıca, başkalarının ihtiyaçlarını bireysel arzularının önüne koyarlar. Bireysel bir kültür ise kişinin kendi kişisel başarılarına yöneliktir ve güçlü bir rekabet duygusuna işaret etmektedir. Bu toplumlarda, kişilerin kendi ağırlıklarını taşıması ve kendilerine güvenmesi beklenmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nin en bireyselci ülkelerden biri olduğu söylenirken, diğer yandan Kore ve Japonya en kolektivist ülkelerden bazılarıdır. Bireyselci yaklaşımla, kişi yalnızlık yaşama eğilimindedir.

2.4.1.8. Aile

Ailede yaşam memnuniyeti, herkesin ailesi onları bir şekilde etkilediğinden ve çoğu kendi yaşamında olduğu kadar kendi ailelerinde de yüksek memnuniyet seviyesine sahip olmaya çalıştığı için ilgili bir konudur. Gary L. Bowen tarafından "Aile Yaşamı Memnuniyeti: Değer Odaklı Bir Yaklaşım" başlıklı makalesinde değerlendirildiği gibi, aile üyelerinin davranışlarını ortaklaşa gerçekleştirebilmeleri ile aile yaşam doyumunun nasıl arttırıldığını incelemektedir. Ailenin tüm üyelerinden aile yaşam doyumunu "algılanan" bir perspektiften ve "ideal" bir perspektiften incelemek önemlidir.¹⁶⁴

Araştırmalar, çocuksuz çiftler ile çocuklu çiftler arasında yaşam doyumunda önemli farklılıklar olduğunu göstermemiştir. Pollmann-Schult¹⁶⁵ tarafından Alman üzerine yapılan bir çalışmada, finansman ve zaman maliyetleri sabit tutulduğunda ebeveynlerin daha mutlu olduğu ve ebeveyn olmayanlara göre daha fazla yaşam

¹⁶³ Georgellis vd., a.g.e., p.329–344.

¹⁶⁴ Carolyn S. Henry, "Family system characteristics, parental behaviors, and adolescent life satisfaction", *Family Relations*, 1994, 43(4), p.447–455.

¹⁶⁵ Matthias Pollmann-Schult, "Parenthood and life satisfaction: Why don't children make people happy?", *Journal of Marriage and Family*, 2014, 76(2), p.319–336.

doyumunu gösterdiği bulunmuştur. Araştırmacılar, çalışmalarının kültüre ve bağlama özgü olduğunu ve diğer ülkelere genelleme yapamayacağını belirtti.

1994 yılında, Amerika Birleşik Devletleri'nin güneyindeki 408 lise öğrencisinden oluşan bir grup çalışması, ergen yaşam doyumunun yetişkinlerin yaşam doyumundan farklı kökenlere sahip olabileceğini öne sürmüştür. Ergenlerin yaşam doyumları ailelerinin dinamik ve özelliklerinden büyük ölçüde etkilenmiştir. Aile bağları, aile esnekliği, ebeveyn desteği ergenlerin yaşam doyumunu etkilemiş, böylece bir aile içinde daha fazla bağlanma, esneklik ve destek bir ölçüde daha yüksek yaşam doyumunu ile ilişkili bulunmuştur. Çalışmanın sonuçları, çalışılan popülasyonda, tek ebeveynli bir ailede yaşayan ergenlerin, iki ebeveynli bir evdeki ergenlere göre önemli ölçüde daha düşük yaşam memnuniyetine sahip olduğunu göstermiştir.¹⁶⁶

2.4.1.9.Kariyer

Tatmin edici bir kariyer yaşam doyumunun önemli bir bileşeni olarak görülmektedir. Üretken bir kapasitede anlamlı bir şey yapmak kişinin yaşam doyumuna katkıda bulunmaktadır. Bu başarı kavramı bir kişinin motivasyonu ile ilgilidir. Başarı ihtiyacı, tamamen işlevsel bir insan olmanın önemli bir parçasıdır ve eğer birisi başarılı olduğunu düşünürse hayatlarında parlak tarafları daha iyi görebilecektir; böylece yaşam doyumunu arttırmaktadır. Uluslararası düzeyde, gelir seviyesi, yaşam doyumunun bireysel değerlendirmeleri ile orta düzeyde bir korelasyon göstermektedir. Bununla birlikte, gelişmiş ülkelerde, bağlantı zayıftır ve bireyler temel ihtiyaçları karşılamak için yeterli para kazandıklarında çoğunlukla kariyer, gelir düzeyinin önüne geçmektedir.¹⁶⁷

2.4.2. Yaşam Doyumunu Açıklayan Modeller

Yaşam doyumunu ile ilgili iki temel teori türü vardır. Bunlar: Aşağıdan yukarıya teorisi (Bottom-Up Teorisi): yaşamın birçok alanında memnuniyetin olması sonucu yaşam memnuniyeti. Yukarıdan aşağıya (Top-Down) teoriler: alana özgü memnuniyetin etkilediği yaşam doyumunu. *Aşağıdan yukarıya (Bottom-up) modeli*, iş, ilişkiler, aile ve arkadaşlar, kişisel gelişim, sağlık ve zindelik gibi yaşamın birçok alanında memnuniyet yaşadığımızı iddia etmektedir. Bu alanlardaki yaşamlarımızdan memnuniyetimiz, genel yaşam memnuniyetimizi arttıracak işlevlere sahiptir. Öte yandan *yukarıdan aşağıya (Top-down modeli)* genel

¹⁶⁶ Henry, a.g.e., p.447–455.

¹⁶⁷ Ed Diener and Michael Seligman, "Toward an economy of well-being", *Psychological Science in the Public Interest*, 2004, 5(1), p.1-31.

yaşam memnuniyetimizin birçok alanda yaşam memnuniyetini etkilediğini (hatta belirlediğini) öne sürmektedir.¹⁶⁸

2.4.3. Yaşam Doymu ve Travma İlişkisi

Pozitif psikoloji üzerine gittikçe artan araştırmalar, odak noktasını kaygı ve depresyon gibi olumsuz durumlardan iyi oluş ve yaşam kalitesi gibi daha fazla güce dayalı kavramlara kaydırmıştır.¹⁶⁹ Bu nedenle, artan sayıda çalışma, sonuç ölçütleri olarak yaşam doymu gibi olumlu yapıları içermektedir. Ayrıca, bazı psikoterapötik müdahaleler, negatif olanın (örneğin, psikopatoloji) aksine pozitif durumu (örneğin, iyi oluş) hedeflemektedir. Böylece kişinin kişisel kaynaklarını güçlendirme fırsatı sunulmaktadır. Bununla birlikte, daha geleneksel terapötik müdahaleler ağırlıklı olarak olumsuz psikolojik durumları hafifletmeyi amaçlamaktadır.¹⁷⁰ Öznel iyi oluş, pozitif ve negatif bileşenler de dahil olmak üzere çok yönlü bir yapı olarak kavramsallaştırılmıştır.¹⁷¹ Öznel iyi oluşun ayrı bir bileşeni, kişinin yaşam kalitesinin küresel bir değerlendirmesi olarak tanımlanan “yaşam doymu”dur.¹⁷² Yaşam Memnuniyeti Ölçeği (SWLS) yaşam doyumunun kısa bir değerlendirmesi olarak geliştirilmiştir.¹⁷³

Son yıllarda, öznel iyi oluş ile “genel anksiyete bozukluğu ve obsesif kompulsif bozukluk gibi anksiyete bozuklukları” arasındaki ilişkiye artan bir ilgi vardır. Anksiyete bozukluğu olan hastalar ile klinik olmayan kontrol grubu arasındaki yaşam kalitesi farklılıklarına ilişkin sistematik bir derlemede¹⁷⁴ anksiyete bozukluğu olan kişilerin önemli ölçüde kontrollere kıyasla yaşam kalitesinin daha kötü sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Her ne kadar belirli yaşam alanlarının öznel iyi oluş incelemesinin küresel derecelendirmelerinde anksiyete bozuklukları arasında fark olmamasına rağmen, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) olan hastaların iş, sosyal ve ev / aile alanlarında özellikle yaşam doyumunun düşük seviyelerde olduğu görülmektedir. Yaşam doymu algılarının önemli yaşam olaylarından etkilendiğini gösteren kanıtlar olması sebebiyle travmatik deneyimlerin bu açıdan önemli bir rolü olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, yaşam doyumunun, yaşam olayları gibi bağlamsal

¹⁶⁸ Bruce Headey vd., “Top-down versus bottom-up theories of subjective well-being”, *Social Indicators Research*, 1991, 24(1), p.81–100.

¹⁶⁹ William Pavot and Ed Diener, “The satisfaction with life scale and the emerging construct of life satisfaction”, *The Journal of Positive Psychology*, 2008, 3(2), p.137-152.

¹⁷⁰ Angela L. Duckworth vd., “Positive psychology in clinical practice”, *Annual Review in Clinical Psychology*, 2005, 1(1), p.629-651.

¹⁷¹ Diener and Seligman, a.g.e., p.1-31.

¹⁷² Pavot and Diener, a.g.e., p.137–152.

¹⁷³ Ed Diener vd., “Subjective well-being: Three decades of progress”, *Psychological Bulletin*, 1999, 125(2), p.276–302.

¹⁷⁴ Bunmi O Olatunji vd., “Quality of life in the anxiety disorders: A meta-analytic review”, *Clinical Psychology Review*, 2007, 27(5), 572–581.

faktörlerden ziyade önemli yaşam alanlarındaki (örneğin, ilişkiler) değerlendirmelerin bir yan ürünü olduğu ileri sürülmüştür.¹⁷⁵

D'Ardenne ve meslektaşları¹⁷⁶ TSSB'si olan 117 bireyle yapmış olduğu çalışmada, yaşam doyumunun demografik ve klinik belirleyicilerini (yani depresyon, anksiyete, travmatik semptomatoloji) araştırmıştır. Daha yüksek depresyon ve anksiyete düzeyleri, daha düşük TSSB'den kaçınma belirtilerinin yaşam kalitesinin bağımsız belirleyicileri olduğunu bulmuşlardır. En güçlü yordayıcı, yaşam kalitesindeki varyansın%25'ini açıklayan depresyon ve travmatik stres olarak bulunmuştur.¹⁷⁷

¹⁷⁵ Pavot and Diener, a.g.e., p.137-152.

¹⁷⁶ Patricia d'Ardenne vd., "Subjective quality of life and post-traumatic stress disorder", *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 2005, 193, 62–65.

¹⁷⁷ Aaron T. Beck vd., "An inventory for measuring depression", *Archive in General Psychiatry*, 1961, 4(5), p.561-571.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın evreni ve örneklemini, veri toplama araçları SosyoDemografik Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar Ölçeği (ÇÇTÖ), Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği (BORRTI), Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ), verilerin analiz edilmesi ve kullanılan istatistiksel yöntemlerden bahsedilecektir.

3.1. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmamızın evreni İstanbul, örneklemini ise İstanbul ilinde ikamet eden yetişkin düzeyindeki bireylerden oluşmaktadır. Çalışmamıza 412 kişi katılmıştır. Katılımcıların 250'si kadınlardan (%60,7), 162 erkeklerden (%39,3) oluşturmaktadır. 20 yaş üzeri kişilerin yaş ortalaması 32.47 (\pm 10.07) 'dur. Bu araştırmanın modeli, ilişkisel tarama modelidir.

3.2. HİPOTEZLER

H₁: Nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme yetisi ile yaşam doyumu arasında anlamlı ilişkiler beklenmektedir.

H₂: Çocukluk çağı travmaları ile yaşam doyumu arasında anlamlı ilişkiler beklenmektedir.

H₃: Nesne ilişkileri alt boyutları ve gerçeği değerlendirme alt boyutları ile çocukluk çağı travmaları arasında anlamlı ilişkiler beklenmektedir.

H₄: Çocukluk çağı travmaları (duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal, fiziksel ihmal, cinsel istismar) yaşam doyumunu anlamlı şekilde yordamaktadır.

H₅: Nesne ilişkilerinin kalitesi yaşam doyumunu yordamaktadır.

H₆: Gerçeği değerlendirme yetisi yaşam doyumunu yordamaktadır.

H₇: Çocukluk çağı travmalarının cinsiyete göre farklılaşması beklenmektedir.

H₈: Nesne ilişkileri alt boyutlarının ve Gerçeği değerlendirme yetisi alt boyutlarının cinsiyete göre farklılaşması beklenmektedir.

H₉: Yaşam doyumunun cinsiyete göre farklılaşması beklenmektedir.

H₁₀: Yaşam doyumunun anne eğitim durumuna göre farklılaşması beklenmektedir.

H₁₁: Çocukluk çağı travmalarının anne eğitim durumuna göre farklılaşması beklenmektedir.

H₁₂: Nesne ilişkileri alt boyutları ve gerçeği değerlendirme alt boyutları anne eğitim durumuna göre farklılaşması beklenmektedir.

H₁₃: Yaşam doyumunun baba eğitim durumuna göre farklılaşması beklenmektedir.

H₁₄: Çocukluk çağı travmalarının baba eğitim durumuna göre farklılaşması beklenmektedir.

H₁₅: Nesne ilişkileri alt boyutları ve gerçeği değerlendirme alt boyutları baba eğitim durumuna göre farklılaşması beklenmektedir.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmamızın değişkenlerine dair verileri sağlamak için katılan bireylerin yaş düzeyleri, cinsiyetleri, anne ve baba bilgileri gibi noktaları öğrenmek amacıyla Sosyodemografik Bilgi Formu, Erken dönemde karşılaştığı ihmal ve istismar durumu için Çocukluk Çağı Travmalar Ölçeği, yine erken dönemde bakım vereni ile kurduğu ilişkinin kalitesini ölçmek için Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği, içinde bulunduğu yaşamdan aldığı memnuniyeti ölçmek için de Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmaya katılan kişilere verilen ölçekler, çevrimiçi şekilde verilmiş olup kartopu örneklem yöntemi ile doldurulmuştur. Araştırmaya başlanmadan önce “Bilgilendirilmiş Onam Formu” verilmiş ve çalışmaya gönüllü olarak katıldıklarına yönelik onaylıyorum butonuna tıklayarak onay alınmıştır.

3.3.1. Sosyodemografik Bilgi Formu

Sosyo-Demografik Bilgi Formunun maddeleri araştırmacının belirlediği sorular ile oluşturulmuş olup katılım gösteren kişilerin “cinsiyet”, eğitim düzeyi, “yaş”, anne ve babalarının hayatta olup olmadıkları gibi bilgiler ve algılanan gelir düzeyi gibi sorulardan oluşmaktadır.

3.3.2. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği

Araştırmada 20 yaş öncesi istismar ve ihmal yaşantılarını geriye dönük ve niceliksel olarak değerlendirmek amacıyla Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ) kullanılmıştır. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği orijinal adıyla “Childhood Trauma Questionnaire (CTQ)” Bernstein ve arkadaşları¹⁷⁸ tarafından geliştirilmiş bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Başta dissosiyatif bozukluklar olmak üzere klinik ve klinik dışı gruplara da uygulanabilmektedir.¹⁷⁹ Ölçekte Duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal olarak 5 alt ölçek bulunmaktadır. Ölçek maddeleri 1-5 arasında puanlanmaktadır. Ölçeğin 28 soruluk formunun Türkçe'ye adaptasyon, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasında cinsel ve fiziksel istismar için 5

¹⁷⁸ Ömer Aydemir ve Ertuğrul Köroğlu, *Psikiyatride kullanılan klinik ölçekler*. Ankara HYB Basım Yayın, 2012, s. 655-661.

¹⁷⁹ Aydemir ve Köroğlu, s.655-661

puanın üzeri, fiziksel ihmal ve duygusal istismar için 7 puanın üzeri, duygusal ihmal için 12 puanın üzeri, toplam puan için ise 35 puanın üzeri kesme noktası olarak önerilmiştir.¹⁸⁰

3.3.3. Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği

“Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Testi, doğru-yanlış biçiminde yanıtlanan, 90 maddelik, kâğıt kalem tarzı bir öz bildirim aracıdır.” Ölçek, kişinin bugünkü ego işlevlerinin ve kişilerarası ilişkilerinin niteliği temelinde erken dönemdeki nesne ilişkilerini değerlendirmektedir.¹⁸¹

Gerçeği Değerlendirme Testi alt ölçeklerinden Algıların Belirsizliği iç ve dış gerçekliği ayırdedici ego gücünün zayıflığı, kişilerarası ilişkilerde kendini hatalı algılama durumlarında sosyal yargıların zayıflaması ile ilgili iken; Gerçekliğin Bozulması içsel ve dışsal gerçekliği ayırdetmenin zorlaşması, cezalandırılma, kurban edilme gibi paranoid ve depresif inançların yoğunluğu ile ve son 56 olarak Halüsinasyonlar ve Delüzyonlar ise ego işlevselliğindeki ciddi bozulmalar ile karakterizedir.

Yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarında ölçeğin Cronbach alfa katsayısı Yabancılaşma için .90, Güvensiz Bağlanma için .82, Benmerkezcilik için .78, Sosyal Yetersizlik için .79, olarak; Spearman-Brown yarıya-bölme katsayısı ise Yabancılaşma için .90, Güvensiz Bağlanma için .81, Benmerkezcilik için .78, Sosyal Yetersizlik için .82 olarak bulunmuştur.

Yapılan diğer bir çalışmada ölçeğin sonradan eklenen üç faktörü için Cronbach alfa katsayısı Gerçekliğin Bozulması için .87 olarak Algıların Belirsizliği için .82 ve Halüsinasyonlar ve Delüzyonlar için .85 olarak bulunmuştur. Aynı alt boyutlar için Spearman-Brown yarıya-bölme katsayıları ise sırasıyla .85, .77 ve .83 olarak bildirilmiştir. Ölçeğin test-tekrar-test güvenilirlik katsayılarının ise .58 ile .90 arasında değiştiği bildirilmiştir. Ölçeğin Türkçe için geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Uluç, Tüzün, Haselden ve Piri Erbaş¹⁸² tarafından yapılmakta ve bu alanda yürütülen çalışmalar devam etmektedir.

3.3.4 Yaşam Doyumu Ölçeği

Yaşam Doyumu Ölçeği Diener, Emmons, Laresen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilmiş; Türkçe'ye uyarlaması Köker (1991) tarafından yapılmıştır. Ölçek, yaşam

¹⁸⁰ Aydemir ve Köroğlu a.g.e., s. 655-661.

¹⁸¹ Morris Bell, Bell Object Relations and Reality Testing Inventory (BORRTI) Manual, California: Western Psychological Services, 1995.

¹⁸² Sait Uluç vd. “Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği'nin (BORRTI) Türkçe'ye Uyarlama Çalışması” *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 4 (18), s.112-123.

doyumuna ilişkin beş maddeden oluşmaktadır. Her bir madde 5'li derecelendirilmiş cevaplama sistemine göre cevaplanmaktadır.¹⁸³ Genel yaşam doyumunu ölçmeyi amaçlayan ölçek, ergenlerden yetişkinlere kadar tüm yaşlara uygundur. Ölçeği oluşturan maddelerin iç tutarlığını veren Cronbach Alpha Katsayısı .88 olarak hesaplanmıştır. Katsayıları.70 seviyesini karşılamıştır. Bu bulgular, ölçeğin yüksek derecede iç tutarlığa sahip olduğunu göstermektedir. Bu değer, birçok uzmana göre mükemmel olarak yorumlanabilecek bir değerdir.¹⁸⁴

3.4. VERİLERİN ANALİZ EDİLMESİ

Veriler bilgisayarda sayısal olarak girilmiş ve SPSS 25 programının sosyal bilimler için olan istatistiksel yöntemiyle verilerin analizi yapılmıştır.

İlk önce normal dağılım gösterip göstermediğine bakılmıştır. Araştırmanın değişkenleri açısından örneklem grubunda normallik dağılımının analizi için yapılan Shapiro-Wilk testinde Yaşam Doyum Ölçeği (S-W= 0.985, Sd.= 412, p=0.000) normal dağılım göstermediği görülmüştür. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (S-W= .792, Sd.= 412, p=0.000) normal dağılım göstermediği görülmüştür. Bell Nesne İlişkiler ve Gerçekliğin Değerlendirilmesi Ölçeği (S-W= 0.964, Sd.= 412, p=0.000) normal dağılım göstermediği görülmüştür.

Uygulanan veri analizinde %95 güvenilirlik düzeyi temel alınmıştır. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında parametrik olmayan iki grup arasındaki farkı analiz etmek için iki bağımsız değişken testi olan Mann-Whitney-U testi kullanılmıştır. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında parametrik olmayan çoklu grup arasındaki farkı analiz etmek için Kruskal Wallis-H testi kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri arasındaki ilişki Spearman korelasyon analizi ile test edilmiştir. Ölçeklerin birbirine etkisi çoklu doğrusal regresyon ile test edilmiştir.

Spearman Korelasyon gücünün referans değerleri >0.20 Çok Zayıf; 0.20 - 0.39 Zayıf; 0.40 - 0.59 Orta; 0.60 - 1.00 Yüksek olarak alınmıştır.

¹⁸³ Abidin Dağlı ve Nigah Baysal, "Yaşam doyumunu ölçeğinin türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2016, 15 (59), s.1250-1262

¹⁸⁴ Dağlı vd.,a.g.e.,s.1258.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. SOSYO-DEMOGRAFİK FAKTÖRLERE İLİŞKİN BULGULAR

Bu kısımda araştırmacının hazırladığı demografik bilgi formundan elde edilen bulgular yer almaktadır.

Tablo 1 Örneklem Grubunun Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

		S	%
Yaş	20-25	144	35,0
	26-30	80	19,4
	31-35	44	10,7
	35 ve üstü	144	35,0
	Toplam	412	100,0
Cinsiyet	Kadın	250	60,7
	Erkek	162	39,3
	Toplam	412	100,0
Eğitim Durumunuz	İlkokul	4	1,0
	Ortaokul	7	1,7
	Lise	60	14,6
	Üniversite	276	67,0
	Yüksek lisans/Doktora	65	15,8
	Toplam	412	100,0
Anneniz	Hayatta	376	91,3
	Hayatta değil	36	8,7
	Toplam	412	100,0
Babanız	Hayatta	343	83,3
	Hayatta değil	69	16,7
	Toplam	412	100,0
Anne ve Babanız Ayrı Mı?	Birlikte	376	91,3
	Boşanmış	33	8,0
	Toplam	409	99,3
Kayıp		3	0,7

Anne Eğitim	Okur Yazar Değil	65	15,8
	İlkokul	172	41,7
	Ortaokul	61	14,8
	Lise	71	17,2
	Üniversite	41	10,0
	Yüksek lisans ve Üstü	2	0,5
	Toplam	412	100,0
Baba Eğitim	Okur Yazar Değil	14	3,4
	İlkokul	145	35,2
	Ortaokul	66	16,0
	Lise	106	25,7
	Üniversite	73	17,7
	Yüksek lisans ve Üstü	8	1,9
	Toplam	412	100,0
Algılanan Gelir Düzeyi	Düşük	36	8,7
	Orta	345	83,7
	Yüksek	30	7,3
	Toplam	411	99,8
Kayıp		1	0,2
	Toplam	412	100,0
Küçüklükte Bakan Kişi Kim	Anne	338	82,0
	Baba	26	6,3
	Kardeş	8	1,9
	Bakıcı	8	1,9
	Kreş	3	0,7
	Annane/Babanne	29	7,0
	Toplam	412	100,0

Tabloda görüldüğü üzere, örneklem grubunun %35.0'ı 20-25 yaş, %19.4'ü 26-30 yaş, % 10.7'si 31-35 yaş,% 35.0'ı 35 ve üstü yaş – Cinsiyet %60.7'si kadın, %39.3'ü erkek – Eğitim durumu %1.0'ı ilkokul, %1.7'si ortaokul, %14.6'sı lise, %67.0'ı üniversite, %15.8'i yüksek lisans / doktora – Anne %91.3'ü hayatta, %8.7'si hayatta değil – Baba %83.3'ü hayatta, %16.7'si hayatta değil – Anne ve baba %91.3'ü birlikte, %8.0'ı boşanmış – Anne eğitim %15.8'i okur yazar değil, %41.7'si ilkokul, %14.8'i ortaokul, %17.2'si lise, %10.0'ı üniversite, %0.5'i yüksek lisans ve üstü – Baba eğitim

%3.4'ü okur yazar değil, %35.2'si ilkököl, %16.0'ı ortaokul, %25.7'si lise, %17.7'si üniversite, %1.9'u yüksek lisans ve üstü – Algılanan gelir düzeyi %8.7'si düşük, %83.7'si orta, %7.3'ü yüksek – Küçüklükte bakan kişi %82.0'ı anne, %6.3'ü baba, %1.9'u kardeş, %1.9'u bakıcı, %0.7'si kreş, %7.0'ı anneanne/babanne.

4.2. ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI, NESNE İLİŞKİLERİ VE GERÇEKLİĞİ DEĞERLENDİRME İLE YAŞAM DOYUMUNA İLİŞKİN BETİMSSEL İSTATİSTİKLER

Bu bölümde araştırmada kullanılan ölçeklere ait betimsel istatistikler incelenmiştir.

Tablo 2 Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Betimsel İstatistikleri

	S	Ort.	SS	Skor
Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	412	45,98	9,90	25-125
Duygusal İstismar	412	7,01	3,22	5-25
Fiziksel İstismar	412	5,84	2,14	5-25
Fiziksel İhmal	412	7,11	2,59	5-25
Duygusal İhmal	412	9,93	4,51	5-25
Cinsel İstismar	412	5,84	2,39	5-25

Tabloda görüldüğü üzere, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ortalaması 45,98 (SS=9,90), Duygusal İstismar alt boyutu ortalaması 7,01 (SS=3,22), Fiziksel İstismar alt boyutu ortalaması 5,84 (SS=2,14), Fiziksel İhmal alt boyutu ortalaması 7,11 (SS=2,59), Duygusal İhmal alt boyutu ortalaması 9,93 (SS=4,51), Cinsel İstismar alt boyutu ortalaması 5,84 (SS=2,39) dir.

Tablo 3 Bell Nesne İlişkileri ve Gerçekliği Değerlendirme Ölçeği Betimsel İstatistikleri

	S	Ort.	SS
Yabancılaşma	412	5,17	3,74
Güvensiz Bağlanma	412	5,20	3,09
Egosentrizm	412	4,02	2,59
Sosyal Yetersizlik	412	1,28	1,47
Gerçekliğin Bozulması	412	4,13	3,31
Algıların Belirsizliği	412	6,35	2,04
Halüsinasyon ve Delüzyon	412	1,74	2,14

Tabloda görüldüğü üzere, Yabancılaşma alt boyutu ortalaması 5,17 (SS=3,74), Güvensiz Bağlanma alt boyutu ortalaması 5,20 (SS= 3,09), Egosentrizm alt boyutu ortalaması 4,02 (SS=2,59), Sosyal Yetersizlik alt boyutu ortalaması 1,28 (SS=1,47), Gerçekliğin Bozulması alt boyutu ortalaması 4,13 (SS=3,31), Algıların Belirsizliği alt boyutu ortalaması 6,35 (SS=2,04), Halüsinasyon ve Delüzyon alt boyutu ortalaması 1,74 (SS=2,14) dir.

Tablo 4 Yaşam Doyum Ölçeği Betimsel İstatistikleri

	S	Ort.	SS
Yaşam Doyum Ölçeği	412	15,81	4,34

Tabloda görüldüğü üzere, Yaşam Doyum Ölçeği toplam puan ortalaması 15,81 (SS= 4,34) dir.

4.3. NESNE İLİŞKİLERİ VE GERÇEKLIĞİ DEĞERLENDİRME İLE YAŞAM DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİYE İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde, nesne ilişkileri ve gerçekliği değerlendirme ölçeği ve alt boyutları ile yaşam doyum ölçeği arasındaki ilişkiyi ölçmek amacıyla spearman korelasyon analizine yer verilmiştir.

Tablo 5 Bell Nesne İlişkileri ve Gerçekliği Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutları Puanlarıyla Yaşam Doyum Ölçeği Toplam Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Korelasyon Analizi Sonuçları

		Yaşam Doyum Ölçeği
Yabancılaşma	r	-0,435**
	p	0,000
	N	412
Güvensiz Bağlanma	r	-0,368**
	p	0,000
	N	412
Egosentrizm	r	-0,349**
	p	0,000

	N	412
Sosyal Yetersizlik	r	-0,304**
	p	0,000
	N	412
Gerçekliğin Bozulması	r	-0,330**
	p	0,000
	N	412
Algıların Belirsizliği	r	-0,286**
	p	0,000
	N	412
Halüsinasyon ve Delüzyon	r	-0,291**
	p	0,000
	N	412

**p<0.01, *p<0.05

Yaşam Doyum Ölçeği toplam puanı ile Yabancılaşma toplam puanı arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki ($r = -0.435$ $p < 0.01$) bulunurken; Güvensiz Bağlanma ($r = -0.368$ $p < 0.01$), Egosentrizm ($r = -0.349$ $p < 0.01$), Sosyal Yetersizlik ($r = -0.304$ $p < 0.01$), Gerçekliğin Bozulması ($r = -0.330$ $p < 0.01$), Algıların Belirsizliği ($r = -0.286$ $p < 0.01$), Halüsinasyon ve Delüzyon ($r = -0.291$ $p < 0.01$) alt ölçekleri toplam puanları arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu sonuca göre, nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme yetisini ölçen alt boyutlardan alınan puanlar arttıkça yaşam doyumunun azaldığı görülmüştür.

4.4. ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI İLE YAŞAM DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİYE İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde, çocukluk çağı travmaları ölçeği ve alt boyutları ile yaşam doyum ölçeği arasındaki ilişkiyi ölçmek amacıyla spearman korelasyon analizine yer verilmiştir.

Tablo 6 Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyutları Puanlarıyla Yaşam Doyumu Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Korelasyon Analizi Sonuçları

		Yaşam Doyum Ölçeği
Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	r	-0,413**
	p	0,000
	N	412
Duygusal İstismar	r	-0,374**
	p	0,000
	N	412
Fiziksel İstismar	r	-0,218**
	p	0,000
	N	412
Fiziksel İhmal	r	-0,366**
	p	0,000
	N	412
Duygusal İhmal	r	-0,475**
	p	0,000
	N	412
Cinsel İstismar	r	-0,190**
	p	0,000
	N	412

**p<0.01,*p<0.05

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği toplam puanı ile Yaşam Doyum Ölçeği puanı arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur (r= -0.413 p<0.01). Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği alt ölçekleri ile Yaşam Doyum Ölçeği toplam puanı arasındaki ilişkilere bakıldığında; Yaşam Doyumu toplam puanı ile Duygusal İstismar (r= -0.374 p<0.01), Fiziksel İstismar (r= -0.218 p<0.01) ve Fiziksel İhmal (r= -0.368 p<0.01) arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki; Duygusal İhmal (r= -0.475

$p < 0.01$) ile negatif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki; Cinsel İstismar ($r = -0.190$ $p < 0.01$) ile ise negatif yönde çok zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu sonuca göre, çocukluk çağı travmaları toplam puanları ve alt ölçek puanları arttıkça yaşam doyumunun azaldığı görülmüştür.

4.5. NESNE İLİŞKİLERİ VE GERÇEKLIĞİ DEĞERLENDİRME İLE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI ARASINDAKİ İLİŞKİYE İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde, bell nesne ilişkileri ve gerçekliği değerlendirme ölçeği alt boyutları ile çocukluk çağı travmaları ölçeği toplam puanı ve alt boyutları arasındaki ilişkiyi ölçmek amacıyla spearman korelasyon analizine yer verilmiştir.

Tablo 7 Bell Nesne İlişkileri ve Gerçekliği Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutları Puanlarıyla Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Korelasyon Analizi Sonuçları

		ÇÇT Ölçeği	Duyg. İstismar	Fizik. İstismar	Fizik. İhmal	Duyg. İhmal	Cinsel İstismar
Yabancılaşma	r	0,408**	0,368**	0,222**	0,370**	0,392**	0,180**
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	N	412	412	412	412	412	412
Güvensiz Bağlanma	r	0,343**	0,339**	0,199**	0,256**	0,311**	0,240**
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	N	412	412	412	412	412	412
Egosentrizm	r	0,325**	0,237**	0,222**	0,304**	0,312**	0,172**
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	N	412	412	412	412	412	412
Sosyal Yetersizlik	r	0,246**	0,235**	0,131**	0,250**	0,214**	0,132**
	p	0,000	0,000	0,008	0,000	0,000	0,007
	N	412	412	412	412	412	412
Gerçekliğin Bozulması	r	0,310**	0,234**	0,189**	0,340**	0,267**	0,197**
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	N	412	412	412	412	412	412
Algıların Belirsizliği	r	0,178**	0,179**	0,098*	0,179**	0,172**	0,151**
	p	0,000	0,000	0,047	0,000	0,000	0,002
	N	412	412	412	412	412	412
Halüsinasyon ve Delüzyon	r	0,281**	0,210**	0,178**	0,310**	0,232**	0,210**
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	N	412	412	412	412	412	412

** $p < 0.01$, * $p < 0.05$, ÇÇT: çocukluk çağı travmaları

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği toplam puanı ile Bell Nesne İlişkileri ve Gerçekliği Değerlendirme Ölçeği'nin alt boyutları arasındaki ilişkiye bakıldığında; Yabancılaşma ($r=0.408$ $p<0.01$) ile pozitif yönde orta düzeyde, Güvensiz Bağlanma ($r=0.343$ $p<0.01$) ile pozitif yönde zayıf düzeyde, Egosentrizm ($r=0.325$ $p<0.01$) ile arasında pozitif yönde zayıf düzeyde, Sosyal Yetersizlik ($r=0.325$ $p<0.01$) ile pozitif yönde zayıf düzeyde, Gerçekliğin Bozulması ($r=0.310$ $p<0.01$) ile pozitif yönde zayıf düzeyde, Algıların Belirsizliği ($r=0.178$ $p<0.01$) ile pozitif yönde çok zayıf düzeyde, Halüsinasyon ve Delüzyon ($r=0.281$ $p<0.01$) ile pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Sonuçlara göre, çocukluk çağı travmaları toplam puanı arttıkça nesne ilişkileri ve gerçekliği değerlendirme yetisini ölçen alt boyut puanlarının da arttığı görülmüştür.

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin alt ölçek puanları ile Bell Nesne İlişkileri ve Gerçekliği Değerlendirme Ölçeği'nin alt boyutları arasındaki ilişkilere bakıldığında; Yabancılaşma ile Duygusal İstismar ($r=0.368$ $p<0.01$), Fiziksel İstismar ($r=0.222$ $p<0.01$), Fiziksel İhmal ($r=0.370$ $p<0.01$) ve Duygusal İhmal ($r=0.392$ $p<0.01$) arasında pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunurken; Cinsel İstismar ($r=0.180$ $p<0.01$) ile pozitif yönde çok zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre, yabancılaşma durumu arttıkça çocukluk çağı travmalarının tüm alt boyutlarından alınan puanların da zayıf düzeyde arttığı görülmüştür.

Güvensiz Bağlanma ile Duygusal İstismar ($r=0.339$ $p<0.01$), Fiziksel İhmal ($r=0.256$ $p<0.01$), Duygusal İhmal ($r=0.311$ $p<0.01$) ve Cinsel İstismar ($r=0.240$ $p<0.01$) arasında pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunurken; Fiziksel İstismar ($r=0.199$ $p<0.01$) ile pozitif yönde çok zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre, güvensiz bağlanma durumu arttıkça çocukluk çağı travmalarının tüm alt boyutlarından alınan puanların da zayıf düzeyde arttığı görülmüştür.

Egosentrizm ile Duygusal İstismar ($r=0.237$ $p<0.01$), Fiziksel İstismar ($r=0.222$ $p<0.01$), Fiziksel İhmal ($r=0.304$ $p<0.01$) ve Duygusal İhmal ($r=0.312$ $p<0.01$) arasında pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunurken; Cinsel İstismar ($r=0.172$ $p<0.01$) ile arasında pozitif yönde çok zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre, egosentrizm durumu arttıkça çocukluk çağı travmalarının tüm alt boyutlarından alınan puanların da zayıf düzeyde arttığı görülmüştür.

Sosyal Yetersizlik ile Duygusal İstismar ($r=0.235$ $p<0.01$), Fiziksel İhmal ($r=0.250$ $p<0.01$) ve Duygusal İhmal ($r=0.214$ $p<0.01$) arasında pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunurken; Fiziksel İstismar ($r=0.131$ $p<0.01$), Cinsel İstismar ($r=0.132$ $p<0.01$) ile arasında pozitif yönde çok zayıf düzeyde anlamlı ilişki

bulunmuştur. Buna göre, sosyal yetersizlik durumu arttıkça çocukluk çağı travmalarının tüm alt boyutlarından alınan puanların da zayıf düzeyde arttığı görülmüştür.

Gerçekliğin Bozulması ile Duygusal İstismar ($r=0.234$ $p<0.01$), Fiziksel İhmal ($r=0.340$ $p<0.019$ ve Duygusal İhmal ($r=0.267$ $p<0.01$) arasında pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunurken; Fiziksel İstismar ($r=0.189$ $p<0.01$) ve Cinsel İstismar ($r=0.197$ $p<0.01$) ile pozitif yönde çok zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre, gerçeğin bozulması durumu arttıkça çocukluk çağı travmalarının tüm alt boyutlarından alınan puanların da zayıf düzeyde arttığı görülmüştür.

Algıların Belirsizliği ile Duygusal İstismar ($r=0.179$ $p<0.01$), Fiziksel İstismar ($r=0.098$ $p<0.01$), Fiziksel İhmal ($r=0.179$ $p<0.01$), Duygusal İhmal ($r=0.172$ $p<0.01$) ve Cinsel İstismar ($r=0.151$ $p<0.01$) arasında pozitif yönde çok zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre, algıların belirsizliği durumu arttıkça çocukluk çağı travmalarının tüm alt boyutlarından alınan puanların da çok zayıf düzeyde arttığı görülmüştür.

Halüsinasyon ve Delüzyon ile Duygusal İstismar ($r=0.210$ $p<0.01$), Fiziksel İhmal ($r=0.310$ $p<0.01$), Duygusal İhmal ($r=0.232$ $p<0.01$) ve Cinsel İstismar ($r=0.210$ $p<0.01$) arasında pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunurken; Fiziksel İstismar ($r=0.178$ $p<0.01$) ile pozitif yönde çok zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre, halüsinasyon ve delüzyon durumu arttıkça çocukluk çağı travmalarının tüm alt boyutlarından alınan puanların da zayıf düzeyde arttığı görülmüştür.

4.6. ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARININ YAŞAM DOYUMUNA ETKİSİNE İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde çocukluk çağı travmalarının yaşam doyumuna etki durumu incelenmiştir.

Tablo 8 Çocukluk Çağı Travmalarının Yaşam Doyumuna Etkisi

	S								
	B	Hata	Beta	t	p	R	R ²	F	p
(Sabit)	20,635	0,673		30,648	0,000	0,492	0,242	25,96	0,00**
Duygusal İstismar	-0,181	0,082	-0,134	-2,221	0,027				
Fiziksel İstismar	0,133	0,111	0,066	1,196	0,232				
Fiziksel İhmal	-0,089	0,102	-0,053	-0,879	0,380				
Duygusal İhmal	-0,378	0,062	-0,394	-6,068	0,000				
Cinsel İstismar	0,010	0,087	0,005	0,111	0,911				

**p<0.01,*p<0.05

Tabloda görüldüğü üzere, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin alt boyutlarının Yaşam Doyum Ölçeği toplam puanını anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir ($R^2=0.242$, $p<0.01$). Adı geçen değişkenler birlikte yaşam doyumdaki toplam varyansın %24'ünü açıklamaktadır. Beta katsayısına göre etki gücünün sırası Duygusal İhmal, Duygusal İstismar, Fiziksel İstismar, Fiziksel İhmal, Cinsel İstismar şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t- testi sonuçları incelendiğinde ise Duygusal İhmal ve Duygusal İstismarın yaşam doyumu için anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Diğer değişkenlerin yaşam doyumunu açıklamada anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmektedir.

4.7. NESNE İLİŞKİLERİ VE GERÇEĞİ DEĞERLENDİRMENİN YAŞAM DOYUMUNA ETKİSİNE İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde, nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirmenin yaşam doyumuna etki durumu incelenmiştir.

Tablo 9 Nesne İlişkilerinin Yaşam Doyumuna Etkisi

	B	S Hata	Beta	t	p	R	R ²	F	p
(Sabit)	18,881	0,388		48,622	0,000	0,455	0,207	26,60	0,00**
Yabancı.	-0,412	0,106	-0,355	-3,868	0,000				
Güvensiz	-0,087	0,102	-0,062	-0,849	0,396				
Bağlan.									
Egosent.	-0,139	0,113	-0,083	-1,237	0,217				
Sosyal	0,051	0,195	0,017	0,260	0,795				
Yetersiz.									

**p<0.01, *p<0.05

Tabloda görüldüğü üzere Nesne İlişkilerinin Alt Boyutları Yaşam Doyum Ölçeğini anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir (R²=0.207, p<0.01). Adı geçen değişkenler birlikte yaşam doyumdaki toplam varyansın yaklaşık %21'ini açıklamaktadır. Beta katsayısına göre etki gücünün sırası Yabancılaşma, Egosentrizm, Güvensiz Bağlanma, Sosyal Yetersizlik şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t- testi sonuçları incelendiğinde ise Yabancılaşmanın yaşam doyum için anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Diğer değişkenler yaşam doyumunu için önemli yordayıcılar olarak görülmemiştir.

Tablo 10 Gerçeği Değerlendirmenin Yaşam Doyumuna Etkisi

	B	S Hata	Beta	t	p	R	R ²	F	p
(Sabit)	19,241	0,682		28,192	0,000	0,345	0,119	18,351	0,00**
Gerçekliğin	-0,414	0,129	-0,316	-3,222	0,001				
Bozulması									
Algıların	-0,331	0,123	-0,155	-2,696	0,007				
Belirsizliği									
Halüsinas.	0,215	0,186	0,106	1,156	0,249				
ve Del.									

**p<0.01, *p<0.05

Tabloda görüldüğü üzere Gerçeği Değerlendirmenin Alt Boyutları Yaşam Doyum Ölçeğini anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir ($R^2=0.119$, $p<0.01$). Adı geçen değişkenler birlikte yaşama doyumdaki toplam varyansın yaklaşık %12'sini açıklamaktadır. Beta katsayısına göre etki gücünün sırası Gerçekliğin Bozulması, Algıların Belirsizliği, Halüsinasyon ve Delüzyon şeklindedir Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t- testi sonuçları incelendiğinde ise Gerçekliğin Bozulması, Algıların Belirsizliğin yaşam doyum için anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Halüsinasyon ve Delüzyonun yaşam doyumunu için önemli bir yordayıcı olmadığı görülmüştür.

4.8. ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI, NESNE İLİŞKİLERİ İLE GERÇEĞİ DEĞERLENDİRME VE YAŞAM DOYUMUNUN CİNSİYETE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde, çocukluk çağı travmaları toplam puanının, nesne ilişkileri ile gerçeği değerlendirme alt boyutlarının ve yaşam doyumunu toplam puanının cinsiyet faktörüne göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere non-parametrik Mann Whitney-U testine yer verilmiştir.

Tablo 11 Örneklemin Cinsiyet Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyutları Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

	C	S	S.O	S.T	U	W	Z	p
ÇÇT Ölçeği	Kadın	250	197,26	49315,50	17940,50	49315,5	-1,960	0,050
	Erkek	162	220,76	35762,50				
	Total	412						
Duygusal İstismar	Kadın	250	211,07	52768,00	19107,00	32310,0	-1,030	0,303
	Erkek	162	199,44	32310,00				
	Total	412						
Fiziksel İstismar	Kadın	250	198,71	49677,50	18302,50	49677,5	-2,245	0,025
	Erkek	162	218,52	35400,50				
	Total	412						
Fiziksel İhmal	Kadın	250	188,26	47064,00	15689,00	47064,0	-4,016	0,000
	Erkek	162	234,65	38014,00				
	Total	412						
Duygusal İhmal	Kadın	250	196,48	49121,00	17746,00	49121,0	-2,132	0,033
	Erkek	162	221,96	35957,00				
	Total	412						

	Total	412						
Cinsel	Kadın	250	209,21	52303,50	19571,50	32774,5	-0,799	0,425
İstismar	Erkek	162	202,31	32774,50				
	Total	412						

ÇÇT: çocukluk çağı travmaları

Tablodan da anlaşılacağı üzere, örneklem grubunun Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nden almış oldukları toplam puanların, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan non-parametrik Mann Whitney-U testi sonucunda, gruplar arasında erkek katılımcıların kadınlara göre istatistiksel olarak daha fazla ortalama puana sahip oldukları görülmüştür ($Z=-1,960$, $p=0.050$). Buna göre, çocukluk çağı travmaları bütün olarak değerlendirildiğinde erkekler kadınlara göre daha fazla çocukluk çağı travmasına sahiptir.

Çocukluk çağı travmaları alt boyutları cinsiyete göre ayrı ayrı non-parametrik Mann Whitney-U testi aracılığıyla incelendiğinde, Fiziksel İstismar ($Z=-2,245$, $p<0.05$), Fiziksel İhmal ($Z=-4,016$, $p<0.05$) ve Duygusal İhmal ($Z=-2,132$, $p<0.05$) alt boyutlarında erkeklerin kadınlara göre istatistiksel olarak daha fazla ortalamaya sahip olduğu görülmüştür. Bu durum, erkeklerin bu üç alt boyutta kadınlara göre daha fazla travmatik yaşantıya sahip olduğunu göstermektedir. Duygusal İstismar ve Cinsel İstismar alt boyutlarında cinsiyet açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 12 Örneklem Cinsiyet Değişkenine Göre Belli Nesne İlişkileri ve Gerçekliği Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutları Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

	C	S	S.O	S.T	U	W	Z	p
Yabancılaşma	Kadın	250	198,02	49505,00	18130,00	49505,00	-1,803	0,071
	Erkek	162	219,59	35573,00				
	Total	412						
Güvensiz Bağlanma	Kadın	250	204,45	51112,00	19737,00	51112,00	-0,436	0,662
	Erkek	162	209,67	33966,00				
	Total	412						
Egosentrizm	Kadın	250	188,08	47019,50	15644,50	47019,50	-3,926	0,00**
	Erkek	162	234,93	38058,50				
	Total	412						

Sosyal	Kadın	250	198,21	49552,00	18177,00	49552,00	-1,839	0,066
Yetersizlik	Erkek	162	219,30	35526,00				
	Total	412						
Gerçekliğin	Kadın	250	188,34	47084,00	15709,00	47084,00	-3,873	0,00**
Bozulması	Erkek	162	234,53	37994,00				
	Total	412						
Algıların	Kadın	250	200,75	50187,50	18812,50	50187,50	-1,231	0,218
Belirsizliği	Erkek	162	215,37	34890,50				
	Total	412						
Halüsinasyon	Kadın	250	187,10	46776,00	15401,00	46776,00	-4,246	0,00**
ve Delüzyon	Erkek	162	236,43	38302,00				
	Total	412						

**p<0.01,*p<0.05

Tablodan da anlaşılacağı üzere, örneklem grubunun Bell Nesne İlişkileri ve Gerçekliği Değerlendirme Ölçeği alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmıştır.

Tablodan da anlaşılacağı üzere, Egosentrizm (Z=-3,926, p<0.05), Gerçekliğin Bozulması (Z=-3,873, p<0.05) ve Halüsinasyon/Delüzyon (Z=-4,246, p<0.05) alt boyutlarında cinsiyet açısından anlamlı farklılık oluşmuştur. Buna göre, bu alt boyutlarda erkek katılımcılar kadınlara göre istatistiksel olarak daha çok ortalama puan almışlardır. Erkeklerde kadınlara göre bu alt boyutlarda daha fazla bozulmalar görülmüştür. Yabancılaşma, Güvensiz Bağlanma, Sosyal Yetersizlik ve Algıların Belirsizliği alt boyutlarında cinsiyet açısından anlamlı bir farka rastlanmamıştır (p>0.05).

Tablo 13 Örneklemenin Cinsiyet Değişkenine Göre Yaşam Doyum Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	S	S.O	S.T	U	W	Z	p
Yaşam	Kadın	250	219,34	54834,00	17041,000	30244,000	-2,725	0,006*
Doyum	Erkek	162	186,69	30244,00				
Ölçeği	Total	412						

**p<0.01,*p<0.05

Tablodan da anlaşılacağı üzere, örneklem grubunun Yaşam Doyum Ölçeğinden almış oldukları puanların, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmıştır. Sonuçlara göre, kadın grubunun yaşam doyumu ortalama puanları erkek grubuna göre anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($Z=-2,725$, $p<0.05$). Buna göre, kadınların yaşamdan aldıkları doyumun erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

4.9. ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI, NESNE İLİŞKİLERİ İLE GERÇEĞİ DEĞERLENDİRME VE YAŞAM DOYUMUNUN ANNE – BABA EĞİTİM DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde, çocukluk çağı travmaları, nesne ilişkileri ile gerçeği değerlendirme ve yaşam doyumunun ölçeklerinden elde edilen sıralamalar ortalamalarının anne-baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla non-parametrik Kruskal Wallis-H testine yer verilmiştir.

Tablo 14 Örneklem Grubunun Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Yaşam Doyum Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

			S	S.O	X ²	Sd.	p
Yaşam Doyum Ölçeği	Okur	Yazar	65	192,98	2,331	4	0,675
	Değil						
	İlkokul		172	202,70			
	Ortaokul		61	209,25			
	Lise		71	215,42			
	Lisansüstü		43	223,49			
	Total		412				

**p<0.01,*p<0.05

Tablodan anlaşılacağı gibi Yaşam Doyum Ölçeği sıralamalar ortalamalarının anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla non-parametrik Kruskal Wallis-H testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır($p>0.05$). Buna göre, anne eğitim durumu katılımcıların yaşam doyumu açısından farklılaştırıcı bir değişken olarak görülmemiştir.

Tablo 15 Örneklem Grubunun Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyutlarının Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

		S	S.O	X ²	Sd.	p
Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	Okur Yazar	65	220,74	1,600	4	0,809
	Değil					
	İlkokul	172	202,06			
	Ortaokul	61	210,20			
	Lise	71	207,63			
	Lisansüstü	43	195,62			
	Total	412				
Duygusal İstismar	Okur Yazar	65	214,42	0,821	4	0,936
	Değil					
	İlkokul	172	202,24			
	Ortaokul	61	203,79			
	Lise	71	207,17			
	Lisansüstü	43	214,30			
	Total	412				
Fiziksel İstismar	Okur Yazar	65	210,41	3,087	4	0,543
	Değil					
	İlkokul	172	212,25			
	Ortaokul	61	190,89			
	Lise	71	206,60			
	Lisansüstü	43	199,57			
	Total	412				
Fiziksel İhmal	Okur Yazar	65	220,56	6,051	4	0,195
	Değil					
	İlkokul	172	211,25			
	Ortaokul	61	217,70			
	Lise	71	189,87			
	Lisansüstü	43	177,83			
	Total	412				
Duygusal İhmal	Okur Yazar	65	218,28	2,203	4	0,698
	Değil					

	İlkokul	172	201,96			
	Ortaokul	61	212,24			
	Lise	71	212,60			
	Lisansüstü	43	188,65			
	Total	412				
Cinsel İstismar	Okur Yazar	65	211,49	1,389	4	0,846
	Değil					
	İlkokul	172	204,31			
	Ortaokul	61	204,70			
	Lise	71	201,68			
	Lisansüstü	43	218,22			
	Total	412				

**p<0.01, *p<0.05

Tablodan anlaşılacağı gibi Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği toplam ve alt ölçeklerinden elde edilen sıralamalar ortalamalarının anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla non-parametrik Kruskal Wallis-H testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği toplam ve alt ölçek puanlarının, anne eğitim durumu gruplarına göre sıralamalar ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bulunmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Tablo 16 Örneklem Grubunun Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarının Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

			S	S.O	χ^2	Sd.	p
Yabancılaşma	Okur Yazar	65	203,52	4,186	4	0,381	
	Değil						
	İlkokul	172	204,49				
	Ortaokul	61	233,8				
	Lise	71	198,97				
	Lisansüstü	43	192,76				
	Total	412					

Güvensiz Bağlanma	Okur	Yazar	65	195,92	6,622	4	0,157
	Değil						
	İlkokul		172	201,6			
	Ortaokul		61	238,52			
	Lise		71	193,15			
	Lisansüstü		43	218,74			
	Total		412				
Egosentrizm	Okur	Yazar	65	205,92	6,364	4	0,174
	Değil						
	İlkokul		172	205,46			
	Ortaokul		61	237,52			
	Lise		71	197,24			
	Lisansüstü		43	182,84			
	Total		412				
Sosyal Yetersizlik	Okur	Yazar	65	212,92	3,093	4	0,542
	Değil						
	İlkokul		172	204,44			
	Ortaokul		61	223,16			
	Lise		71	189,96			
	Lisansüstü		43	208,71			
	Total		412				
Gerçekliğin Bozulması	Okur	Yazar	65	195,52	2,978	4	0,562
	Değil						
	İlkokul		172	208,25			
	Ortaokul		61	225,43			
	Lise		71	194,06			
	Lisansüstü		43	209,77			
	Total		412				
Algıların Belirsizliği	Okur	Yazar	65	200,81	0,263	4	0,992
	Değil						
	İlkokul		172	209,11			
	Ortaokul		61	207,95			
	Lise		71	205,08			
	Lisansüstü		43	204,95			
	Total		412				

Halüsinasyon ve Delüzyon	Okur	Yazar	65	179,85	9,617	4	0,047*
	Değil						
		İlkokul		172	207,92		
		Ortaokul		61	241,25		
		Lise		71	196,37		
		Lisansüstü		43	208,55		
		Total		412			

**p<0.01, *p<0.05

Tablodan anlaşılacağı gibi Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği alt boyutları sıralamalar ortalamalarının anne eğitim durumu gruplarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla non-parametrik Kruskal Wallis-H testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda Yabancılaşma, Güvensiz Bağlanma, Egosentrizm, Sosyal Yetersizlik, Gerçekliğin Bozulması, Algıların Belirsizliği alt boyutlarında anne eğitim durumuna göre farklılaşma görülmemiştir ($p>0.05$). Buna göre, anne eğitim durumunun katılımcıların nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme yetisinde belirtilen alt boyutlarda belirleyici bir değişken olmadığı görüşmüştür.

Halüsinasyon ve Delüzyon alt boyutunda ise, sıralamalar ortalamalarının anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür ($X^2=9.617$; $SD=4$; $p<0.05$). Bu işlemin ardından Kruskal Wallis-H sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere ikili karşılaştırmalarda tercih edilen non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmıştır. Non-parametrik Mann Whitney-U testi sonucunda, farklılığın okur-yazar olmayan grup ve ortaokul mezunu olan grup arasında olduğu görülmüş olup; ortaokul mezunu grubun daha fazla puan aldığı belirlenmiştir ($p<0.05$). Buna göre, anne eğitim düzeyi ortaokul mezunu olan grup Halüsinasyon ve Delüzyon alt boyutunda daha çok ortalama puan yapmıştır. Lise mezunu olan grup ve ortaokul mezunu olan grup arasında da farklılık görülmüş olup; ortaokul mezunu grubun daha fazla puan aldığı belirlenmiştir ($p<0.05$). Buna göre, anne eğitim düzeyi ortaokul mezunu olan grup Halüsinasyon ve Delüzyon alt boyutunda daha çok ortalama puan yapmıştır.

Tablo 17 Örneklem Grubunun Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Yaşam Doyum Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

		S	S.O	X²	Sd.	p
Yaşam Doyum Ölçeği	İlkokul	145	187,99	5,587	3	0,134
	Ortaokul	66	191,36			
	Lise	106	201,41			
	Lisansüstü	81	224,24			
	Total	398				

**p<0.01, *p<0.05

Tablodan anlaşılacağı gibi Yaşam Doyum Ölçeği sıralamalar ortalamalarının baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla non-parametrik Kruskal Wallis-H testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda baba eğitim düzeyi gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (p>0.05). Buna göre, baba eğitim durumu katılımcıların yaşam doyumu açısından farklılaştırıcı bir değişken olarak görülmemiştir.

Tablo 18 Örneklem Grubunun Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ve Alt Boyutlarının Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

		S	S.O	X²	Sd.	p
Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	İlkokul	145	200,31	1,217	3	0,749
	Ortaokul	66	187,11			
	Lise	106	206,86			
	Lisansüstü	81	198,51			
	Total	398				
Duygusal İstismar	İlkokul	145	201,91	5,495	3	0,139
	Ortaokul	66	172,86			
	Lise	106	211,89			
	Lisansüstü	81	200,67			
	Total	398				

Fiziksel İstismar	İlkokul	145	200,01	1,329	3	0,722
	Ortaokul	66	194,73			
	Lise	106	206,33			
	Lisansüstü	81	193,55			
	Total	398				
Fiziksel İhmal	İlkokul	145	208,08	3,134	3	0,371
	Ortaokul	66	192,23			
	Lise	106	204,66			
	Lisansüstü	81	183,32			
	Total	398				
Duygusal İhmal	İlkokul	145	195,03	0,921	3	0,820
	Ortaokul	66	200,42			
	Lise	106	197,19			
	Lisansüstü	81	209,77			
	Total	398				
Cinsel İstismar	İlkokul	145	200,72	1,217	3	0,749
	Ortaokul	66	199,75			
	Lise	106	192,83			
	Lisansüstü	81	205,84			
	Total	398				

**p<0.01, *p<0.05

Tablodan anlaşılacağı gibi Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği toplam ve alt boyutları sıralamalar ortalamalarının baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla non-parametrik Kruskal Wallis-H testi uygulanmıştır. Tablodan anlaşılacağı gibi, analiz sonucunda baba eğitim durumu gruplarının sıralamalar ortalamaları arasında, çocukluk çağı travmaları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0.05).

Tablo 19 Örneklem Grubunun Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarının Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

		S	S.O	X ²	Sd.	p
Yabancılaşma	İlkokul	145	199,51	2,169	3	0,538
	Ortaokul	66	190,44			
	Lise	106	211,99			
	Lisansüstü	81	190,52			
	Total	398				
Güvensiz Bağlanma	İlkokul	145	189,42	2,006	3	0,571
	Ortaokul	66	201,14			
	Lise	106	209,32			
	Lisansüstü	81	203,35			
	Total	398				
Egosentrizm	İlkokul	145	212,48	7,387	3	0,061
	Ortaokul	66	184,89			
	Lise	106	209,37			
	Lisansüstü	81	175,25			
	Total	398				
Sosyal Yetersizlik	İlkokul	145	200,53	0,779	3	0,855
	Ortaokul	66	201,64			
	Lise	106	203,83			
	Lisansüstü	81	190,24			
	Total	398				
Gerçekliğin Bozulması	İlkokul	145	206,30	1,761	3	0,623
	Ortaokul	66	186,95			
	Lise	106	203,51			
	Lisansüstü	81	192,31			
	Total	398				
Algıların Belirsizliği	İlkokul	145	207,71	2,324	3	0,508
	Ortaokul	66	182,86			
	Lise	106	201,85			
	Lisansüstü	81	195,28			
	Total	398				
Halüsinasyon ve Delüzyon	İlkokul	145	200,57	0,177	3	0,981
	Ortaokul	66	195,22			
	Lise	106	201,91			
	Lisansüstü	81	197,93			
	Total	398				

**p<0.01,*p<0.05

Tablodan anlaşılacağı gibi Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği alt boyutları sıralamalar ortalamalarının baba eğitim durumu gruplarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla non-parametrik Kruskal Wallis-H testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği alt boyutlarının hiçbirinde (Yabancılaşma, Güvensiz Bağlanma, Egosentrizm, Sosyal Yetersizlik, Gerçekliğin Bozulması, Algıların Belirsizliği, Halüsinasyon ve Delüzyon) baba eğitim durumuna göre farklılaşma görülmemiştir ($p>0.05$). Buna göre, baba eğitim durumunun katılımcıların nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme yetisinde belirleyici bir değişken olmadığı görülmüştür.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA

Çalışmamızda yaşam doyumunun, nesne ilişkileri-gerçeği değerlendirme alt boyutları ile çocukluk çağı ruhsal travma alt boyutları arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Bulgular yaşam doyumunun, uyumsuz nesne ilişkilerini ölçen yabancılaşma, güvensiz bağlanma, egosentrizm, sosyal yetersizlik alt boyutları ile gerçeği değerlendirmedeki bozulmaları içeren gerçekliğin bozulması, algıların belirsizliği, halüsinasyon-delüzyon alt boyutlarının ters yönde ilişkili olduğunu göstermiştir. Buna göre, nesne ilişkilerindeki ve gerçeği değerlendirme yetisindeki bozulmalar arttıkça yaşam doyumunu azalmaktadır.

Turan ve Parsak (2011) bireyin işine karşı yabancılaşması ve işten aldığı doyum arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma yapmıştır. Üniversite bünyesinde çalışan bir grupta yapılan çalışmanın sonuçlarına göre işe yabancılaşma ile işten alınan doyum arasında ters yönde anlamlı ilişki saptanmıştır.¹⁸⁵ Bu durumda işine karşı yabancılaşan bireylerin işten aldıkları doyum da azalmaktadır. Çalışmamızın sonucunda da, kişilerarası ilişkilerde görülen yabancılaşmanın yaşam doyumunu olumsuz yönde etkilediği görülmüştür. Nesneye karşı yabancılaşma, nesne ile kurulan ilişkinin zayıflamasına ve nesne ile kurulan bağın niteliğinde kopmalara neden olabileceği fikrinden hareketle, kişilerarası yabancılaşma kişinin yaşamdan alabileceği keyif miktarını azaltabilir. Bu nedenle, kişilerarası yabancılaşmanın yaşamdan alınan doyumunu azaltıyor olması olası görünmektedir. Rees (2011)'e göre, çocukluk döneminde bakım veren kişinin çocuğun temel ihtiyaçlarına uygun karşılık verip vermemesi, çocuğun strese karşı yetişkinlikle geliştireceği mekanizmaları etkilemektedir. Nesne ilişkilerinin gelişiminde önemli role sahip olan güvenli bağlanma sürecinin sağlıklı olmaması, kişinin ileride oluşturabileceği psikosomatik bozukluklar, travma sonrası stres bozukluğuna yatkınlık, duygu durum bozuklukları gibi temelini çocukluktan alabilen bozukluklara neden olabilmektedir. Nesne ilişkilerinin sağlıklı olarak kurulamadığı bireyin yetişkin yaşantısında karşılaşabileceği ruhsal bozukluklar kişinin yaşamdan alacağı doyumunu olumsuz yönde etkilemektedir. Çalışmamızda güvensiz bağlanma alt boyutunun yaşam doyumunu ile ters yönde ilişkili olması Rees'in fikirlerini desteklemektedir. Nesne ilişkilerinin temelinde yer alan güvenli bağlanmanın kurulamamasının, kişinin yaşamın birçok alt boyutunda tatminsizlikler yaşamasına

¹⁸⁵Mehmet Turan ve Gülşah Parsak, "Yabancılaşma ve iş tatmini ilişkisi: Bir devlet üniversitesi idari personeli üzerinde araştırma", *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2011, 20(2), p.1-20.

neden olduğu bilinmektedir. Yaşam doyumu kavramıyla ilişkili olan kişinin yaşamındaki kapsayıcı ilişkilere yüklediği anlamlar, beklentileri ve elde ettiği duygusal tatmin göz önünde bulundurulduğunda, kişilerarası bağıın güvenli olmaması yaşamdan alınan doyumu azaltmaktadır. Doğan ve Sapmaz (2012) tarafından yapılan çalışmada, kişilerarası ilişki tarzları gruplandırılmış; bu grupların öznel iyi oluş ve yaşam doyumu ile ilişkisi incelenmiştir. İlişki tarzlarından biri olan benmerkezci ilişki tutumunu yıkıcı bir tutum olarak kabul edilmiş; kişinin benmerkezci tutumları ilişkilerde yıkıcı etkiye sahip olacağı için ilişkilerin bozulması öngörülmüş ve yaşam doyumu ile arasında ters yönde ilişki bulunmuştur. Benmerkezci davranan bireylerin öznel iyi oluşu ve yaşam doyumunun azalacağı belirtilmiştir.¹⁸⁶ Çalışmamızda da egosentrizm ile yaşam doyumu arasında ters yönde ilişki saptanmıştır. Yaşamdan alınan doyum karşılıklı ilişkilerin niteliği temelinde değerlendirildiğinde, kişinin diğerlerinden beklentileri ilişkilerinin iyilik halini ne kadar etkiliyorsa, kişinin diğerlerine sundukları da yaşamında yer alan bireylerin kişiye olan bakış açısını benzer şekilde etkiliyor diyebilmekteyiz. Bu durumda, duygusal anlamda verici olmayan, bir diğer ifadeyle egosentrik yapıda olan ve süregelen olarak diğerlerine karşı talepkâr olan bireylerin ilişkilerinde bozulmalar meydana gelmesi olasıdır. Bu durum kişinin yaşamdan aldığı doyumu azaltacaktır. Özkaya (2017) üniversite öğrencilerindeki yalnızlık düzeyi ile yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Sonuçlar yalnızlık düzeyi arttıkça yaşam doyumunun orta düzeyde düştüğünü göstermiştir. Yalnızlık düzeyini etkileyebilecek faktörler incelendiğinde ise, kişilerarasındaki sosyal ilişkilerin düşmesinin yalnızlığı artırdığı görülmüştür. Daha çok sosyal aktiviteye katılan bireylerin katılmayanlara oranla kendilerini daha az yalnız hissettiği görülmüştür.¹⁸⁷ Sosyal yetersizlik gösteren bireylerin kendilerini daha çok yalnız hissettiği, bu durumun da bireylerin yaşam doyumu olumsuz yönde etkilediği sonucuna varılabilir. Çalışmamızda sosyal yetersizlik ve yaşam doyumu arasındaki ilişki, Özkaya (2017) çalışmasının sonuçlarına benzer şekilde, ters yönde bulunmuştur. Nesne ilişkilerinin gelişim döneminde genetik ve çevresel faktörlerin sağlıksız etkileşimi kişinin diğerleriyle olan sosyal ilişkilerinin gelişimini sekteye uğratabilmekte, diğerleriyle sosyal bağlar kurabilme becerisini zayıflatabilmektedir. İnsanoğlunun yaşamdan aldığı doyumu etkileyen temel unsurlardan biri de doğası gereği sosyallik ihtiyacının bulunmasıdır. Bu durumda, nesne ilişkileri bağlamında sosyal olarak yeterli olgunluğa

¹⁸⁶Tayfun Doğan ve Fatma Sapmaz, "Kişilerarası ilişki tarzları ve öznel iyi oluş", *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2012, 10(3), p.585-602.

¹⁸⁷Gözde Özkaya, Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeyleri ile Umutsuzluk ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haliç Üniversitesi, İstanbul, 2017, (**Yayımlanmamış Doktora Tezi**).

ulaşamamış bireylerin kendilerini yalnız hissetmesi ve dolayısıyla yaşamdan daha az doyum alması beklenen bir sonuçtur.

Çalışmamızda incelediğimiz yaşam doyumunu ile çocukluk çağı travmalarının alt boyutlarının tümü (duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal, fiziksel ihmal, cinsel istismar) ile ters yönde ilişkili bulunmuştur. Hangi tür travma olduğu fark etmeksizin (fiziksel, duygusal ya da cinsel) çocukluk çağı travma düzeyindeki artış yaşam doyumunda azalmayla görülmektedir. Başka bir çalışmada, evli bireylerin evlilikten aldıkları doyumun çocukluk çağı travmaları ve psikolojik iyi oluş ile ilişkisi incelenmiştir. En az bir yıldır evli olan bireylerle yapılan çalışmanın sonuçları, çocukluk çağı travmatik yaşantıları ile evlilik doyumunu arasında ters yönde bir ilişki bulunduğunu göstermiştir. Kişilerin ruhsal durumlarıyla evlilik doyumunu arasındaki ilişkilere bakıldığında, depresif özellik gösteren bireylerin evlilikten aldıkları doyumun azaldığı görülmüştür.¹⁸⁸ Bu çalışmanın sonuçları değerlendirildiğinde, çocukluk çağı travmalarının ve yaşamdan tat almayı azaltan psikolojik halin evlilik doyumunu, dolaylı olarak kişinin yaşam doyumunu olumsuz yönde etkilediği söylenebilir. Royse ve arkadaşları (1991) tarafından yapılan başka bir çalışmada, 640 yetişkin katılımcının çocukluk çağı travmaları ile bugünkü yaşam doyumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çocukluk yaşantısına dair daha çok travmatik anısı olan bireylerin yaşam doyumunu diğerlerine göre düşük bulunmuştur.¹⁸⁹ Literatür çalışmaları ve çalışmamızın sonuçları çocukluk çağı travmatik yaşantılarının yaşamdan alınan doyumla ters yönde ilişkili olduğunu işaret etmektedir. Çocukluk çağında yaşanan yoğun fiziksel, duygusal ve cinsel travma kişinin psikolojik alt yapısında derin yıkımlara neden olmaktadır. Bu yıkıcı yaşantılar kişinin kendi benliğine, diğerlerine ve dünyaya karşı olumsuz bir bakış açısına sahip olmasına neden olmakta ve erken dönemde öğrenilen bu bakış açısının ileriki yaşlarda değişmesinin oldukça zor olduğu bilinmektedir. Yaşam doyumunun kişinin kendisiyle, diğerleriyle ve dünyayla olan ilişkisiyle yakından ilgili olduğu düşünüldüğünde, erken dönem travmatik yaşantıları yoğun şekilde deneyimleyen bireylerin yaşamdan aldığı doyumun azalması beklenen bir sonuçtur.

Nesne ilişkilerini ve gerçeklik değerlendirmesini ölçen alt boyutların tümü ile çocukluk çağı travmaları alt boyutlarının tümü pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Çocukluk çağı travma düzeyi arttıkça nesne ilişkilerindeki ve gerçeği değerlendirmedeki bozulmalar da artmaktadır. Bowlby (1973) çocukluk döneminde bakım veren ile kurulan ilişkinin türünün (bağlanma tarzının) yetişkinlik dönemindeki

¹⁸⁸ Burcu Muşdal Çelebi ve Aslıhan Polat, "Çocukluk çağı travmatik yaşantıların, yetişkin bağlanma stillerinin ve psikolojik iyi oluşun evlilik doyumunu üzerindeki etkisi", *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2019, 5(1), p.29-34.

¹⁸⁹ David Royse vd., "Childhood trauma and adult life satisfaction in a random adult sample", *Psychological Reports*, 1991, 69(3), p.1227-1231.

ilişkiler üzerindeki etkisinden bahsetmiştir. Burada, bakım verenle – genellikle anne-güvenli ilişki kurulamamasının kaynaklarından söz ederken annenin duygusal ve fiziksel ihmalinin altını çizmiştir.¹⁹⁰ Amerika'da 18-64 yaş arası 159 kadın katılımcıyla yapılan çalışmada çocukluk travmaları, nesne ilişkileri ve intihar eğilimleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Sonuçlar nesne ilişkilerini ölçen tüm alt boyutların (yabancılaşma, güvensiz bağlanma, egosentrizm, sosyal yetersizlik) çocukluk çağı travmalarını ölçen tüm alt boyutlarla (fiziksel, duygusal ve cinsel travmalar) pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur.¹⁹¹ Çalışmamızın sonuçlarına benzer şekilde, nesne ilişkileri bozuldukça çocukluk çağı travmalarında da artış görülmektedir. Kişilerin kendine ve duygulara karşı yabancılaşmasını içeren aleksimi üzerine yapılan çalışmalarda, çocukluk çağı travmalarının ve güvensiz bağlanma şekillerinin aleksitiminin oluşumuna katkıda bulunduğu saptanmıştır.¹⁹² Bu durum, nesne ilişkilerinin bir diğer alt boyutu olan yabancılaşma boyutunun, erken dönem travmatik yaşantılarla ilişkili olduğunu göstermektedir. Haviland, Sonne ve Woods (1995) üniversite öğrencilerinde nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme yetisi ile çocukluk çağındaki travmalardan sonra gelişen stres bozukluğu arasındaki ilişkiyi ölçmüşlerdir. Katılımcıların %59'u ciddi oranlarda travma sonrası stres bozukluğu semptomları gösterirken; en sık karşılaşılan nesne ilişkilerindeki bozulmalar yabancılaşma ve algıların belirsizliği alanlarında çıkmıştır. Çocukluk çağı post travmatik stres bozukluğu endeksinde yüksek puan alan katılımcıların güvensiz bağlanma ve egosentrizm düzeyi ile gerçeği değerlendirme yetisi ölçen tüm alt boyutlarda (gerçekliğin bozulması, algıların belirsizliği, halüsinasyon ve delüzyon) yüksek puan aldıkları saptanmıştır. Aynı çalışma, çocukluk çağı cinsel istismarına maruz kalmış bireylerin çocukluk çağı travma endeksinde, çocukluk çağı fiziksel istismarına maruz kalan bireylerden daha yüksek puan aldıkları da bildirilmiştir.¹⁹³ Çalışmamızda, nesne ilişkileri tüm alt boyutları çocukluk çağı travmaları ile ilişkili bulunurken, Haviland ve arkadaşlarının çalışmasında yabancılaşma ve sosyal yetersizlik çocukluk çağı travmaları ile ilişkili bulunmamıştır. Nesne ilişkilerinin gelişim süreci ile erken dönem yaşantıların oluşum süreçleri zamansal olarak paralel ilerlemektedir. Nesne ilişkileri yaşamın ilk yıllarında gelişirken, erken dönem yaşantılar yaşamın ilk yıllarından ergenlik dönemine kadar devam eden bir süreci ifade etmektedir. Kişinin kendisi ve

¹⁹⁰ John Bowlby vd., Vol. 2. Separation: Anxiety and Anger. New York: Basic Books, 1973.

¹⁹¹ Heather B. Twomey vd., "Childhood maltreatment, object relations, and suicidal behavior in women", *Psychoanalytic Psychology*, 2000, 17(2), p.313-335.

¹⁹² Leanne Carpenter and Man Cheung Chung, "Childhood trauma in obsessive compulsive disorder: The roles of alexithymia and attachment", *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 2011, 84, p. 367–388.

¹⁹³ Mark G. Haviland vd., "Beyond posttraumatic stress disorder: Object relations and reality testing disturbances in physically and sexually abused adolescents", *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 1995, 34(8), p.1054-1059.

diğerleriyle kurduğu ilişkiler ve bu ilişkilere yükleyeceği anlamlar nesne ilişkilerinin niteliğini belirlerken; yine diğerleri ile olan deneyimleri erken yaşantıların temelini oluşturacaktır. Nesne ilişkileri ve çocukluk çağı travmatik süreçleri birbirinden etkilenen ve benzer doğrultuda ilerleyen durumlar olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle, nesne ilişkileri sağlıklı ilerleyen bireylerin sağlıklı çevrelerde yetiştiği; travmatik yaşantıları sıklıkla deneyimleyen bireylerin sağlıksız nesne ilişkileri kurabileceği öngörülebilir. Ek olarak, farklı toplumlarda ve farklı örnekleme modelleriyle yapılan çalışmalarda farklı sonuçlar elde edilmesi de mümkündür. Kişinin psikolojik iyilik halini etkileyen mizaç, çevresel etkenler, aile dinamikleri, kültürel değişkenler gibi kavramlar bulunmaktadır. Tüm bu kavramların kişiye ve toplumlara göre değişkenlik göstermesi bazı çalışmalarda (Örneğin, Haviland ve ark.) farklı korelasyonel ilişkilerin saptanmasına açıklık getirebilir.

Çalışmamızda nesne ilişkileri kalitesinin ve gerçeği değerlendirme yetisinin yaşam doyumunu üzerindeki etkisi incelenmiştir. Nesne ilişkilerini ölçen alt boyutlardan “yabancılaşma” boyutunun; gerçeğliği değerlendirme araçlarından “gerçeğliğin bozulması” ve “algıların belirsizliği” boyutlarının yaşam doyumunu anlamlı şekilde etkilediği görülmüştür. Kişilerde yabancılaşma arttıkça ve gerçeğliğin doğru değerlendirilememesiyle birlikte gerçeğlikte bozulma görüldükçe, kişilerin yaşam doyumunu azalmaktadır. Twomey, Kaslow ve Croft (2000) nesne ilişkilerini değerlendiren alt ölçeklerden yabancılaşma boyutunun kadınlarda intihar teşebbüsünün artmasında etkili bir faktör olduğunu belirtmişlerdir.¹⁹⁴ Çalışmamızın sonucu da kişilerarası yabancılaşma faktörünün yaşam doyumunu azalttığı yönündedir. Mikulincer ve Shaver (2007) nesne ilişkileri kuramının alt boyutlarından olan güvensiz bağlanma ile psikopatolojilerin gelişimini inceledikleri çalışmalarında, güvenli bağlanma örüntüsü gösteren bireylerin depresif bozuklukları ve kaygı bozukluklarına olan yatkınlıklarının daha düşük seviyelerde seyrettiğini; benzer şekilde güvensiz bağlanma örüntüsü geliştiren bireylerin depresif bozukluklar ve kaygı bozuklukları açısından daha çok risk altında olduklarını bildirmişlerdir. Bu durum bireyin yaşamdan aldığı doyumunu ve olumlu duyguları azaltmaktadır. Depresyon belirtileri gösteren bir grupta yapılan başka bir çalışmada, sağlıklı olmayan bağlanma biçimi geliştiren kadınların distimik bozukluk tanısı alma ihtimalinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.¹⁹⁵ Distimik bozukluk semptomları arasındaki yer alan kronik umutsuzluk, mutsuzluk ve yaşamdan keyif alamama yaşam doyumunu önemli şekilde etkilemektedir. Çalışmamızda nesne ilişkileri alt boyutlarından güvensiz bağlanmanın

¹⁹⁴ Twomey vd., a.g.e., s. 313.

¹⁹⁵ Malcolm West and Carol George, “Attachment and dysthymia: The contributions of preoccupied attachment and agency of self to depression in women”, *Attachment & Human Development*, 2002, 4(3), p.278-293.

yaşam doyumu ile aralarında ters yönlü bir ilişki bulunmuştur; ancak güvensiz bağlanmanın yaşam doyumu üzerinde yordayıcı etkisi gözlemlenmemiştir. Çalışmamızdaki bu sonuç değerlendirildiğinde, her ne kadar çocuğun bakım verenine bağlanma şeklinin gelişimsel süreçteki yadsınamaz etkisi kabul edilse de, psikolojik iyi oluş halinin başka faktörlerden de anlamlı derecede etkilendiği sonucuna varılabilir. İleriki çalışmalarda, güvensiz bağlanmanın yaşam doyumu üzerindeki olası olumsuz etkilerini elimine edebilecek ve psikolojik iyi oluş halinin devamında gelen yaşam doyumu faktörüyle etkileşim halinde olabilecek diğer faktörlerin ele alınması gerekmektedir. Rusya'da yapılan bir çalışmada, eğitim düzeyi yüksek ve sosyal olarak aktif olan bireylerin mutlulukla ilgili temsilleri üzerine çalışılmıştır. Çalışmada bu mutluluk temsillerinin yaşam doyumuna olan katkısı incelenmiştir. Çalışma grupları kişilerin karakter özelliklerinden olan iyimser (optimist) ve kötümser (pesimist) olmalarına göre oluşturulmuştur. Çalışmanın sonuçlarına göre, kişilerin mutluluk temsilleri egosentrik ve sosyosentrik bir spektrumda yer almıştır. Mutluluğu temsil eden aynı kavramlara (örneğin, aşk kavramı) pesimist ve optimist bireyler için farklı anlamlar yüklenmiştir. Örneğin, pesimist bireyler kendilerinin aşk duygusu içinde olmalarını mutlulukla ilişkilendirirken optimist bireyler başkasına duyulan aşkı mutlulukla bağdaştırmıştır. Bu durumda, pesimist bireyler daha egosentrik bir yönelim içerisindedir. Çalışma sonuçları pesimist bireylerin yaşamdan ortalamaya göre daha az doyum aldığını göstermiştir.¹⁹⁶ Başka bir çalışmada ise, egosentrik davranışların kişilerin yakın partnerleri üzerindeki olumlu etkilerinden söz edilmiş, egosentrik partnerlerin kendine güvenen bireyler olduğu algısı yarattığı bildirilmiştir. Bu durum, egosentrik kişilerin etrafında bulunan bireylerin kendilerini iyi hissetmelerine neden olmaktadır. Sosyal olarak kabul gören egosentrik bireyler yaşamdan daha fazla keyif almaktadır.¹⁹⁷ Literatür çalışmaları, egosentrizmin yaşam doyumu üzerinde olumsuz olduğu kadar olumlu etkiler yaratabileceğini de göstermiştir. Bu durum yaşam doyumu ve egosentrizm ilişkisinde önemli öteki faktörlerin varlığını da göstermektedir. Çalışmamızdaki egosentrizmin yaşam doyumu üzerine anlamlı etkisi bulunmadığı yönündeki sonucu, örneklemin sahip olduğu diğer yetilerle ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Yaşlı bireylerdeki yaşam doyumunu sosyo-bilişsel yetiler açısından inceleyen bir çalışmada, yaşlı bireylerin ailelerine karşı yabancılaşması ve kişinin kendini yalnız hissetmesi durumunun yaşam doyumunu yordayıcı gücü diğer faktörlere göre oldukça yüksek bulunmuştur. Sosyal becerilerin azalmasıyla ilişkilendirilebilen bu durumun yaşam doyumunu olumsuz yönde etkilediği

¹⁹⁶ Irina G. Kokurina and Elena I. Solina, "Representations of happiness and life satisfaction in the group of educated and socially active young people", *Psychology in Russia*, 2014, 7(1), p.83-95.

¹⁹⁷ Sandra Murray vd., "Kindred spirits? The benefits of egocentrism in close relationships". *Journal of Personality and Social Psychology*, 2002, 82(4), 563.

belirtilmektedir.¹⁹⁸ Çalışmamızda sosyal yetersizlik boyutunun yaşam doyumu üzerinde anlamlı şekilde etkisi görülmemiştir. Çalışmamızdaki örneklem grubu, sosyal yetersizlik alt boyutunda oldukça düşük bir ortalamaya sahiptir. Bu durum katılımcıların ortalama ve üstü sosyal yeterliliklerinin bulunduğuna işaret etmektedir. Aynı zamanda örneklem yaş grubumuz değerlendirildiğinde, sosyal olarak aktif düzeyde olabilecekleri bir yaş aralığında bulunmaktadırlar. Bu faktörler çalışmamızda yaşam doyumunun sosyal yetersizlik faktörü açısından yordamamasını açıklayabilir.

Çalışmamızda çocukluk çağı travmalarının yaşam doyumu üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çocukluk çağı travmalarından duygusal istismar ve duygusal ihmalin yaşam doyumunu anlamlı şekilde etkilediği görülmüştür. Kişilerin çocuklukta maruz kaldığı duygusal istismar ve duygusal ihmalin artması, yaşamdan alınan doyumun azalmasına neden olmaktadır.

Ülkemizde yapılan bir çalışmaya 268 kadın üniversite öğrencisi katılmıştır. Çalışmada katılımcıların yeme tutumlarının çocukluk çağı travmaları ve yaşam doyumu ile ilişkisi incelenmiştir. Sonuçlar fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve duygusal istismarın yaşam doyumu azaltıcı yönde etkisi olduğunu göstermiştir.¹⁹⁹ Yine ülkemizde yapılan başka bir çalışmada, 18 yaş üzeri bireylerle çalışılmış, çocukluk çağı travmalarının yaşamdan alınan genel doyumla ilişkisi bulunan psikolojik iyi oluş üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çocukluk çağı travmalarının psikolojik iyi oluş üzerine anlamlı etkisi bulunmuştur. Duygusal istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal alt boyutlarının psikolojik iyi oluşu anlamlı şekilde yordadığı; travma düzeyi arttıkça psikolojik iyi oluşun azaldığı görülmüştür.²⁰⁰ Ülkemizde ergenlerle yapılan bir çalışmada 14-18 yaş arası 450 ergen bireyle çalışılmıştır. Çocukluk çağı örselenme yaşantıları ölçeğinin ergen formu kullanılarak, çocukluk travmalarının benlik saygısı ve yaşam doyumu üzerindeki etkileri incelenmiştir. Sonuçlar fiziksel, duygusal ve cinsel istismar alt boyutlarından alınan yüksek puanların benlik saygısını ve yaşam doyumunu düşürdüğü saptanmıştır.²⁰¹ Literatür çalışmalarıyla çalışmamızın sonuçları karşılaştırıldığında, duygusal istismar ve duygusal ihmal alt boyutlarının yaşam doyumuna olan olumsuz etkisi literatür sonuçlarına benzerdir; ancak çalışmamızda diğer çalışmalarda görülen fiziksel ihmal alt boyutunun yaşam doyumu ile arasında yordayıcı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Literatür çalışmalarıyla desteklendiği üzere,

¹⁹⁸ Gale R. Gray vd., "Socio-cognitive skills as a determinant of life satisfaction in aged persons", *The International Journal of Aging and Human Development*, 1992, 35(3), p.205-218.

¹⁹⁹ Gürçan ve Kolburan, a.g.e, s. 9-28.

²⁰⁰ Ayşegül Akyıl, Çocukluk Çağı Travmaları, Bilişsel Duygu Düzenleme ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Diyarbakır ve Mardin Örneği, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul, 2019, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

²⁰¹ Ayşe Rezan Çeçen Eroğul ve Salibe Bilge Türk, "An investigation of the relationship between childhood trauma experience of adolescents and the anger expression styles, self-esteem, life satisfaction", *Journal of Human Sciences*, 2013, 10(1), s.1421-1439.

duygusal ihmal ve duygusal istismar travma çeşitlerinin yaşam doyumu üzerindeki etkisi çalışmamızca da gösterilmiştir. Ancak, fiziksel ihmal alt boyutunun diğer çalışmalardan farklı olarak bizim çalışmamızda yaşam doyumunu yordamaması yine örneklem yapımızla açıklanabilir. Örneklem grubumuzun normal dağılım göstermemesi çalışmamızın bazı sonuçlarının tartışmalı olabileceği sonucunu doğurmaktadır. Fiziksel ihmal ve yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmaların başka örneklem gruplarıyla tekrarlanması gerekmektedir.

Çalışmamızda cinsiyetin çocukluk çağı travmaları, nesne ilişkileri alt boyutları ve gerçeği değerlendirme yetisi ile yaşam doyumu açısından ayrıştırıcı bir değişken olup olmadığına bakılmıştır.

Çocukluk çağı travmalarından fiziksel istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal erkeklerde kadınlara göre daha fazla görülmüştür. Çocukluk çağı travmaları toplam puanları erkeklerde kadınlara göre anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Eroğul ve Türk (2013) tarafından ülkemizde yapılan çalışmaya 14-18 yaş arasındaki lise öğrencileri katılmıştır. Çalışmada öğrencilerin çocukluk çağı travmatik yaşantıları ile öfke dışavurumu, özgüven ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Sonuçlar cinsiyet açısından incelendiğinde, duygusal istismar ve cinsel istismar açısından fark bulunurken, fiziksel istismar açısından fark gözlenmemiştir. Bulgulara göre, erkek öğrencilerin duygusal ve cinsel istismar puanları kız öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur.²⁰² Akyıl (2019) çocukluk çağı travmalarının cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadığına Diyarbakır ve Mardin örneklemi üzerinden bakmıştır. Sonuçlara göre erkeklerin fiziksel istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal alanlarında daha yüksek ortalama yaptıkları görülmüştür. Çocukluk çağı travmaları toplam puanları değerlendirildiğinde ise yine erkeklerin kadınlardan anlamlı düzeyde daha çok puan aldığı görülmüştür. Literatür çalışmalarının sonuçları çalışmamızın sonuçları ile karşılaştırıldığında, çocukluk çağı travmalarının cinsiyetle ilişkisi açısından bazı değişkenlikler görülmüş olsa da, erkeklerde travmalarının kadınlara göre daha çok görüldüğü sonucu önceki çalışmaları doğrular niteliktedir.

Çalışmamızda, nesne ilişkileri alt boyutlarından egosentrizm erkeklerde kadınlara göre daha çok görülmüştür. Gerçeği değerlendirme yetisini ölçen alt boyutlardan gerçekliğin bozulması ile halüsinasyon-delüzyon erkeklerde kadınlara göre daha çok bulunmuştur.

Huprich ve arkadaşları (2004) yeme davranışı ile bağımlılık, ayrılma ve nesne ilişkilerini yaş ortalamaları 19 olan 141 kadın ve erkek üzerinde cinsiyet açısından farklılık olup olmadığını çalışmışlardır. Nesne ilişkileri ile ilgili sonuçlara göz

²⁰² Eroğul ve Türk, a.g.e., s. 1421.

atıldığında, kadın ve erkekler arasındaki anlamlı farklılıklar bulunmamıştır.²⁰³ Löffler-Stastka (2005) ve arkadaşları kadın ve erkeklerin çeşitli faktörlere göre psikoterapiden aldıkları verimi incelemişlerdir. İnceledikleri faktörlerden bir tanesi olan nesne ilişkilerine bakıldığında, kadınların nesne ilişkileri konusundaki psikopatolojilerinin anlamlandırılmasının erkeklere oranda psikoterapiden daha çok verim alınmasını sağladığı ortaya çıkmıştır. Kadınlarda nesne ilişkilerinde görülen bozulmalarının mevcut kişilik yapılanması ve psikopatolojiyi erkeklere nazaran daha çok etkilediği sonucuna varılmıştır.²⁰⁴ Irwin (2003) çeşitli değişkenlere göre gerçeklik algısını ve paranormal inanışlarının bu değişkenlere göre nasıl şekillendiğini incelediği çalışmasında, gerçeklik algısındaki bozulmaların cinsiyete göre paranormal inanışları etkileyip etkilemediğine bakmış ve istatistiksel olarak anlamlı sonuç elde edememiştir.²⁰⁵ Ülkemizde yapılan bir çalışmada gerçeklik yetisinde önemli bozulmalara neden olan şizofreni hastalığı cinsiyet açısından incelenmiştir. Şizofreni tanısı alarak hastaneye başvurmuş ve ayakta tedavi gören bireylerden oluşan örneklem incelendiğinde, erkeklerde hastalığın başlangıç yaşı kadınlara göre anlamlı şekilde daha erken bulunmuştur.²⁰⁶ Çalışmamızda gerçeği değerlendirme yetisinin alt boyutlarından halüsinasyon ve delüzyon ile gerçekliğin bozulması boyutlarının erkeklerde daha çok görüldüğü sonucuna varılmıştır. Kadın ve erkekler arasında nesne ilişkileri açısından bir fark olup olmadığını inceleyen çalışmaların sonuçları farklı bulgular vermiştir. Bir kısım çalışma kadın ve erkeklerin bu konuda ayrılmadığını savunurken, bazı çalışmalar kadınların nesne ilişkilerinde daha çok bozulma görüldüğünü diğerleri ise erkeklerin nesne ilişkilerinde daha çok bozulma görüldüğünü bulgulamıştır. Ülkemizde yapılan bazı çalışmalar da erkeklerde nesne ilişkileri yapılanmasının daha çok zarara uğradığı sonuçlarını göstermektedir. Bu durum kültürel yapı ile bağdaştırılabilir. Çalışmamızdan elde ettiğimiz egosentrik yapının erkeklerde kadınlardan daha sık görülmesinin nedenleri arasında Türk toplumunun ataerkil yapısı düşünülebilir. Egosentrizm daha çok kişinin kendine dönük psikolojik yatırımını içerir ve ataerkil toplumlarda erkeklerde bu yapının görülmesi sık rastlanan bir durumdur.

²⁰³ Steven K. Huprich vd, "Gender differences in dependency, separation, object relations and pathological eating behavior and attitudes", *Personality and Individual Differences*, 2004, 36(4), p.801-811.

²⁰⁴ Henriette Löffler-Stastka vd, "Utilization of psychotherapy in patients with personality disorder: The impact of gender, character traits, affect regulation, and quality of object-relations", *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 2005, 78(4), p.531-548.

²⁰⁵ Harvey J. Irwin, "Reality testing and the formation of paranormal beliefs", *European Journal of Parapsychology*, 2003, 18, p.15-28.

²⁰⁶ Hatice Güz, "Şizofreni ve cinsiyet: Başlangıç yaşı ve sosyodemografik özellikler", *Klinik Psikiyatri*, 2000, 3, s.27-33.

Çalışmamızda, yaşam doyumunun kadınlarda erkeklere göre daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Hacettepe Üniversitesi'nde yapılan bir çalışmaya 403 üniversite öğrencisi katılmış; öğrencilerin cinsiyetlerine göre yaşam doyumları arasında karşılaştırma yapılmıştır. Kadın öğrencilerinin yaşam doyumu toplam puanlarının erkek öğrencilere göre anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur.²⁰⁷ Yine Çeçen (2007) tarafından yapılan çalışmada, cinsiyete göre yaşam doyumu ile sosyal ve duygusal yalnızlık düzeyleri incelenmiştir. Sonuçlara göre erkeklerin kadınlara göre yaşamdan daha az doyum aldığı, bu durumun hissettikleri yalnızlık düzeyini de olumsuz yönde etkilediği bildirilmiştir.²⁰⁸ Literatür çalışmaları ile çalışmamızın sonuçları karşılaştırıldığında, literatür sonuçlarına benzer sonuçlar elde edildiği saptanmıştır.

Çalışmamızda örneklemimizin anne-baba eğitim düzeyine göre yaşam doyumu, çocukluk çağı travmaları düzeyi ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme yetisinde farklılaşma olup olmadığı incelenmiştir. Sonuçlar anne-baba eğitim düzeyinin yaşam doyumunu ve çocukluk travmaları düzeyini belirlemek açısından anlamlı değişkenler olmadığını göstermiştir. Nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme yetisinin babanın eğitim düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı; ancak annenin eğitim düzeyinin gerçeği değerlendirme yetisi alt boyutlarından halüsinasyon-delüzyon puanlarını etkilediği görülmüştür. Ortaokul mezunu olan anneye sahip olan bireylerin, lise mezunu olan anneye sahip olan bireylere göre halüsinasyon-delüzyon puanlarının anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür.

Aggernaes ve Haugsted (1976) tarafından okul öncesi dönem çocuklarıyla (3-6 yaş) yapılan çalışmada, çocukların gerçeklik algısı test edilmiştir. Çalışma sonuçları ebeveynlerinin eğitim düzeyleri ile çocukların zekâ puanları arasında kısmi bir ilişki gösterirken; eğitim düzeyi yüksek ailelerden gelen çocukların gerçeklik algısının daha sağlıklı olduğunu göstermiştir.²⁰⁹ Başka bir çalışmada, örneklem sayısı fazla olan uluslararası boylamsal bir çalışma yapılmıştır. Çalışma sonuçlarında, daha iyi eğitilmiş olan ebeveynlerin çocuklarının başarılı olmaya daha yatkın oldukları (örneğin, daha iyi akademik ortamlardan gelmiş olmaları, eğitim imkânlarından daha fazla faydalanıyor olmaları) iyi yaşam koşullarından geldikleri için akademik şartlarının yüksek olmaya meyilli oldukları belirtilmiş; fakat aileler, çocuklarının doğuştan yetenekli olduğu düşüncesini savunma eğiliminde olduğunu göstermiştir. Bu durum

²⁰⁷ Meliha Tuzgöl Dost, "Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunun bazı değişkenlere göre incelenmesi", *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2007, 22(22), s.132-143.

²⁰⁸ A. Rezan Çeçen, "Üniversite öğrencilerinin cinsiyet ve yaşam doyumu düzeylerine göre sosyal ve duygusal yalnızlık düzeylerinin incelenmesi", *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2007, 3(2), s.180-190.

²⁰⁹ A. Aggernaes and R. Haugsted, "Experienced reality in three to six year-old children: A study of direct reality testing", *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 1976, 17(4), p.323-335.

sosyo-ekonomik durumu veya eğitim düzeyi düşük ailelerden olan çocukların da akademik başarılarının daha yüksek olabileceğini, yaşam koşullarının daha düşük olması sebebi ile akademik olarak daha başarısız konumda olabileceğini belirtmiştir.^{210 211} Bu durum daha eğitilmiş ebeveynler tarafından yetiştirilen çocukların kendi gerçekliklerini çarpıtma eğiliminde olabileceği fikrini doğurmaktadır. Literatür çalışmaları bu anlamda tartışmalıdır. Çalışmamızda babaların eğitim durumu ile katılımcıların nesne ilişkileri ve gerçeklik algısı açısından farklılaşmadığı görülse de, annenin eğitim durumunun kişilerdeki gerçeklik algısını düzenleme becerisine sahip olabileceği sonucuna varılmıştır. Anne baba eğitim düzeyinin yaşam doyumu ve çocukluk çağı travmalarında önemli belirleyiciler olmamasının nedenleri arasında, kişinin psikolojik iyilik hali için gerekli olan başka faktörlerin bulunması sayılabilir. Eğitim düzeylerinden bağımsız olarak, ebeveynler temel ihtiyaçları karşılanmış, fiziksel ve duygusal olarak destek gören bireyler yetiştirebilirler. Ancak, temel bakım verenin anne olması sebebiyle annenin eğitim düzeyinin (babaya oranla) çocuğun nesne ilişkileri ve gerçekliği değerlendirme yetisinin gelişmesinde daha önemli bir konumda olduğu savunulabilir. Bireyin kendisi, çevresi ve dünyayla olan ilk teması annesi aracılığıyla gerçekleşmektedir. Yeni durumların ve deneyimlerin algılanma ve yorumlanma biçimleri annenin tarzlarından etkilenebilir. Gerçeklik algısı annenin dünya ile iletişimde aracılık ettiği bir pozisyonda oluşmaktadır. Dolayısıyla, nesne ilişkileri ve gerçekliği değerlendirme bağlamında, anne eğitim düzeyinin anlamlı rol oynaması olağan kabul edilebilir.

²¹⁰ Pamela E. Davis-Kean, "The Influence of Parent Education and Family Income on Child Achievement: The Indirect Role of Parental Expectations and the Home Environment", *Journal of Family Psychology*, 2005, 19(2), p.294–304.

²¹¹ Yanyan Zhang vd., "The Reciprocal Relationships Among Parents' Expectations, Adolescents' Expectations, and Adolescents' Achievement: A Two-Wave Longitudinal Analysis of the NELS Data", *Journal of and Youth Adolescence*, 2011, 40(4), p.479–489.

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1 SONUÇLAR

1. Yaşam doyumunun, uyumsuz nesne ilişkileri ölçen yabancılaşma, güvensiz bağlanma, egosentrizm, sosyal yetersizlik alt boyutları ile gerçeği değerlendirmedeki bozulmaları içeren gerçeğin bozulması, algıların yetersizliği, halüsinasyon-delüzyon alt boyutlarıyla ters yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Nesne ilişkilerindeki ve gerçeği değerlendirme yetisindeki bozulmalar arttıkça yaşam doyumunu azalmaktadır.
2. Yaşam doyumunu, çocukluk çağı travmalarının alt boyutlarının tümü (duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal, fiziksel ihmal, cinsel istismar) ile ters yönde ilişkili bulunmuştur. Hangi tür travma olduğu fark etmeksizin (fiziksel, duygusal ya da cinsel) çocukluk çağı travma düzeyindeki artış yaşam doyumunda azalmayla görülmektedir.
3. Nesne ilişkilerini ve gerçeklik değerlendirmesini ölçen alt boyutların tümü ile çocukluk çağı travmaları alt boyutlarının tümü pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Çocukluk çağı travma düzeyi arttıkça nesne ilişkilerindeki ve gerçeği değerlendirmedeki bozulmalar da artmaktadır.
4. Nesne ilişkilerini ölçen alt boyutlardan “yabancılaşma” boyutunun; gerçekliği değerlendirme araçlarından “gerçekliğin bozulması” ve “algıların belirsizliği” boyutlarının yaşam doyumunu anlamlı şekilde etkilediği görülmüştür. Kişilerde yabancılaşma arttıkça ve gerçeklik algısında bozulma görüldükçe, kişilerin yaşam doyumunu azaltmaktadır.
5. Çocukluk çağı travmalarından “duygusal istismar” ve “duygusal ihmal”in yaşam doyumunu anlamlı şekilde etkilediği görülmüştür. Kişilerin çocuklukta maruz kaldığı duygusal istismar ve duygusal ihmalin artması, yaşamdan alınan doyumun azalmasına neden olmaktadır.
6. Çocukluk çağı travmalarından “fiziksel istismar”, “fiziksel ihmal” ve “duygusal ihmal” erkeklerde kadınlara göre daha fazla görülmüştür. Çocukluk çağı travmaları toplam puanları erkeklerde kadınlara göre anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.
7. Çalışmamızda, nesne ilişkileri alt boyutlarından “egosentrizm” erkeklerde kadınlara göre daha çok görülmüştür. Gerçeği değerlendirme yetisini ölçen alt boyutlardan “gerçekliğin bozulması” ile “halüsinasyon-delüzyon” erkeklerde kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur.
8. Yaşam doyumunun kadınlarda erkeklere göre daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

9. Anne-baba eğitim düzeyinin yaşam doyumunu ve çocukluk travmaları düzeyini belirlemek açısından anlamlı değişkenler olmadığı görülmüştür.

10. Nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme yetisinin babanın eğitim düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı; ancak annenin eğitim düzeyinin gerçeği değerlendirme yetisi alt boyutlarından halüsinasyon-delüzyon puanlarını etkilediği görülmüştür. Ortaokul mezunu olan anneye sahip olan bireylerin, lise mezunu olan anneye sahip olan bireylere göre halüsinasyon-delüzyon puanlarının anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür.

6.2 ÖNERİLER

1. Nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme yetisinin, çocukluk çağı travmaları ile yakından ilişkili olduğu görülmektedir. Klinisyenlerin, danışanlarının kişilik yapılanmasını incelerken nesne ilişkileri ile çocukluk çağı travmalarını birlikte ele almaları önerilebilir.
2. Yaşam doyumu duygudurum bozuklukları, anksiyete bozuklukları, kişilik bozuklukları psikotik bozukluklar gibi birçok alanda önemli olup; yaşam doyumunun azalması kişiyi suisid eğilimlere itebilmektedir. Yaşam doyumunu azaltan faktörlerin klinisyenler tarafından detaylı şekilde incelenmesi gerekmektedir. Çalışmamızda nesne ilişkileri ve çocukluk çağı travmalarının yaşam doyumu ile ilişkisi olduğu görülmüş olup; bu faktörlerinin yaşam doyumunu etkileyen faktörler grubuna dâhil edilmesi önerilir.
3. Danışanların psikopatolojileri incelenirken, cinsiyet farkının çeşitli farklılaşmalara yol açtığı görülmüştür. Danışanların öyküleri alınırken cinsiyet farkından kaynaklanan durum göz önünde bulundurulmalıdır.
4. Danışanların öyküleri alınırken, aile öyküsünün de dikkatli şekilde incelenmesi gerekmektedir. Birçok başka faktörler birlikte anne-babanın eğitim durumundan kaynaklanabilecek sorunlar olabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır.
5. Çalışmamızdan elde ettiğimiz bulgularının geçerliliğinin gelecekte yapılacak çalışmalar tarafından desteklenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

ALLEN Jon, Coping with Trauma: A Guide to Self-Understanding. Washington, DC: American Psychiatric Press, 1995.

ASSOCIATION American Psychiatric, Diagnostic and statistical manual of mental disorders (III) (3rd ed.). American Psychiatric Press, Washington, DC, 1980.

ASSOCIATION American Psychiatric, Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-III-R) (3rd revised ed.), American Psychiatric Association, Washington, DC, 1987.

ASSOCIATION American Psychiatric, Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-IV-TR) (4th revised ed.), American Psychiatric Association, Washington, DC, 2000.

ASSOCIATION American Psychiatric, Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5) (5th ed.), American Psychiatric Publishing, Arlington, VA, 2013.

ANAND Paul, Happiness Explained, Oxford University Press, 2016.

AYDEMİR Ömer ve KÖROĞLU Ertuğrul, Psikiyatride Kullanılan Klinik Ölçekler, HYB Basım Yayın, Ankara, 2012.

BOWLBY John, Attachment and Loss: Vol. 2. Separation: Anxiety and Anger. New York: Basic Books, 1973.

ERICKSON Martha F. and EGELAND Byron, Child neglect, In: J. E. Myers, L. Berliner, J. Briere, C. T. Hendrix, C. Jenny, and T. A. Reid (Eds.), The APSAC handbook on child maltreatment, Thousand Oaks, CA Sage, 2002.

FAIRBAIRN Ronald, An Object Relations Theory of the Personality. Basic Books, New York, 1952.

FENICHEL Otto, The Psychoanalytic Theory of Neurosis. W.W Norton; New York, 1996

FERENCZI Sándor, The confusion of tongues between adults and the child: The language of tenderness and passion, In: BALINT Micheal, FERENCZI Sándor MOSBACHER E., (eds), Final Contributions to the Problems and Methods of Psycho-Analysis, London, Karnac Books, 1980.

FINKELHOR David, Sexually victimized children, The Free Press. New York, 1979.

FORD Julian, GRASSO Damion J., ELHAI Jon D., COURTOIS Christine A., Etiology of PTSD: what causes PTSD? In Posttraumatic Stress Disorder (2nd ed), San Diego, Academic Press Inc, 2015.

FRANK Deborah A., DROTAR Dennis, COOK John, BLEIKER Jennifer, Failure to thrive. In *Child abuse: Medical diagnosis and management* R. M. Reece, & S. Ludwig (Eds.), Lippincott, Williams and Wilkins, Philadelphia, PA, 2001.

FREUD Sigmund, 'Remembering,' 'Repeating' and 'Working-Through' (Further Recommendations on the Technique of Psycho-Analysis II). In: Strachey J, (ed.) *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud*. London: Hogarth Press, 1958.

FRIEDMAN Matthew J. and RESICK Patricia, DSM-5 criteria for PTSD. Progress and Challenges. In *Handbook of PTSD, science and practice* (2nd ed.) Matthew J. Friedman, Terrece M. Keane ve Patricia A., Resick (Eds.) New York, NY: Guildford Press, 2014.

GAUDIN James M., *Child Neglect: A Guide for Intervention*. Washington, DC: National Center on Child Abuse and Neglect, 1993.

GOLDMAN Jill, SALUS Marsha K., WOLCOTT Deborah, KENNEDY Kristie Y., *Coordinated response to child abuse and neglect: The foundation for practice*. Washington, DC: U.S. Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families, Administration on Children - Youth and Families, Children's Bureau, Office on Child Abuse and Neglect, 2003.

GREENBERG Jay and MITCHELL A. Stephen, *Object Relations in Psychoanalytic Theory* Cambridge, Mass: Harvard University Press, 1983.

GUNNAR R. Megan, Integrating neuroscience and psychosocial approaches in the study of early experiences. In: *Roots of mental illness in children* J. A. King, C. F. Ferris, and I. I. Lederhendler (Eds.), The New York Academy of Sciences, New York, NY, 2003.

GUNTRIP Henry, *Schizoid Phenomena, Object Relations and the Self*, International Universities Press, In: Madison, Connecticut, 1992.

HALEWOOD Andrea, *Psychodynamic counselling psychology*, In: Murphy D, ed. *Counselling Psychology: A Textbook for Study and Practice*. (1st ed.) Willey and Sons, London, 2017.

KALSCHED Donald, *The Inner World of Trauma: Archetypal Defenses of the Personal Spirit* Routledge, London/New York, 1996.

KILPATRICK Dean G., SAUNDERS Benjamin E., SMITH Daniel W., *Youth victimization: Prevalence and implications*, U.S. Department of Justice, Washington, DC, 2003.

KLEIN Melanie, *Envy and gratitude* In: *Envy and Gratitude and Other Works*, 1946-1963 Delacorte Press, New York, 1975.

KOHUT Heinz, *The Analysis of the Self*, International Universities Press, New York, 1971.

KOHUT Heinz, *The Restoration of the Self*, International Universities Press, New York, 1977.

MITCHELL Stephen and BLACK Margaret, *Freud and Beyond: A History of Modern Psychoanalytic Thought*. Basic Books, New York, 1995.

MODELL Arnold H., *Object Love and Reality* International, Universities Press, New York, 1968.

RINGEL Shoshana and BLANDELL Jerrold R., *Trauma: Contemporary Directions in Theory, Practice, and Research*. London, 2012.

ROSEN Gerard M., *Posttraumatic Stress Disorder: Issues and Controversies*, Wiley, West Sussex, 2004.

SADOCK Benjamin J., KAPLAN Harold I., SADOCK Virginia A., Kaplan & Sadock's *Synopsis of Psychiatry: Behavioral Sciences/clinical Psychiatry*, 10th ed. Philadelphia: Wolter Kluwer/Lippincott Williams & Wilkins, 2007.

SCHARF Jill S. ve SCHARFF David E., *International object relations library series, Scharff notes: A primer of object relations therapy*, Jason Aronson, 1992.

SELIGMAN Martin, *Positive emotions undo negative ones, Authentic Happiness*, New York, Simon & Schuster, 2002.

STARK Martha, *Modes of Therapeutic Action*, Jason Aronson, Edition Unstated edition, 1999.

VAN DER KOLK Bessel A. and MCFARLANE Alexander C., *The black hole of trauma*. Bessel A. Van der Kolk, Alexander C. McFarlane ve Lars Weisaeth, (eds) In *Traumatic Stress. The effects of overwhelming experience on mind, body, & society* New York, NY: Guilford Press, 1996.

WINNICOTT Donald, *Ego Distortion in Terms of True and False Self. The Maturational Process and the Facilitating Environment*, International Universities Press, New York, 1960.

WINNICOTT Donald, *Metapsychological and clinical aspects of regression within the psychoanalytical setup* In *Through Paediatrics to Psychoanalysis* Hogarth Press, London, 1958.

WINNICOTT Donald, *The Maturational Processes and the Facilitating Environment*. International Universities Press, New York, 1965.

ZURAVIN Susan, *Issues pertinent to defining child neglect, The CPS response to child neglect: An administrator's guide to theory, policy, program design and case practice*, In: T. D. Morton, & B. Salovitz (Eds.), *National Resource on Child Maltreatment*, Duluth, GA, 2001.

MAKALELER

AGGERNAES A. and HAUGSTED R., "Experienced reality in three to six year-old children: A study of direct reality testing", *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 1976, 17(4), 323–335.

AINSWORTH Mary D., "Attachment as related to mother-infant interaction", *Advances in the Study of Behavior*, 1979, 9,1-51.

ALTIPARMAK Saliha, "Çocuk istismarı ve ihmalinin çocuk bedeni üzerine etkileri", *Çocuk Dergisi*, 2008, 8(1),9-13.

BASSMAN Lynette E., "Object relations and self-reported aids self-care behavior", *Psychological Reports*, 68(3), 915-923.

BECK T. Aaron, WARD C.H., MENDELSON M., MOCK J., ERBAUGH J., "An inventory for measuring depression", *Archive in General Psychiatry*, 1961, 4(5), 561-571.

BELL Morris, "Bell object relations and reality testing inventory (BORRTI) manual", *Western Psychological Services, California*,1995,1-7.

BOTTIROLI Sara, GALLI Federica, VIANA Michele, SANCES Grazia, TASSORELLI Cristina, "Traumatic experiences, stressful events, and alexithymia in chronic migraine with medication overuse", *Frontiers in Psychology*, 2018, 704(9), 1-9.

BOWLBY John, " The nature of the child's tie to his mother: Review of the psychoanalytic literature", *International Journal of Psycho-Analysis*, 1958, 39, 350-373.

BRESLAU Naomi, "The epidemiology of trauma, PTSD, and other posttraumatic disorders", *Trauma, Violence, & Abuse*, 2009, 10(3), 198-210.

BRIERE John, EVANS Diane, RUNTZ Marsha, WALL Timothy, "Symptomatology in men who were molested as children: A comparison study",*American Journal of Orthopsychiatry*, 1988, 58(3), 457-461.

BROWN Jocelyn, COHEN Patricia, JOHNSON Jeffrey G., SMAILES Elizabeth M., "Childhood abuse and neglect: Specificity of effects on adolescent and young adult depression and suicidality", *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 1999, 38(12), 1490-1496.

BROWNE Angela and FINKELHOR David, "Impact of child sexual abuse: A review of the research", *Psychological Bulletin*, 1986, 99(1), 66-77.

BROWNE Caroline and WINKELMAN Cecelia, "The effect of childhood trauma on later psychological adjustment",*Journal of Interpersonal Violence*, 2007, 22(6), 684-697.

BRYLEWSKI Jane and DUGGAN Lorna, "Antipsychotic medication for challenging behaviour in people with learning disability", *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 2004,3,1-19.

BURGER Kaspar and SAMUEL Robin, "The role of perceived stress and self-efficacy in young people's life satisfaction: A longitudinal study", *Journal of Youth and Adolescence*, 2017, 46(1), 78–90.

BÜYÜKCEBECİ Ayça, "Çocukluk çağı örselenme yaşantılarının yaratıcı kişilik özellikleri ve aleksitimi ile ilişkisi", *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2019, 8 (4), 3187-3213.

CARSON Thomas L., "Happiness, contentment and the good life", Pacific Philosophical Quarterly, 1981, 62(4),378-392.

CARPENTER Leanne and CHUNG Man Cheung, "Childhood trauma in obsessive compulsive disorder: The roles of alexithymia and attachment", Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice, 2011, 84, 367–388.

CHANG Edward C. and SANNA Lawrence J., "Optimism, pessimism, and positive and negative affectivity in middle-aged adults: A test of a cognitive-affective model of psychological adjustment", Psychology and Aging, 2001, 16(3), 524–531.

CRAVEN Samantha, BROWN Sarah J., GLICHRIST Elizabeth, "Sexual grooming of children: Review of literature and theoretical considerations", Journal of Sexual Aggression, 2006, 12(3), 287-299.

CUMMINS Robert A., "Normative life satisfaction: Measurement issues and a homeostatic model", Social Indicators Research, 2003, 64(2), 225-256.

ÇEÇEN A. Rezan, "Üniversite öğrencilerinin cinsiyet ve yaşam doyumu düzeylerine göre sosyal ve duygusal yalnızlık düzeylerinin incelenmesi", Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2007, 3(2), 180-190.

ÇELEBI Burcu Muşdal ve POLAT Aslıhan, "Çocukluk çağı travmatik yaşantıların, yetişkin bağlanma stillerinin ve psikolojik iyi oluşun evlilik doyumu üzerindeki etkisi", Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 2019, 5(1), 29-34.

DAĞLI Abidin ve BAYSAL Nigah, "Yaşam doyumu ölçeğinin türkçe'ye uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması", Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 2016, 15(59), 1250-1262.

DANESE Andrea, MOFFITT Terrie E., HARRINGTON Honalee, MILNE Barry J., POLANCZYK Guilherme, PARIANTE Carmine M., POULTON Richie, CAPSI Avshalom, " Adverse childhood experiences and adult risk factors for age-related disease", Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine, 2009, 163(12),1135-1143.

D'ARDENNE Patricia, CAPUZZO Nicoletta, FAKHOURY Walid K.H., JANKOVIĆ-GAVRILOVIĆ Jelena, PRIEBE Stefan, "Subjective quality of life and post-traumatic stress disorder" ,The Journal of Nervous and Mental Disease, 2005, 193, 62–65.

DEREBOY Çiğdem, DEMİRKAPI-ŞAHİN Esra, ŞAKİROĞLU Mehmet, ŞAFAK ÖZTÜRK Cennet, "Çocukluk çağı travmalarının, kimlik gelişimi, duygu düzenleme güçlüğü ve psikopatoloji ile ilişkisi", Türk Psikiyatri Dergisi, 2018, 29(4), 269-278.

DIENER Ed and SELIGMAN Michael, "Toward an economy of well-being", Psychological Science in the Public Interest, 2004, 5(1),1-31.

DIENER Ed, SUH Eunkook M., LUCAS Richard E., SMITH Heidi L., "Subjective well-being: Three decades of progress", Psychological Bulletin, 1999, 125(2),276-302.

DOĞAN Tayfun ve SAPMAZ Fatma, "Kişilerarası ilişki tarzları ve öznel iyi oluş", Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 2012, 10(3), 585-602.

DOST Meliha Tuzgöl, "Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunun bazı değişkenlere göre incelenmesi", Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2007, 22(22), 132-143.

DUBE Shanta R., ANDA Robert F., WHITFIELD Charles L., BROWN David W., FELITTI Vincent J., DONG Maxia, GILES Wayne H., "Long-term consequences of childhood sexual abuse by gender of victim", American Journal of Preventive Medicine, 2005, 28(5), 430-438.

DUBOWITZ Howard, BLACK Maureen, STARR Raymond H., ZURAVIN Susan, "A conceptual definition of child neglect", Criminal Justice and Behavior, 1993,1(20), 8-26.

DUBOWITZ Howard and BENNETT Susan, "Physical abuse and neglect of children", The Lancet, 2007, 369(9576),1891-1899.

DUCKWORTH Angela L., STEEN Tracy A., SELIGMAN Martin E.P., "Positive psychology in clinical practice", Annual Review in Clinical Psychology, 2005,1(1), 629-651.

DUTTON Donald G. and HART Stephen, "Evidence for long-term, specific effects of childhood abuse and neglect on criminal behavior in men", International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, 1992, 36(2), 129-137.

EROĞUL Ayşe Rezan Çeçen ve TÜRK Salibe Bilge, "An investigation of the relationship between childhood trauma experience of adolescents and the anger expression styles, self-esteem, life satisfaction", Journal of Human Sciences, 2013, 10(1), 1421-1439.

ERTEN Evrim, UNEY- KALKAY Aslı Funda, FISTIKCI Nurhan, "Bipolar bozukluk ve çocukluk çağı travması", Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 2015, 7(2),157-165.

FELITTI Vincent J., ANDA Robert F., NORDENBERG Dale, EDWARDS Valerie, KOSS Mary P., MARKS James S., " Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults: The Adverse Childhood Experiences (ACE)Study", American Journal of Preventative Medicine, 1998, 14(4), 245–258.

FERGUSON David M. and LYNSKEY Michael T., "Physical punishment/maltreatment during childhood and adjustment in young adulthood", Child Abuse and Neglect, 1997, 21(7), 617-630.

FINKELHOR David, "The trauma of child sexual abuse: Two models", Journal of Interpersonal Violence, 1987, 4(2), 348-366.

FONAGY Peter and TARGET Mary, "Attachment and reflective function: Their role in self-organization", Development and Psychopathology, 1997, 9(4), 679-700.

GRAY Gale R., VENTIS Deborah G., HAYSLIP JR Bert, "Socio-cognitive skills as a determinant of life satisfaction in aged persons", The International Journal of Aging and Human Development, 1992, 35(3), 205-218.

GEORGELIS Yannis, TSITSIANIS Nicholas, YIN Ya Ping, "Personal Values as Mitigating Factors in Link Between Income and Life Satisfaction: Evidence from the European Social Survey", Social Indicators Research, 2009, 91(3), 329-344.

GILBERT K. Leah, BREIDING Matthew J., MERRICK Melissa T., THOMPSON William W., FORD Derek C., DHINGRA Satvinder S., PARKS Sharyn E., "Childhood adversity and adult chronic disease: An update from ten states and the District of Columbia, 2010", *American Journal of Preventive Medicine*, 2015, 48(3), 345-349.

GOLDBECK Lutz, SCHMÍTZ Tim G., BESIER Tanja, HERSCHBACH Peter, HENRICH Gerhard, "Life satisfaction decreases during adolescence", *Quality of Life Research*, 2007, 16(6), 969-979.

GREENING Thomas, "PTSD from the perspective of existential-humanistic psychology", *Journal of Traumatic Stress*, 1990,3(2),323-326

GROSS Amy B. and KELLER Harold R., "Long-term consequences of childhood physical and psychological maltreatment", *Aggressive Behavior*, 1992, 18(3),171–185.

GUINDON Sophie and CAPPELIEZ Philippe, "Contributions of Psychological Well-Being and Social Support to an Integrative Model of Subjective Health in Later Adulthood", *Ageing International*, 2010, 35(1), 38–60.

GÜRCAN Nilsu ve KOLBURAN Şahide Güliz, "Üniversitedeki kız öğrencilerin yeme tutumlarının yaşam doyumu ve çocukluk çağı travmaları ile ilişkisi", *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, 2018, 5(1), 9-28.

GÜZ Hatice, "Şizofreni ve cinsiyet: Başlangıç yaşı ve sosyodemografik özellikler", *Klinik Psikiyatri*, 2000, 3, 27-33.

HAVILAND Mark G., SONNE Janet L., WOODS Lauren R., "Beyond posttraumatic stress disorder: Object relations and reality testing disturbances in physically and sexually abused adolescents", *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 1995, 34(8), 1054-1059.

HEADEY Bruce, VEENHOVEN Ruut, WEARING Alex, "Top-down versus bottom-up theories of subjective well-being", *Social Indicators Research*,1991,24(1), 81–100.

HENRY Carolyn S., "Family System Characteristics, Parental Behaviors, and Adolescent Life Satisfaction", *Family Relations*, 1994, 43(4), 447–455.

HOMMA Yuko, WANG Naren, SAEWYC Elizabeth, KISHOR Nand, "The relationship between sexual abuse and risky sexual behavior among adolescent boys: A meta-analysis", *Journal of Adolescent Health*, 2012, 51(1), 18-24.

HUPRICH Steven K., STEPP Stephanie D., GRAHAM Ariel, JOHNSON Lacey, "Gender differences in dependency, separation, object relations and pathological eating behavior and attitudes", *Personality and Individual Differences*, 2004, 36(4), 801-811.

IRWIN Harvey J., "Reality testing and the formation of paranormal beliefs", *European Journal of Parapsychology*, 2003, 18, 15-28.

JACKOWSKI Andrea, ARAÚJO De Celia, LACERDA De Acioly, JESUS De Mari, KAUFMAN Joan, "Neurostructural imaging findings in children with post-traumatic stress disorder: Brief review", *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 2009, 63(1), 1-8.

JACOBI Gert, DETTMAYER Reinhard, BANASCHAK Sibylle, BROSIG Burkhard, HERRMAN Bernd, "Child abuse and neglect: Diagnosis and management", *Deutsches Ärzteblatt International*, 2010, 107(13), 231–240.

JONES Edgar and WESSELY Simon, "A paradigm shift in the conceptualization of psychological trauma in the 20th century", *Journal of Anxiety Disorders*, 2007, 21(2), 164-175.

KEAN DAVIS Pamela E., "The Influence of Parent Education and Family Income on Child Achievement: The Indirect Role of Parental Expectations and the Home Environment", *Journal of Family Psychology*, 2005, 19(2), 294–304.

KEMPE Henry C., SILVERMAN Frederic N., STEELE Brandt F., DROEGEMUELLER WILLIAM, SILVER Henry K., "The battered child syndrome", *Journal of American Medical Association*, 1962, 181, 17-24.

KENG Kau Ah, JUNG Kwon, JUAN Tan Soo, WIRTZ Jochen, "The influence of materialistic inclination on values, life satisfaction and aspirations: An empirical analysis", *Social Indicators Research*, 2000, 49, 317-333.

KENT Angela and WALLAR Glenn, "The impact of childhood emotional abuse: An extension of the child abuse and trauma scale", *Child Abuse and Neglect*, 1998, 22(5), 393-399.

KESSLER Ronald C., SONNEGA Amanda, BROMET Evelyn, HUGHES Michael, NELSON Christopher B., "Posttraumatic stress disorder in the national comorbidity survey", *Archives of General Psychiatry*, 1995, 52(12), 1048-1060.

KITSANSAS Anastasia, GILLIGAN Tammy Dew, KAMATA Akihito, "College women with eating disorders: Self-regulation, life satisfaction, and positive/negative affect", *The Journal of Psychology*, 2003, 137(4), 381-395.

KOKURINA Irina G. and SOLINA Elena I., "Representations of happiness and life satisfaction in the group of educated and socially active young people", *Psychology in Russia*, 2014, 7(1), 83-95.

KRUG G. Etienne, MERCY James A., DAHLBERG Linda L., Zwi Anthony B., "The world report on violence and health", *The Lancet*, 2002, 360(9339), 1083-1088.

LAZARATOU Helen, "Interpersonal trauma: Psychodynamic psychotherapy and neurobiology", *European Journal of Psychotraumatology*, 2017, 8(4), 135-202.

LEAHY Marie A., "Children of mentally ill parents: Understanding the effects of childhood trauma as it pertains to the school setting", *International Journal of Educational Research*, 2015, 71, 100–107.

LIGHTSEY Owen R., MCGHEE Richelle, ERVÍN Audrey, GHARGHANÍ George Gharibian, RAREY Eli Benjamin, DAIGLE Rosaire Patrick, WRIGHT Katherine Frances, CONSTANTÍN Donnalin, POWELL Kevin, "Self-efficacy for affect regulation as a predictor of future life satisfaction and moderator of the negative affect-life satisfaction relationship", *Journal of Happiness Studies*, 2013, 14(1), 1-18.

LÖFFLER-STASTKA Henriette, PONOCHNY-SELIGER Elisabeth, FISCHER-KERN Melitta, LEITHNER Katharina, "Utilization of psychotherapy in patients with personality disorder: The impact of gender, character traits, affect regulation, and quality of object-relations", *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 2005, 78(4), 531-548.

LUI Xun and LAROSE Robert, "Does using the internet make people more satisfied with their lives? the effects of the internet on college students' school life satisfaction", *CyberPsychology & Behavior*, 2008, 11(3), 310-320.

MAY Flavia S., CHEN Cece Q., GILBERTSON Mark W., SHENTON Martha E., PITMAN Roger K., "Cavum septum pellucidum in monozygotic twins discordant for combat exposure: relationship to posttraumatic stress disorder", *Biological Psychiatry*, 2004, 55(6), 656-658.

MCCARTHY Justine, "A framework for healing from loss: A further integration of psychodynamic and social work theory", *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 2006, 14(3), 45-79.

MENNEN Ferol E., KIM Kihyun, SANG Jina, TRICKETTA Penelope, "Child neglect: Definition and identification of youth's experiences in official reports of maltreatment", *Child Abuse and Neglect*, 2010, 34(9), 647-658.

MUESER Kim T., ROSENBERG Stanley D., FOX Lindy, SALYERS Michelle P., FORD Julian D., CARTY Patricia, "Psychometric evaluation of trauma and posttraumatic stress disorder assessments in persons with severe mental illness", *Psychological Assessment*, 2001, 13(1), 110-117.

MURRAY Sandra L., HOLMES John G., BELLAVIA Gina, GRIFFIN Dale W., DOLDERMAN Dan, "Kindred spirits? The benefits of egocentrism in close relationships". *Journal of Personality and Social Psychology*, 2002, 82(4), 563.

NEY Phillip G., FUNG Tak, WICKETT Adele Rose, "The worst combinations of child abuse and neglect", *Child Abuse and Neglect*, 1994, 18(9), 705-714.

OLATUNJI Bunmi, CISLER Josh M., TOLIN David F., "Quality of life in the anxiety disorders: A meta-analytic review", *Clinical Psychology Review*, 2007, 27(5), 572-581.

OZER Emily J., BEST Suzanne R., LIPSEY Tami L., WEISS Daniel S., "Predictors of posttraumatic stress disorder and symptoms in adults: A meta-analysis", *Psychological Bulletin*, 2003, 129(1), 52-73.

PALGÍ Yuval and SHMOTKIN Dov, "The predicament of time near the end of life: Time perspective trajectories of life satisfaction among the old-old", *Aging & Mental Health*, 14(5), 577-586.

PAOLINI Lisa, YANEZ Alejandro P., KELLY William E., "An Examination of Worry and Life Satisfaction Among College Students", *Individual Differences Research*, 2006, 4(5), 331–339.

PAVOT William and DIENER Ed, "The satisfaction with life scale and the emerging construct of life satisfaction", *The Journal of Positive Psychology*, 2008, 3(2), 37-152.

PEARLMAN Laurie and SAAKVITNE Karen, "Trauma and the therapist: Countertransference and vicarious traumatization in psychotherapy with incest survivors", *The American Journal of Clinical Hypnosis*, 1995, 38(4), 298-299.

PERRY Bruce D. and RUBENSTEIN Jana, "The child's loss: Death, grief and mourning: How caregivers can help children exposed to traumatic death", *Parent and Caregiver Education Series*, 1999, 3(1), 23.

POLLMAN-SCHULT Matthias, "Parenthood and life satisfaction: why don't children make people happy?", *Journal of Marriage and Family*, 2014, 76(2), 319–336.

REPETTI Rena L., TAYLOR Shelley E., SEEMAN Teresa E., "Risky families: Family social environments and the mental and physical health of offspring", *Psychological Bulletin*, 2002, 128(2), 330-366.

ROYSE David, ROMPF Beth Lewis, DHOOPER Surjit S., "Childhood trauma and adult life satisfaction in a random adult sample", *Psychological Reports*, 1991, 69(3), 1227-1231.

SARASON Barbara R., PIERCE Gregory R., SHEARIN Edward N., SARASON Irvin G., WALTZ Jennifer, POPPE Leslie, "Perceived social support and working models of self and actual others", *Journal of Personality and Social Psychology*, 1991, 60(2), 273-287.

SOFUOĞLU Zeynep, ORAL Resmiye, AYDIN Fulya, CANKARDEŞ Sinem, KANDEMİRCİ Birsu, KOÇ Feyza, HALICIOĞLU Oya, SADIK Akşit, "Türkiye'nin üç ilinde olumsuz çocukluk çağı deneyimleri epidemiyolojik çalışması", *Türk Pediatri Arşivi*, 2014, 49(1), 47-56.

SPATZ-WIDOM Cathy, MARMORSTEIN Naomi R., RASKIN-WHITE Helene "Childhood victimization and illicit drug use in middle adulthood", *Psychology of Addictive Behaviors*, 2006, 20(4), 394-403.

STOCK Jacqueline L., BELL Michelle A., BOYER Debra K., CONNELL Frederick A., "Adolescent pregnancy and sexual risk-taking among sexually abused girls", *Family Planning Perspectives*, 1997, 29(5), 200-227.

TIANO Samuel, IANCU Lian, SOLOMON Zahava, SEVER Jonathan, GOLDSTEIN Ivan, TOUVTANA Yoseph, BLEICH Avraham, "Seven-year follow-up of child survivors of a bus-train collision", *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*, 1996, 35(3), 65-367.

TURAN Mehmet ve PARSAK Gülşah, "Yabancılaşma ve iş tatmini ilişkisi: Bir devlet üniversitesi idari personeli üzerinde araştırma", *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2011, 20(2), 1-20.

TURNER Heather A. and BUTLER Melisa, "Direct and indirect effects of childhood adversity on depressive symptoms in young adults", Journal of youth and adolescence, 2003, 32(2), 89-103.

TWOMEY Heather B., KASLOW Nadine J., CROFT Shannon, "Childhood maltreatment, object relations, and suicidal behavior in women", Psychoanalytic Psychology, 2000, 17(2), 313-335.

ULUÇ Sait, TÜZÜN Zeynep, HASELDEN Manolya, PİRİ ERBAŞ Serap, "Bell nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeği'nin (BORRTI) türkçe'ye uyarlama çalışması", Klinik Psikiyatri Dergisi, 4(18),112-123.

WEST Malcolm and GEORGE Carol, "Attachment and dysthymia: The contributions of preoccupied attachment and agency of self to depression in women", Attachment & Human Development, 2002, 4(3), 278-293.

WESTEN Drew, "Social cognition and object relations", Psychological Bulletin, 1991, 109(3), 429-455.

WU Chia-Huei, TSAI Ying-Mei, CHEN Lung Hung, "How do positive views maintain life satisfaction", Social Indicators Research, 91(2), 269-281.

ZEREN Cem, YENGİL Erhan, ÇELİKEL Adnan, ARIK Ayşegül, ARSLAN Mustafa, "Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı istismarı sıklığı", Dicle Tıp Dergisi, 2017, 39(4),536-541.

ZHANG Yanyan, HADDAD Eileen, TORRES Bernadeth, "The Reciprocal Relationships Among Parents' Expectations, Adolescents' Expectations, and Adolescents' Achievement: A Two-Wave Longitudinal Analysis of the NELS Data", Journal of and Youth Adolescence ,2011,40(4),479-489.

ZUCKERMAN Barry and BRESNAHAN Karen Bresnahan, "Developmental and behavioral consequences of prenatal drug and alcohol exposure", Pediatric Clinics of North America, 1991, 38(6), 1387-1406.

TEZLER

AKYIL Ayşegül, Çocukluk Çağı Travmaları, Bilişsel Duygu Düzenleme ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Diyarbakır ve Mardin Örneği, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul, 2019 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

ÖZKAYA Gözde, Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeyleri ile Umutsuzluk ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haliç Üniversitesi, İstanbul, 2017, **(Yayımlanmamış Doktora Tezi)**.

Serap Erbaş, Yeme Tutumlarının Nesne İlişkileri Kuramı Çerçevesinde İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara,2015,**(Yayımlanmamış Doktora Tezi)**.

ŞEN Mustafa, Psikolojik Destek Alan ve Almayan Bireylerde Çocukluk Çağı Travmaları ve Dürtüsellik İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maltepe Üniversitesi, İstanbul, 2019, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

ŞİMŞEK Ceren, Yüz İfadelerinden Duygu Tanıma Ve Çocukluk Çağı Travmaları İle İlişkisinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2019, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

INTERNET KAYNAKLARI

DEPANFILIS Diane, *Child neglect: A guide for prevention, assessment, and intervention*. Washington, DC: U.S. Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families, Administration on Children, Youth and Families, Children's Bureau, Office on Child Abuse and Neglect, <https://www.childwelfare.gov/pubPDFs/neglect.pdf>, 2006, (Erişim Tarihi:15.03.2020).

SNYDER N. Howard, *Sexual assault of young children as reported to law enforcement: Victim, incident, and offender characteristics*. Washington, DC: U.S. Department of Justice. 2000, <https://www.bjs.gov/content/pub/pdf/saycrle.pdf> (Erişim Tarihi:15.04.20).

ORGANIZATION World Health, *'Violence Against Children'*, https://www.who.int/health-topics/violence-against-children#tab=tab_1 ,2016, (Erişim Tarihi: 28.04.2020).

EKLER

EK-A BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu çalışma, Dr. Öğr.Üyesi Nuşin BİLGİN danışmanlığında Gelişim Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans programı öğrencisi Buse MAMUR tarafından yürütülen bir tez çalışmasıdır.

Çalışmanın amacı, bireylerin çocukluk dönemi yaşantıları, nesne ilişkileri ve yaşamdan aldıkları doyum arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmaya katılmama ve katıldıktan sonra herhangi bir aşamada araştırmadan ayrılma hakkı size aittir. Alınan bilgiler ve cevaplarınız gizli tutulacak ve sadece bu araştırmada kullanılacaktır. Araştırma sırasında sizden alınan bilgiler grup halinde değerlendirilecek olup sizden kimliğinizi belirleyici herhangi bir bilgi istenmeyecektir. Çalışmanın sonunda sağlıklı bilgiler çıkabilmesi için soruları samimi bir şekilde doldurmanız ve mümkün olduğu kadar tüm soruları eksiksiz olarak cevaplamanız çok önemlidir. Araştırma sırasında sorulardan ya da herhangi bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz katılımcı olmaktan vazgeçebilirsiniz. Çalışmaya katılım yaklaşık 20-30 dakika arasında sürecektir.

Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak için araştırma yürütücüsü Buse MAMUR (e-posta:bmamur5@gmail.com) Dr. Nuşin BİLGİN (e-posta: nusinbilgin@gmail.com) ile iletişime geçebilirsiniz.

Çalışmamıza katılmayı kabul ediyorsanız aşağıdaki cümleyi okuyup işaretleyiniz. Çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Yukarıda ki bilgileri okudum ve bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ()

EK-B BELL NESNE İLİŞKİLERİ VE GEREĞİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ (BORRTI)

Her bir maddeyi dikkatlice okuyun. Daha sonra sizin yanıtınız olan harfi daire içine alın. Eğer madde içinde söz edilen durum sizin için doğruysa **Doğru** sütununda yer alan **D** harfini daire içine alın. Eğer madde içinde söz edilen durum sizin için doğru değilse **Yanlış** sütununda yer alan **Y** harfini içine alın. Her bir madde için sadece bir tane harfi daire içine alın. Hiç atlamadan tüm maddeleri yanıtlayın.

Madde	Doğru	Yanlış
1. En az bir tane tutarlı ve doyurucu ilişkim var.	D	Y
2. Bazen içime şeytan girmiş olduğunu düşünürüm.	D	Y
3. Eğer biri benden hoşlanmazsa o kişiye iyi davranmak için her zaman daha fazla uğraşırım.	D	Y
4. Sonsuza kadar inzivaya çekilmek isterdim.	D	Y
5. Genellikle bazı şeylerin gerçekten mi olduğuna yoksa rüyada mı gerçekleştiğine karar vermekte zorlanırım.	D	Y
6. Birdenbire içime kapanabilir ve haftalarca kimseyle konuşmayabilirim.	D	Y
7. Algılarım doğru olmasa da, bunun hemen farkına varırım ve kendimi kolayca düzeltebilirim.	D	Y
8. Genellikle bana en yakın olanları eninde sonunda incitirim.	D	Y
9. Alkol ya da esrar kullanmak zihnimi öylesine şiddetli etkileyebilir ki, neyin gerçek olduğundan emin olamayabilirim.	D	Y
10. İnsanların üzüntülerini kontrol etme becerilerinin ya çok az olduğuna ya da hiç olmadığına inanırım.	D	Y
11. Çevremdekiler bana bir yetiştikenden çok, çocukmuşum gibi davranır.	D	Y
12. Halüsinasyonlar (aslında var olmayan şeyler görme ya da duyma) yaşarım.	D	Y
13. İyi tanıdığım biri uzaklara giderse, onu özleyebilirim.	D	Y
14. Aile ilişkilerimi bozmadan evdeki anlaşmazlıklarla uğraşabilirim.	D	Y
15. Günlerce gerçeklikle bağlantımın koptuğunu hissederim.	D	Y
16. Eleştirilmeye karşı son derece hassasım.	D	Y
17. İnsanlar üzerinde güç kullanmaktan gizli bir zevk duyarım.	D	Y
18. Bazen istediğimi elde etmek için hemen hemen her şeyi yaparım.	D	Y
19. Gizemli güçlere sahibim.	D	Y
20. Bana yakın olan biri tüm dikkatini bana vermediğinde, çoğu kez kendimi incinmiş ve reddedilmiş hissederim.	D	Y
21. Genellikle, yeni bir durumu hızlıca değerlendirebilirim.	D	Y
22. Eğer biriyle yakınlaşmaya başlarsam ve bu kişi güvenilmez biri çıkarsa, olaylar bu hale geldiği için kendimden nefret edebilirim.	D	Y

23. Hemen hemen hiçbir zaman gerçeklik algımın doğruluğundan şüphe etmek için bir nedenim yoktur.	D	Y
24. Kendi duygularımı bilirim.	D	Y
25. Birine yakınlaşmak benim için zordur.	D	Y
26. Cinsel yaşamım tatmin edicidir.	D	Y
27. Bana karşı düzenlenen bir komplo var.	D	Y
28. Başkalarının benden beklediği gibi biri olmaya çalışırım.	D	Y
29. Bir ilişki ne kadar kötüye giderse gitsin, ona asılırım.	D	Y
30. Bir dış güç tarafından düşüncelerimin benden alınıp götürüldüğünü hissederim.	D	Y
31. Olaylar/durumlar hakkında genellikle güçlü fikirlerim yoktur.	D	Y
32. Çevremdekiler üzerinde hiçbir etkim yoktur.	D	Y
33. Kendi isteğim dışında konuşmaya veya hareket etmeye zorlanan bir robot olduğumu hissediyorum.	D	Y
34. İnsanlar, onları görmediğimde yoktur.	D	Y
35. Sıklıkla insanların davranışlarından gerçekte olmayan şeyler çıkarırım.	D	Y
36. Hayatta çok incitildim.	D	Y
37. En derin duygularımı paylaşabildiğim ve benimle böyle duygularını paylaşan biri var.	D	Y
38. Bana karşı bir komplo kurulduğuna inanıyorum.	D	Y
39. Ne kadar kaçınmaya çalışırsam çalışayım, en önemli ilişkilerimde aynı zorluklar ortaya çıkar.	D	Y
40. Takip ediliyorum.	D	Y
41. Biriyle tamamen "bir" olmak için güçlü bir istek duyarım.	D	Y
42. Hangi ay ya da yılda olduğumuzdan emin değilim.	D	Y
43. Genellikle doğru şeyleri söyleyebilirim.	D	Y
44. İlişkilerde, karşımdaki kişiyle sürekli bir arada olmadığım sürece tatmin olmam.	D	Y
45. Bedenim çeşitli yerlerinde açıklayamadığım garip hisler duyarım.	D	Y
46. Başkaları tarafından incitilmemenin tek yolu, bağımsız olmaktır.	D	Y
47. İnsanları çok iyi tartarım.	D	Y
48. Karşı cinsten olanlarla ilişkileri hep aynı şekilde sonuçlanır.	D	Y
49. Başkaları sık sık beni aşağılamaya çalışır.	D	Y
50. Diğer insanların duyamıyormuş gibi görüldüğü sesleri duyabilirim.	D	Y
51. Kendi duygularımla teması nadiren kaybederim.	D	Y
52. Benim yerime kararlarımı vermeleri için genellikle başkalarına bel bağlarım.	D	Y
53. Gerçekten tanıyor olmasam da, insanların, mekanların ya da nesnelerin bana tanıdık geldiğine inandığım sık olur.	D	Y
54. Birine güvendiğimde genellikle pişman olurum.	D	Y
55. Bana yakın birine kızdığım zaman, bunu ayrıntılarıyla konuşabilirim.	D	Y

56. Düşüncelerim yayınlandığı için diğer insanlar benim ne düşündüğümü bilir.	D	Y
57. İnsanlar, kabul etse de etmese de genellikle bana kızgındırlar.	D	Y
58. İstedığımı almanın en iyi yolu başkalarını ustaca idare etmektir.	D	Y
59. Etrafımda karşı cinsten birileri varken genellikle kendimi gergin hissedirim.	D	Y
60. Bazen bedenimin karşı cinse dönüştürüldüğünü hissedirim.	D	Y
61. Bir şeylerin dışında bırakılacağımdan sık sık kaygı duyarım.	D	Y
62. Herkesi memnun etmem gerektiğini hissedirim aksi taktirde beni reddedebilirler.	D	Y
63. Beni çok az tanıyan insanlar ne zaman isteseler düşüncelerimi okuyorlar.	D	Y
64. Bazen rüyalarım o kadar canlı olur ki uyandığım zaman gerçekten yaşanmış gibi gelir.	D	Y
65. Kendimi kapatıp birkaç ay kimseyle görüşmem.	D	Y
66. Hayatımdaki önemli insanlar tarafından olası reddedilmelere karşı duyarlıyım.	D	Y
67. Sıklıkla diğer insanların zalimliğinin kurbanı olurum.	D	Y
68. Arkadaş edinmek benim için sorun değildir.	D	Y
69. Lanetlenmiş bir insan olduğuma inanırım.	D	Y
70. Karşı cinsten olanlarla nasıl tanışılacağı ya da konuşulacağını bilmem.	D	Y
71. Bana yakın olan birine istediğim bir şeyi yaptıramadığımda, kızgın ya da incinmiş hissedirim.	D	Y
72. Düşünce ve davranışlarım hakkında sürekli yorum yapan, başkalarının duymadığı sesler duyarım.	D	Y
73. Yalnız bir yaşam sürmek benim kaderimdir.	D	Y
74. Bana ait olmayan şeyleri düşünmeme ya da dürtülere sahip olmama zorlayan, kendi dışımda bazı güç ve etkilerin kontrolü altındayım.	D	Y
75. Duygu durumum, olayları/durumları nasıl gördüğümü etkiler.	D	Y
76. İnsanlar birbirine karşı asla dürüst değildir.	D	Y
77. Uykuya dalma ya da uyanma aşamasında olsam bile gerçek ve hayal olanı daima ayırt edebilirim.	D	Y
78. İlişkilere çok şey katar ve çok şey alırım.	D	Y
79. Yakında dünyanın sonunun geleceği hissine kapılıyorum.	D	Y
80. Karşı cinsten olanlarla tanışmak ya da konuşmaktan utanırım.	D	Y
81. Bir ilişkide benim için en önemli şey, diğer kişi üzerinde güç kullanmaktır.	D	Y
82. İyi bir yön duygum vardır ve yolumu hemen hemen hiç kaybetmem.	D	Y
83. Hoş olmayan tüm olayları görmezden gelmeye çalışırım.	D	Y
84. Açıklayamadığım kaygı duyguları yaşarım.	D	Y
85. Alkol ya da madde kullandığımda çevremdeki herkes bana zarar vermek istiyormuş gibi gelir.	D	Y

86. Kendi duygularıma o kadar çok dikkat ederim ki, başkalarının duygularını görmezden gelebilirim.	D	Y
87. Kendi mahallemde olsam bile, sıklıkla nerede olduğumu bilmem.	D	Y
88. Hayatımdaki trajik olayların gerçekliğini kabul etme de zorlanırım, ailedeki birinin ölümü gibi.	D	Y
89. İyi bir annenin, çocuklarını daima memnun etmesi gerektiğine inanırım.	D	Y
90. Bazen sadece görmek istediğimi görürüm.	D	Y

EK- C ÇOCUKLUK ÇAĞI RUHSAL TRAVMA ÖLÇEĞİ

Bu sorular **çocukluğunuzda ve ilk gençliğinizde (20 yaşından önce)** başınıza gelmiş olabilecek bazı olaylar hakkındadır. Her bir soru için sizin durumunuza uyan Seçeneği (X) şeklinde işaretleyiniz. Sorulardan bazıları özel yaşamınızla ilgilidir; lütfen elinizden geldiğince gerçeğe uygun yanıt veriniz. Yanıtlarınız gizli tutulacaktır.

<i>Çocukluğumda ya da ilk gençliğimde...</i>	Hiç bir Zaman	Nadiren	Kimi zaman	Sık	Çok sık
1.Evde yeterli yemek olmadığından aç kalırdım.					
2.Benim bakımımı ve güvenliğimi üstlenen birinin olduğunu biliyordum.					
3.Ailemdelikler bana "salak", "beceriksiz" ya da "tipsiz" gibi sıfatlarla seslenirlerdi.					
4.Anne ve babam ailelerine bakamayacak kadar sıklıkla sarhoş olur ya da uyuşturucu alırlardı.					
5.Ailemde önemli ve özel biri olduğum duygusunu hissetmeme yardımcı olan biri vardı.					
6.Yırtık, sökülük ya da kirli giysiler içerisinde dolaşmak zorunda kalırdım.					
7.Sevildiğimi hissediyordum.					
8.Anne ve babamın benim doğmuş olmamı istemediklerini düşünüyordum.					
9.Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki doktora ya da hastaneye gitmem gerekti.					
10.Ailemde başka türlü olmasını istediğim bir şey yoktu.					
11.Ailemdelikler bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı ya da sıyrıklar oluyordu.					
12.Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.					
13.Ailemdelikler birbirlerine ilgi gösterirlerdi.					
14.Ailemdelikler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi.					
15.Vücutça kötüye kullanılmış olduğuma (dövülme, itilip kakılma vb.) inanıyorum.					

16.Çocukluğum mükemmeldi.					
17.Bana o kadar kötü vuruluyor ya da dövülüyordum ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu fark ettiği oluyordu.					
18.Ailemde birisi benden nefret ederdi.					
19.Ailemdekiler kendilerini birbirlerine yakın hissederlerdi.					
20.Birisi bana cinsel amaçla dokundu ya da kendisine dokunmamı istedi.					
21.Kendisi ile cinsel temas kurmadığım takdirde beni yaralamakla ya da benim hakkımda yalanlar söylemekle tehdit eden birisi vardı.					
22.Benim ailem dünyanın en iyisiydi.					
23.Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı.					
24.Birisi bana cinsel tacizde bulundu.					
25.Duygusal bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma (hakaret, aşağılama vb.) inanıyorum.					
26.İhtiyacım olduğunda beni doktora götürecek birisi vardı.					
27.Cinsel bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum.					
28.Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi.					

EK-D YAŞAM DOYUMU ÖLÇEĞİ

Aşağıda belirtilen ifadeler bireylerin yaşam doyumlarıyla alakalıdır. Lütfen ifadelerden size en uygun olanı işaretleyiniz.

	Maddeler	Hiç katılmıyorum (1)	Çok az katılıyorum (2)	Orta düzeyde katılıyorum (3)	Büyük oranda katılıyorum (4)	Tamamen katılıyorum (5)
1	İdeallerime yakın bir yaşantım vardır.					
2	Yaşam koşullarım mükemmeldir.					
3	Yaşamımdan memnunum.					
4	Şimdiye kadar yaşamdan istediğim önemli şeylere sahip oldum.					
5	Tekrar dünyaya gelsem hayatımdaki hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim					

EK- E SOSYODEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Lütfen boşlukları doldurunuz, size uygun şıkkı (X) şeklinde işaretleyiniz.

- 1) Yaşınız : _____
- 2) Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek
- 3) Eğitim Durumunuz: () İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite
() Yüksek Lisans/ Doktora
- 4) Anneniz : () Hayatta () Hayatta değil

- 5) Babanız : () Hayatta () Hayatta değil

- 6) Anne-Babanız : () Birlikte () Boşanmış

- 7) Anne Eğitim Durumu:
() Okur-yazar değil () İlkokul mezunu () Ortaokul mezunu () Lise mezunu
() Üniversite () Yüksek lisans ve üstü
- 8) Baba Eğitim Durumu:
() Okur-yazar değil () İlkokul mezunu () Ortaokul mezunu () Lise Mezunu
() Yüksek lisans ve üstü
- 9) Algılanan Gelir Düzeyi: () Düşük () Orta () Yüksek

- 10) Bebekliğinizde/çocukluğunuzda bakımınızı büyük ölçüde kim üstlenmişti? (Sadece birini seçiniz.)
() Annem () Babam () Kardeş(ler)im () Bakıcım
() Kreş () Anneannem/Babaannem

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
Etik Kurul Başkanlığı

ETİK KURUL KARAR ÖRNEĞİ

TOPLANTI TARİHİ : 10.02.2020
TOPLANTI SAYISI : 2020-03

KARAR NO: 2020-03-24: Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı öğrencisi Buse MAMUR'un "Yetişkin Bireylerin Çocukluk Çağı Travmaları, Nesne İlişkileri ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı tezi hakkında yapacağı anket çalışması hakkında yapacağı anket sorularının, etik kurallara uygun olup olmadığını tespit etmek üzere, Etik Kurulumuzun 04.12.2019 tarih ve 2019-21 sayılı toplantısında, İGÜ Etik Kurul Yönergesinin 12(1) maddesine göre değerlendirme yapmak üzere görevlendirilen öğretim elemanlarının raporları incelenmiş olup, ilgili çalışmada yer alan bilimsel araştırmanın etik kurallara uygun olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Nuri KURUOĞLU
Rektör Yardımcısı

ÖZGEÇMİŞ

BUSE MAMUR

İSTANBUL/ TÜRKİYE

Tlf: 05556317623

e-mail: bmamur5@gmail.com

KİŞİSEL BİLGİLERİ

UYRUĞU :TC

DOĞUM YERİ :ADAPAZARI

DOĞUM TARİHİ : 18.01.1995

MEDENİ DURUMU : BEKAR

EĞİTİM YERİ

2018/2020 : İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ, KLİNİK
PSİKOLOJİ

2013/2017 : BEYKENT ÜNİVERSİTESİ, LİSANS

2008/2012 : FEVZİ ÇAKMAK ANADOLU LİSESİ

YABANCI DİL : İNGİLİZCE

STAJLAR

2019- ELAZIĞ RUH SAĞLIĞII HASTALIKLARI HASTANESİ (KLİNİK STAJ),ELAZIĞ

2017- FIRAT CANAYAKIN ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ (PEDAGOJİK
FORMASYON STAJ),İSTANBUL

2017 BAKIRKÖY MAZHAR OSMAN RHS(LİSANS STAJ),İSTANBUL

2016-İSTANBUL ADALET SARAYI (LİSANS STAJ),İSTANBUL

İŞ DENEYİMLERİ

2017-2020 - ÖZEL BİLGE OKULLARI

